

Хмельницький національний університет
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Назва теми

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність 014.02. Середня освіта. Мова і зарубіжна література (англійська)

Додаткова предметна спеціальність 014.02. Середня освіта. Мова і зарубіжна література (німецька)

Освітня програма Середня освіта. Англійська мова і література

КВРСОА. 024052.01.08.00

Виконала студентка 2-го курсу група СОАМ-24-1
Шифр

Підпис

Ангеліна САДОВЕЦЬ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. пед. наук, доц.
Науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Ольга ОРЛОВСЬКА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер канд. пед. наук, доц.
Науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Світлана КОРОЛЬ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації д-р пед. наук, проф.
Науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Наталя БІДЮК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

16.12.2025
Дата

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин і права

Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

Галузь знань 01 Освіта /Педагогіка

Спеціальність 014. Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність 014.02. Середня освіта. Мова і зарубіжна література (англійська)

Додаткова предметна спеціальність 014.02. Середня освіта. Мова і зарубіжна література (німецька)

Освітня програма Середня освіта. Англійська мова і література

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

01.09.2025

І. Бірюк *У. М.*

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Садовець Ангеліна Миколаївна

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи

Розроблення спеціалізованої методики компетентності учнів старших класів за допомогою використання інформаційно-комунікативних технологій

Керівник роботи

канд. пед. наук, доц. Оршовецька Ольга Володимирівна

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 25.08.2025 р. № 65, додаток № 2

2 Строк подання студентом роботи на кафедру 16.12.2025 р.

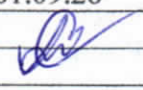
3 Вихідні дані до роботи *Експериментальною базою слугуватиме Хмельницький лицей Хмельницької обласної ради*

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Дослідити особливості засвоєння мови старшокласниками. Розробити та експериментально перевірити експерт-ГВ систему вправ для процесу форм-и мови. мов. компет.

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1-2	Орловська О. В. доцент кафедри історії ної освіти і міжнарод- ної науки та мов	01.09.2025	01.09.26
			

7 Дата видачі завдання 01.09.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва розділу кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1. Збір бібліографічного матеріалу для проведення дослідження	01.09.25 – 01.10.25	виконано
2. Написання першого розділу кваліфікаційної роботи	02.10.25 – 02.11.25	виконано
3. Написання другого розділу кваліфікаційної роботи	03.11.25 – 30.11.25	виконано
4. Підготовка кваліфікаційної роботи до публічного захисту	01.12.25 – 16.12.25	виконано

Студент

Підпис

Ангеліна Сарвель
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Ольга Орловська
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ

Садовець А.М. Формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів за допомогою використання інформаційно-комунікативних технологій у процесі навчання англійської мови. – Кваліфікаційна робота.

Кваліфікаційна робота магістра на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 Середня освіта. Мова і зарубіжна література (англійська). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти та міжкультурної комунікації, наук. кер.: канд. пед. наук, доцент Орловська О.В. – Хмельницький, 2025.

Загальний обсяг роботи становить 118 сторінок, із них – 88 сторінок основного тексту. Робота містить 74 джерела посилань.

Ключові слова: лексична компетентність, інформаційно-комунікативні технології, лексичні навички, онлайн-платформи, інтерактивні ресурси, англійська мова, учні старших класів.

Кваліфікаційна робота магістра присвячена дослідженню впливу інформаційно-комунікативних технологій на процес формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

У роботі проаналізовано психологічні особливості засвоєння лексики старшокласниками, визначено переваги та проблеми використання інформаційно-комунікативних технологій у навчанні іншомовної лексики, охарактеризовано практичні аспекти застосування інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі, проведено дослідно-експериментальне вивчення ефективності використання інформаційно-комунікативних технологій під час формування англомовної лексичної компетентності учнів 11 класу.

Підпис автора

16. 12. 2025

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Sadovets A.M. Developing English Lexical Competence in Senior High School Students through the Use of Information and Communication Technologies. – Qualification work.

Qualification work for obtaining Master's degree in specialty 014.02 Secondary education. Language and Foreign Literature (English). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, scientific supervisor: Doctor of Philosophy (Pedagogics), Associate Professor Orlovska O. V. – Khmelnytskyi, 2025.

The work consists of 118 pages, including 88 pages of the main text. The work contains 74 reference sources.

Keywords: lexical competence, information and communication technologies, lexical skills, online platforms, interactive resources, English language teaching, senior secondary school students.

Qualification work is devoted to the role and effectiveness of information and communication technologies in the development of English lexical competence among senior secondary school students.

The work conducts an analysis of the psychological and linguistic factors influencing vocabulary acquisition at this educational stage, outlines the pedagogical advantages and limitations of information and communication technologies in the teaching of foreign-language vocabulary, and characterizes the methodological principles of integrating digital tools into the teaching of English vocabulary. Furthermore, the paper presents an experimental investigation aimed at evaluating the impact of information and communication technologies tools on the formation of English lexical competence among 11th-grade students, offering evidence-based conclusions regarding their pedagogical value and practical applicability.

Author's signature

16.12.2025

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

	С.
Перелік умовних скорочень.....	7
Вступ.....	8
1 Теоретичні основи формування лексичної компетентності у старшокласників.....	12
1.1 Лексична компетентність як складова мовленнєвої діяльності та етапи її формування.....	12
1.2 Особливості засвоєння лексики старшокласниками на уроках англійської мови.....	20
1.3 Особливості використання ІКТ на уроках англійської мови у процесі формування лексичної компетентності старшокласників: проблеми та переваги.....	30
2 Активізація процесу формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів за допомогою використання інформаційно-комунікативних технологій.....	44
2.1 Застосування інтерактивних платформ та мобільних застосунків як засобу формування лексичної компетентності старшокласників у процесі навчання іноземної мови.....	44
2.2 Система вправ для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів засобами ІКТ.....	64
2.3 Дослідно-експериментальне дослідження ефективності використання ІКТ для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів	74
Висновки.....	91
Перелік джерел посилань.....	95
Додаток А Рівні володіння іноземною мовою.....	105
Додаток Б Завдання передекспериментального контролю знань.....	107
Додаток В Конспект уроку у період експериментального навчання на тему: «Ukrainian cuisine».....	109

Додаток Г Анкетування на предмет використання онлайн-ресурсів вчителями під час проведення уроків, вподобань та уявлень про ефективність вивчення англійської мови за допомогою цифрових інтерактивних технологій.....	116
Додаток Д Перелік посилань на онлайн-вправи, які були використані під час педагогічного експерименту.....	118

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АЛК/ІЛК – англomовна/іншomовна лексична компетентність

ІКТ – інформаційно-комунікативні технології

ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти

ЛО – лексична одиниця

ЕГ – експериментальна група

КГ – контрольна група

ВСТУП

Актуальність дослідження. Враховуючи постійний розвиток технологій та зміну освітніх вимог, дослідження в галузі використання інформаційно-комунікативних технологій для формування іншомовних компетентностей, зокрема англомовної лексичної, набуває своєї актуальності. Особливо важливим є розвиток лексичних навичок в учнів старших класів, адже вони вже мають базові знання і можуть будувати складніші мовленнєві конструкції. Вивчення іноземних мов у сучасних умовах потребує впровадження інноваційних підходів, що дозволяють зробити навчання більш інтерактивним, доступним і відповідним до потреб учнів. У цьому контексті використання інформаційно-комунікативних технологій стає невід'ємною частиною навчального процесу, оскільки вони забезпечують доступ до інтерактивних платформ, мультимедійних матеріалів та онлайн-ресурсів, які значно підвищують ефективність засвоєння нових лексичних одиниць. Використання інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі сприяє не лише покращенню засвоєння лексики, але й розвитку інших важливих компетентностей та навичок, таких як критичне мислення, самостійність у навчанні та здатність до швидкої адаптації в різних комунікативних ситуаціях.

Проблематика впровадження інформаційно-комунікативних технологій у процес навчання англійської мови вже неодноразово ставала предметом дослідження багатьох науковців. У своїх роботах вони аналізували ефективність використання сучасних цифрових засобів, мультимедійних платформ, інтернет-ресурсів, зважаючи на їхній вплив на якість освітнього процесу та мотивацію здобувачів освіти. До числа дослідників, які зверталися до цієї теми, зокрема, належать: Амеліна С.[1], Бахов І.[3], Биків В.[5], Бігич О.[6], Білостегнюк Ю.[7], Бондар Г.[8], Бондарчук В. [9], Канюк О.[14], Капінус О.[15], Карпа І.[16], Киналь А.[17], Коломінова О.[20], Косован В. [22], Костікова І. [24], Красуля А.[25, 26], Кумпан М.[27], Лещенко Т. [30], Михайленко Т.[35], Морська Л.[36], Нестеряк О. [40], Осіпа Р.[42], Паращенко Л.[43], Попенко Ю. [45], Просяник О.[47], Рожкова Н.[49], Рудяк А.[50],

Томчук М.[54], Ярема М.[57], Aldrich С.[58], Baker R.[59], Caro K.[60], Chapelle С.[61], Chase С.[62], Cheng G.[63], Chinnery G.[64], Clark M.[65], Horbatiuk L.[66], Krasulia A.[67], Mackenzie J.[70], Nalliveetil M.[71], Nation I. [72], Solomko Z [74].

Об'єктом дослідження є процес формування лексичної компетентності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти.

Предмет дослідження – засоби формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

Мета дослідження - обґрунтувати та експериментально перевірити вплив інформаційно-комунікативних технологій на процес формування лексичної компетентності учнів старших класів на уроках англійської мови.

Для досягнення цієї мети поставлено такі **завдання**:

1. Дослідити особливості засвоєння лексики старшокласниками на уроках англійської мови та етапи формування лексичної компетентності.

2. Проаналізувати проблеми та переваги використання ІКТ на уроках англійської мови у процесі формуванні лексичної компетентності старшокласників.

3. Розглянути доцільність застосування інтерактивних платформ та мобільних застосунків як засобу формування лексичної компетентності старшокласників у процесі навчання іноземної мови.

4. Розробити та експериментально перевірити ефективність запропонованої системи вправ та завдань для активізації процесу формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів за допомогою використання інформаційно-комунікативних технологій.

Методи дослідження. Досягнення поставленої в роботі мети при вирішенні конкретних завдань зумовило застосування таких методів: аналіз – для вивчення предмета дослідження; логіко-семантичний – для дослідження понятійного апарату, що стосується теми кваліфікаційної роботи; абстрактно-логічний – для теоретичних узагальнень і формулювання висновків; вивчення педагогічного досвіду – для опрацювання наукових досліджень, що стосуються

використання інформаційно-комунікативних технологій у навчанні іноземних мов; метод педагогічного експерименту – для перевірки ефективності застосування інформаційних технологій для формування англomовної лексичної компетентності здобувачів освіти; опитування – для збору даних учнів старшої школи щодо їхнього досвіду використання цифрових інтерактивних технологій на уроках англійської мови; для перевірки достовірності результатів експериментального навчання, їхньої кількісної та якісної характеристики застосовано методи статистичної обробки інформації.

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні ефективності використання ІКТ на уроках англійської мови у процесі формування лексичної компетентності старшокласників та розробленні комплексу вправ для формування англomовної лексичної компетентності старшокласників на основі використання інтерактивних платформ та мобільних застосунків, що забезпечує підвищення рівня лексичних навичок порівняно з традиційними методами навчання.

Практичне значення результатів полягає у розробленні й впровадженні під час практичної підготовки комплексу вправ, що базуються на використанні інформаційно-комунікативних технологій і спрямовані на підвищення ефективності формування англomовної лексичної компетентності старшокласників. Запропоновані вправи забезпечують поетапну роботу з лексичним матеріалом, їх структура дозволяє розвивати як рецeптивні, так і продуктивні лексичні навички. Запропонований комплекс забезпечує інтерактивність, доступність і гнучкість навчального процесу. Його застосування дозволяє удосконалити методику вивчення лексики, активізувати пізнавальну діяльність учнів, підвищити їхню мотивацію, сприяти створенню умов для більш глибокого й свідомого засвоєння лексичного матеріалу та його використання учнями у реальних комунікативних ситуаціях.

Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення навчального процесу в школах, зокрема під час навчання англійської мови учнів старших класів, з метою активізації процесу формування англomовної

лексичної компетентності учнів. Матеріали роботи можуть бути корисними для розробки методичних матеріалів, інтерактивних вправ та завдань, що інтегрують інформаційно-комунікативні технології у навчання лексики англійської мови; для удосконалення навчальних програм, зокрема при внесенні нових підходів до вивчення лексики через цифрові технології.

Апробація результатів дослідження. Окремі матеріали дослідження, що стосуються використання платформи Kahoot у вивченні англомовної лексики учнями старшої школи, оприлюднено під час XIV Міжнародного науково-методологічного Інтернет-семінару «Розвиток порівняльної професійної педагогіки у контексті глобалізаційних та інтеграційних процесів», (15 травня 2025 року, м. Хмельницький – ХНУ).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилань (74 найменування, 16 з яких іноземною мовою), п'яти додатків. Повний обсяг тексту складає 118 сторінок, з них 88 сторінок основного тексту. Робота ілюстрована 17 таблицями та 30 рисунками.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

1.1 Лексична компетентність як складова мовленнєвої діяльності та етапи її формування

Лексична компетентність (ЛК) є однією з ключових складових мовленнєвої діяльності, що має суттєве значення в процесі навчання іноземної мови. Її формування є необхідною умовою для досягнення високого рівня володіння іноземною мовою, оскільки від уміння учнів оперувати лексичними одиницями залежить успішність їхньої комунікації та здатність застосовувати мову в різноманітних соціокультурних контекстах і життєвих ситуаціях.

У літературі з методики викладання іноземних мов та культур представлено численні варіанти визначень поняття «лексична компетентність» як наукової категорії.

Козак М., викладачка кафедри іноземних мов Ужгородського національного університету, уточнює поняття «лексична компетентність» як наявність певного запасу лексичних одиниць (ЛЮ) та здатність їх правильно писати і вимовляти, коректно організовувати граматично, розуміти на слух і у процесі читання, оперувати ними в актах комунікації у потрібному темпі та в різних значеннях, доречно вживати приказки, прислів'я, фразеологізми для досягнення бажаного комунікативного результату [19, с. 147].

Науковиця Потюк І. пропонує більш практичне трактування поняття «лексична компетентність», розглядаючи її як здатність адекватно використовувати лексичні одиниці певної мови, що базується на свідомому застосуванні лексичних знань і навичок з метою вирішення практичних завдань та проблем у різних видах діяльності. Автор підкреслює, що це застосування має бути свідомим і реалізовуватися безпосередньо в діяльності. Це визначення є найбільш наближеним до визначення поняття компетентності, відповідно до Закону України «Про освіту» [46, с. 112].

Ніколаєва С., відома дослідниця у галузі лінгводидактики, визначає «лексичну компетентність» як здатність «миттєво викликати з довгострокової пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовленнєвого завдання та включати це слово у мовленнєвий потік» [41, с. 92-94].

Науковиця у галузі методики викладання філологічних дисциплін Кучерук О. зазначає, що це інтегративне особистісне утворення «що дає змогу застосовувати лексичні знання в навчально-мовній практиці, у різних видах мовленнєвої діяльності й ситуативно виправдано користуватися лексичними засобами під час спілкування в умовах соціальної комунікації» [29, с. 5-6].

Згідно з дослідженнями Мукан Н., провідної науковиці у галузі педагогіки, ЛК включає знання лексики, розуміння значень слів та вміння використовувати їх у контексті. Вона є основою для розвитку інших мовних навичок, таких як говоріння, читання, письмо та аудіювання. У цьому контексті ЛК розглядається як ключовий елемент іншомовної комунікативної компетентності, оскільки без володіння ЛО будь-яка комунікація стає неможливою. Лексична компетентність сучасного учня полягає в оволодінні мовними засобами, які дозволяють використовувати мову відповідно до конкретної комунікативної ситуації, дотримуючись правил слововживання та розуміючи значення слів. Важливим аспектом є здатність учнів збагатити свій словниковий запас та застосовувати ці знання на практиці, враховуючи специфіку ситуації спілкування. Крім того, ЛК передбачає глибоке усвідомлення мови, повагу до неї та вільне володіння її лексичними засобами [37].

Таким чином, термінологічний аналіз доводить, що поняття «англомовна лексична компетентність» не має усталеного тлумачення в лінгводидактиці. На основі викладених положень це поняття можна трактувати як інтегровану якість особистості, сформовану на основі комплексу лексичних знань і навичок, що дає змогу коректно використовувати англомовну лексику для вирішення різноманітних комунікативних завдань особистості у різних ситуаціях.

Іншомовна лексична компетентність (ІЛК) включає в себе три ключові складові: лексичні навички, лексичні знання та лексичну усвідомленість.

Відповідно до рис. 1.1 структура лексичної компетентності складається із наступних компонентів: 1) лексичні навички: репродуктивні та рецептивні; 2) лексичні знання: фонетичні, орфографічні, граматичні, знання семантики, знання правил сполучуваності; 3) лексичні вміння: основні та допоміжні.

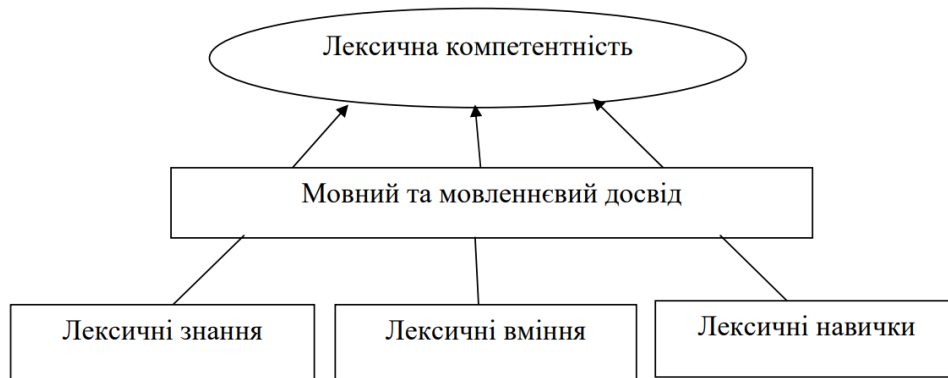

Рисунок 1.1 – Структура лексичної компетентності

Лексична навичка – це автоматизована здатність розуміти та використовувати іншомовну лексику на інтуїтивному рівні, що забезпечує правильне лексичне оформлення власного мовлення та адекватне сприйняття лексичного оформлення мовлення інших.

Лексичні навички відіграють важливу роль у процесі іншомовної комунікації, оскільки саме від них залежить здатність мовця адекватно і точно висловлювати свої думки, а також розуміти іноземну мову в різних контекстах.

Одиницею навчання лексичного матеріалу є лексична одиниця, якою може бути не тільки окреме слово, але й сталий вираз чи навіть «готове речення». Прикладами лексичних одиниць можуть бути: англ. *comfortable*; *to make a choice*; *How are you?*

Враховуючи різні пласти лексичного матеріалу, а також рецептивний або продуктивний характер відповідного їм типу мовленнєвої діяльності, можна сформулювати наступні види лексичних навичок:

1. Рецептивні лексичні навички (навички розпізнавання і розуміння активного та пасивного мінімуму ЛО у процесі читання чи аудіювання;

процес осмислення і визначення значення ЛО, їхнього використання в конкретному контексті (семантизація); встановлення відношень еквівалентності / безеквівалентності між ЛО англійської та рідної мов (уміння порівнювати слова і вирази двох мов); здатність виводити значення ЛО, які належать до потенційного словника, на основі контексту, фонетичних чи графічних подібностей, а також знань про мовні закономірності)

2. Репродуктивні лексичні навички (уміння правильно використовувати ЛО активного мінімуму в процесі письма та говоріння, а також вміння інтегрувати ці одиниці у мовленнєвий потік відповідно до комунікативної ситуації; здатність правильно та чітко оформлювати ЛО в письмовому мовленні, забезпечуючи їх правильне написання і граматичну форму; навички миттєво і правильно поєднувати ЛО і у мовленнєвому потоці згідно з правилами сполучуваності).

Другим невід'ємним компонентом лексичної компетентності є лексичні знання.

Лексичні знання – це відтворення у свідомості людини результату пізнання лексичної системи мови як цілісного явища і власне правил її застосування на практиці.

Лексичні знання включають в себе відомості про:

- форми висловлення (усну і письмову);
- здатність лексичної одиниці мати власні відповідні антоніми, синоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість;
- правила і способи творення слів;
- види словників;
- основні терміни, які стосуються структури слова (корінь, основа, суфікс);
- розуміння відмінностей і подібностей у лексичній структурі рідної і іноземної мов.

Третій складник лексичної компетентності – лексична усвідомленість. Як стверджує фахівчиня у галузі педагогіки та методики викладання іноземних мов Смоліна С., лексична усвідомленість є компонентом цілісної лінгвістичної усвідомленості, що передбачає свідомо-рефлексивний підхід до явищ мови і мовлення, а також до індивідуального оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю [53, с. 18-19].

Це здатність учня усвідомлювати процеси формування своєї лексичної компетентності і ефективно опановувати іншомовний вокабуляр, створюючи систему особистих лексичних знань; вміння обирати відповідні слова, враховуючи ситуацію спілкування, соціокультурний контекст та мовні норми, критично оцінювати рівень своєї лексичної компетентності; розуміння учнем переваг і недоліків відносно оволодіння лексичними засобами, виявлення помилок та їх усунення, пошук шляхів розвитку та вдосконалення.

ЛК включає кілька важливих компонентів, що визначають здатність ефективно працювати з ЛО та застосовувати їх у комунікації.

Поведінковий компонент передбачає вміння самостійно працювати з ЛО. Включає навички пошуку, вивчення та запам'ятовування нових слів, а також використання додаткових джерел та стратегій навчання лексики.

Когнітивний компонент відповідає за вже сформовані знання про ЛО та активність у подальшому їх практичному застосуванні. Включає розуміння ЛО, їх значень, синонімів, антонімів, колокацій та інших важливих аспектів.

Практичний компонент лексичної компетентності полягає у здатності застосовувати та сприймати ЛО під час комунікації. Він включає вміння правильно використовувати слова і вирази, адекватно реагувати на них, формулювати речення та чітко висловлювати свої думки [69, с. 418].

Формування лексичної компетентності обов'язково відбувається у зв'язках лексичного пласту з фонетикою, орфографією, граматиною та стилістикою, оскільки слово це явище надзвичайно багатогранне. Володіння ЛО дозволяє учням будувати граматично правильні речення, сприймати усне мовлення та правильно розуміти тексти, що є основою успішної комунікації. Як

ззначають науковці Рускуліс Л. та Попенко Ю. лексична компетентність також впливає на здатність учнів до активної мовленнєвої діяльності, зокрема на створення власних висловлювань та ведення дискусій [51, с. 111; 45, с. 263].

Згідно з класифікацією володіння мовою, ЛК оцінюється за рівнями А1, А2, В1, В2, С1 та С2, які визначають обсяг і використання словникового запасу в різних комунікативних ситуаціях [13] (додаток А).

Формування лексичної компетентності є комплексним процесом, який включає кілька етапів:

1. Етап ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями полягає в тому, що учні вперше бачать нові слова, вивчають їх правильну вимову та написання, а також намагаються їх запам'ятати. На цьому етапі відбувається представлення та систематизація нової лексики – учні знайомляться з звуковим і графічним оформленням слів, а також встановлюють зв'язок між іноземним словом і його значенням. Цей етап є досить важливим, оскільки від того, наскільки успішно учні опанують нові слова, залежить їх подальше володіння тематичним вокабуляром.

2. Етап автоматизації дій учнів з новими ЛО полягає в розвитку практичних умінь учнів використовувати вивчені слова, а також у закріпленні стійких асоціацій між ЛО та їх значеннями. На цьому етапі мовні вправи орієнтовані на закріплення навичок застосування лексики в конкретних комунікативних ситуаціях. Комунікативний контекст вправ поступово подає різні способи використання нових слів, демонструючи їхні можливості в реальних мовленнєвих ситуаціях.

3. Етап застосування передбачає, що учень, ознайомившись з новим словом, відпрацювавши його правильну вимову та написання, здатен пояснити значення лексеми і використовувати слово незалежно від контексту. На цьому етапі формується вміння вирішувати комунікативні завдання, опираючись на вивчені ЛО, через виконання мовленнєвих вправ та контроль за рівнем засвоєння слів. Основною метою цього етапу є подальше вдосконалення автоматизованості та гнучкості навички. На цьому етапі важливо розвивати в

учнів уміння ситуативного і самостійного застосування ЛО як в усному, так і в писемному мовленні [33, с. 22-23].

Слід сказати, що особливості формування лексичної компетентності в свою чергу складаються й з особливостей формування активного та пасивного лексичного запасу учнів, так званого активного та пасивного словника.

Активний словниковий мінімум – це обмежений набір ЛО, які учні повинні використовувати для вираження своїх думок як усно, так і письмово, а також для розуміння інших. До активного словникового запасу належать слова, необхідні для продуктивного вираження думок в усному мовленні та на письмі. Активний вокабуляр формується через ретельне опрацювання нового матеріалу і активно застосовується в усному мовленні. У порівнянні з пасивним словниковим запасом, активний є обмеженим.

Пасивний словниковий мінімум – це лексичний запас, на основі якого будується процес читання та сприймання чужого мовлення на слух. Пасивний словниковий запас зазвичай більший за активний. Наприклад, під час слухання чи читання нового тексту учень зустрічає значно більше слів, ніж здатен вживати в усному чи письмовому мовленні. Проте, навіть якщо ці слова не використовуються в активному мовленні, учень може здогадатися про їх значення. Незнайомі слова, які учні зустрічають під час читання, умовно поділяються на дві групи: перші – це ті, значення яких учень не розуміє і які він або ігнорує, або шукає у словнику; другі – це слова, значення яких можна здогадатися з контексту, і саме вони сприяють розширенню потенційного (пасивного) словникового запасу.

Формування лексичної компетентності учнів є одним з основних завдань у підвищенні якості їх мовної підготовки. Якщо учні успішно опановують лексичний матеріал та здатні застосовувати його в різних ситуаціях, можна стверджувати, що їх лексична компетентність знаходиться на високому рівні. Це дозволяє учням ефективно комунікувати іноземною мовою в усній та письмовій формах, адаптуючи мову до різноманітних життєвих і професійних ситуацій.

Для досягнення високого рівня сформованості лексичної компетентності важливо дотримуватися послідовності етапів її розвитку – від засвоєння базових лексичних одиниць до їх застосування в більш складних комунікативних завданнях. Особливу роль у цьому процесі відіграють міждисциплінарні зв'язки, які забезпечують інтеграцію мовних знань з іншими сферами навчання, що підвищує ефективність засвоєння нової лексики.

Англійський лінгвіст Льюїс М. стверджує, що процес формування лексичної компетентності передбачає п'ять аспектів:

1. Розширення словникового запасу: учень має активно опановувати нові слова та вирази, знайомитися з їхнім значенням, способами вживання та синтаксичними особливостями. Для цього можна використовувати читання художніх і наукових текстів, прослуховування аудіо- та відеоматеріалів, а також роботу з електронними словниками та іншими навчальними ресурсами.

2. Розвиток контекстуального розуміння: учень повинен розуміти значення слів і виразів залежно від контексту, в якому вони вживаються. Це передбачає розуміння семантичних відтінків, ідіоматичних виразів, а також культурних аспектів, пов'язаних з вживанням ЛО.

3. Розвиток вживання лексичних засобів: учень повинен мати здатність правильно та ефективно використовувати вивчені ЛО в різних комунікативних ситуаціях. Це включає в себе правильне використання слів і виразів, адаптацію мовлення до формального або неформального стилю, а також вміння застосовувати колокації та фразеологічні одиниці для досягнення більш «природного» мовлення.

4. Відпрацювання лексичних навичок: учень має активно практикувати вживання ЛО через різноманітні комунікативні завдання та вправи, що дозволяють закріпити вивчений матеріал. Це можуть бути рольові ігри, дискусії, письмові завдання, мовні інтерактивні вправи тощо. Постійна практика допомагає учням закріпити лексичні знання та розвинути автоматизоване використання лексичних засобів у реальних мовленнєвих ситуаціях.

5. Самостійне навчання: важливо заохочувати учня до регулярного поповнення свого лексичного запасу та розвитку навичок. Учень повинен бути готовим до самостійного опрацювання лексики, використовуючи різні джерела, такі як словники, підручники, онлайн-ресурси та інші навчальні матеріали [68].

Таким чином, ЛК є невід'ємною складовою частиною загальної мовленнєвої компетенції та має вагомe значення в процесі вивчення іноземної мови. Вона забезпечує успішне виконання комунікативних завдань та розвиток інших мовленнєвих навичок. Формування лексичної компетентності – це складний послідовний процес, який вимагає не лише систематичного навчання, активної практики, але й самостійного опанування нової лексики. Використання різноманітних методів навчання та інноваційних цифрових технологій може значно полегшити та збагатити цей процес.

1.2 Особливості засвоєння лексичного матеріалу старшокласниками на уроках англійської мови

Формування лексичної компетентності у старшій школі має свої особливості, пов'язані з віковими та когнітивними характеристиками учнів.

До групи учнів старшого підліткового віку відносяться, зазвичай, учні 10–11-х класів. Однак основні вікові характеристики учнів старших класів починають формуватися ще в 8-му класі. Психологи зазначають, що в кожному віковому етапі спостерігається поєднання різних стадій розвитку: з одного боку, зберігаються риси попереднього періоду, з іншого – з'являються нові, які можуть стати типовими та розвиватися в наступних вікових етапах.

Якщо в учнів 8-х класів помітний спад інтересу до вивчення іноземної мови, то учні 10-11-х класів відносяться до її вивчення з великою відповідальністю, а деякі з них – із захопленням.

У процесі вивчення англійської мови в старших класах оволодіння лексикою має особливе значення, оскільки на цьому етапі учні здобувають здатність усвідомлено й цілеспрямовано оперувати мовним матеріалом. На

відміну від молодших школярів, старшокласники вже мають сформовані навички абстрактного мислення, що дозволяє їм краще розуміти та засвоювати не тільки конкретну, а й абстрактну, образну лексику, зокрема ідіоми, фразові дієслова та метафори. Крім того, старшокласники демонструють вищий рівень автономії та відповідальності за власні результати навчання, що створює умови для більш глибокого та стійкого засвоєння лексики [33, с. 14].

У цьому віці методи і прийоми, що були ефективними в початковій та середній школі, виявляються малоефективними. Учні старшого віку рідше погоджуються виконувати механічні завдання, мета яких їм неясна. Проте вони виявляють інтерес до змістовних текстів, як при читанні, так і під час слухання. Самостійна робота набуває ще більшої значущості у вивченні іноземної мови, порівняно з середньою школою, особливо серед учнів, які мають реальне бажання серйозно опанувати мову. Старший підлітковий вік також відзначається посиленою потребою у професійному самовизначенні. Тому зацікавленість у вивченні іноземної мови може бути як наслідком справжнього захоплення, так і усвідомлення необхідності здобуття певних знань для вступу до навчального закладу.

Старшокласники повинні у повному обсязі оволодіти структурою навчальної діяльності, освоїти всі необхідні навчальні дії та вміння для її ефективної реалізації. У цей період у учнів має сформуватися здатність до рефлексії, не лише щодо власної навчальної діяльності та її складових, але й щодо своїх здібностей і можливостей використовувати вивчену мову як інструмент комунікації. Особливу роль у цьому віці відіграє формування особистості учня як активного суб'єкта навчальної діяльності, спрямованої на оволодіння мовою, що вивчається.

Процес навчання на цьому етапі спрямований на особистісно орієнтований підхід, що надає навчальній діяльності індивідуального смислу для кожного учня. Центральним психологічним новоутворенням періоду ранньої юності є готовність до професійного та особистісного самовизначення, яке безпосередньо пов'язане з усвідомленням часової перспективи власного

«Я». У цей період рівень самооцінки є вищим порівняно з підлітковим віком. Відбувається становлення цілісної системи поглядів на світ і власне місце в ньому, формується світогляд, розвиваються вольові якості та закладаються стійкі ціннісні орієнтації.

У ранньому юнацькому віці в учнів виникає прагнення оволодіти своєю пам'яттю, керувати нею, підвищувати її продуктивність. Варто зважати на той факт, що запам'ятовування не зводиться до розуміння, потрібні спеціальні прийоми запам'ятовування й відтворення, збереження свідомо засвоєної інформації. Матеріал, який підлягає запам'ятовуванню, спочатку надходить до короткочасної пам'яті, а потім за допомогою вправ має бути переведений до тривалої пам'яті [44, с. 14].

Психологи відзначають, що учням старших класів властиве здебільшого довільне запам'ятовування, ефективність якого зростає, якщо учень усвідомлює мету запам'ятовування та розуміє, які результати він отримає внаслідок цього процесу. Запам'ятовуванню також сприяє усвідомлення специфічних особливостей матеріалу, а також розуміння того, як елементи, що запам'ятовуються, взаємопов'язані і формують смислові групи. Ключовим є акцент на інтенсивну розумову діяльність.

Одним із важливих аспектів психічного розвитку старшокласників є інтенсивне інтелектуальне дозрівання, провідна роль в якому належить мисленню. Відбувається перехід до вищих рівнів абстрактного й узагальнюючого мислення. Наукові поняття набувають статусу не лише об'єкта засвоєння, а й засобу пізнавальної діяльності. Учні цього віку здатні свідомо опановувати логічні операції, зокрема аналіз, синтез, порівняння, рефлексію, абстрагування, конкретизацію та узагальнення.

Паралельно з розвитком абстрактного та цілісного мислення в учнів старших класів спостерігається перехід до вищих рівнів мовленнєвого розвитку. Мислення функціонує у нерозривній єдності з мовленням і знаходить у ньому своє вираження. Унаслідок інтелектуального розвитку мовлення старшокласників ускладнюється як за змістом, так і за структурою.

Відбувається розширення активного й пасивного словникового запасу, удосконалюється вміння усно та письмово формулювати думки. Спостерігається перехід від розгорнутого до скороченого (стислого) внутрішнього мовлення, яке стає основою розумових операцій.

Старшокласники відзначаються вищим рівнем комунікативного розвитку порівняно з учнями основної школи. Вони більш упевнено володіють морфологічними та синтаксичними засобами мови, забезпечують зв'язність, логічність і послідовність власних висловлювань. Їхнє мовлення характеризується здатністю до аналізу, порівняння, узагальнення, формулювання висновків і прогнозування.

У старшокласників, порівняно з молодшими підлітками, більш розвинений самоаналіз, і вони виявляють більшу схильність до самокритичності. Ця тенденція є позитивною, оскільки допомагає учням усувати прогалини у володінні іноземною мовою через виконання індивідуальних завдань.

Розвиток пізнавальної сфери старшокласників зумовлюється, зокрема, удосконаленням їхньої здатності цілеспрямовано зосереджувати увагу на певних об'єктах і явищах, а також долати вплив чинників, що відволікають. Це свідчить про підвищення рівня концентрації уваги. У цьому віці зростають її обсяг, стійкість, ступінь зосередженості та швидкість переключення. Старшокласники здатні свідомо розподіляти й переключати увагу відповідно до навчальних і пізнавальних завдань. Прогрес у розвитку цих характеристик уваги безпосередньо пов'язаний із розвитком логічного мислення [44, с. 14-15].

Розвиток сприймання учнів старшого віку виявляється в домінуванні його довільної форми, засвоєнні перцептивних дій, цілеспрямованому спостереженні за певними об'єктами, виокремленні суттєвого у предметах, подіях і явищах. Це особливо характерне для сприймання складного матеріалу, граматичних явищ, схем.

Учень старшого підліткового віку сприймає дорослого як наставника або помічника. У педагогах старшокласники цінують не лише особистісні

якості, але й професійну майстерність та розумні вимоги, оскільки вони стають більш відповідальними відповідно до свого віку. На етапі дорослішання якість викладання відіграє важливу роль у розвитку інтересу до навчальної дисципліни. Педагог, який зрозуміло та привабливо подає матеріал, стимулює інтерес і посилює мотивацію до навчання. Ураховуючи умови, в яких знаходиться старший підліток при вивченні іноземної мови, вчителю важливо спонукати його стати своїм партнером у досягненні успіху в навчанні. Особливо важливо опиратися на усвідомлену діяльність, творчий підхід, самостійність та активність учнів, здійснювати професійну орієнтацію, сприяти формуванню особистості учня та всебічному розвитку його потенціалу за допомогою іноземної мови.

Цілеспрямована та мотивована активність старшокласників стає основою їхньої навчальної діяльності, яка набуває рис суб'єктності. Мотивація в цьому віці переходить на новий етап розвитку, зосереджуючись на самостійному здобутті та пошуку інформації, визначенні навчальних завдань, освоєнні навчальних умінь і навичок, а також розвитку здатності до контролю та оцінки власної діяльності. Важливу роль відіграє ініціативна організація навчальної взаємодії, яка сприяє більш глибокому залученню учнів у процес навчання.

Серед основних видів мотивації до оволодіння іноземною мовою виокремлюють зовнішню та внутрішню мотивацію. Зовнішня мотивація зумовлюється соціальними потребами й очікуваннями, наприклад, прагненням учня взяти участь у міжнародному молодіжному форумі. Внутрішня мотивація, навпаки, пов'язана з самим процесом вивчення іноземної мови та проявляється у відчутті задоволення від читання іншомовних текстів або спілкування з однолітками з інших країн.

Для ефективного оволодіння іноземною мовою провідне значення має внутрішня мотивація, яка, за науковицею Роговою Г., поділяється на комунікативну, лінгвопізнавальну та інструментальну. Комунікативна мотивація відображає прагнення учнів до спілкування іноземною мовою як в усній, так і в письмовій формах. Лінгвопізнавальна мотивація характеризується

позитивним ставленням до мовного матеріалу та процесу його засвоєння. Інструментальна мотивація виявляється у позитивному сприйнятті школярами певних видів і форм навчальної діяльності [48, с. 43-45].

Найбільшу роль у формуванні позитивного ставлення учнів старших класів до навчання відіграють такі чинники, як змістовність навчального матеріалу, його зв'язок з реальним життям, практичність, а також проблемний підхід у навчанні. Це спонукає учнів до самостійних відкриттів, формуванню раціональних методів навчання та самодисципліни, що є основою для досягнення успіху в навчальному процесі.

У процесі розвитку іншомовної лексичної компетентності старшокласників важливу роль відіграють міждисциплінарні зв'язки, які значно підвищують ефективність цього процесу. Такий підхід сприяє професіоналізації навчального процесу, з урахуванням специфіки вивчення іноземної мови. Враховуючи міждисциплінарні зв'язки, ІЛК учнів формується як сукупність знань, навичок та вмінь, що дозволяє їм самостійно використовувати лексичні одиниці в комунікативних ситуаціях, спираючись на попередній досвід, здобутий під час вивчення інших дисциплін [33, с. 23].

У старшій школі учні починають усвідомлювати важливість знань, розуміють їхню життєву необхідність для подальшого становлення особистості. Старші підлітки часто виявляють інтерес до предмета, оскільки він відповідає їхнім прагненням не лише здобути певні знання, але й стати всебічно розвиненими та культурними людьми. Учні старших класів часто порівнюють себе з дорослими і не знаходять значних відмінностей, що призводить до прагнення рівноправного спілкування з ними, виникнення конфліктних ситуацій та відстоювання своїх прав на «доросле життя».

Однією з ключових умов успішного формування лексичної компетентності є дотримання принципу свідомості та активності учнів. В старшому шкільному віці в учнів формується здатність до самостійного аналізу мовних явищ, вони починають усвідомлювати структуру та функції ЛО у мовленні. Це дає можливість реалізовувати навчальні стратегії, орієнтовані на

змістове опрацювання лексики, а не на її механічне заучування. Завдяки сформованим навичкам самоконтролю та рефлексії старшокласники здатні оцінювати свої успіхи у засвоєнні лексичного матеріалу та коригувати процес навчання в залежності від результатів.

Врахування потреб та інтересів учнів цього віку у вираженні своїх думок, сприйнятті світу та виявленні індивідуальних поглядів сприяє їхній активності під час навчання в реальних і практичних ситуаціях спілкування. Вивчення слів та використання лексики може бути ефективним лише тоді, коли учень має можливість активно застосовувати свій словниковий запас у практичних ситуаціях, що виходять за межі традиційних вправ. Тому при виборі лексичного матеріалу та завдань важливо враховувати інтереси та потреби учнів цього віку, забезпечуючи зв'язок ЛО з сучасністю, актуальністю та практичністю.

Отже, до психолого-педагогічних особливостей школярів старших класів можна віднести:

- Психоемоційне дорослішання учнів, розвиток самостійності та зміна фокусу сприйняття вчителя як помічника.
- Розвиток самоаналізу, схильність до самокритичності.
- Позитивні зміни у структурі пам'яті, зокрема розвиток довільного запам'ятовування.
- Зміни у структурі мотивації, зокрема спрямованість на самостійне здобуття та пошук інформації, посилення внутрішніх факторів навчальної мотивації.
- Оволодіння контролюючими та оціночними функціями, ініціативною організацією навчальної взаємодії.

У старшій школі систематизується та узагальнюється мовний досвід учнів, набутий на попередніх етапах вивчення мови. Методи та види навчальної діяльності набувають форм, наближених до реальних умов спілкування. Активно використовуються творчі, проектні, групові та інтерактивні форми роботи учнів. Зміст освіти диференціюється відповідно до профілю навчання, зокрема з'являються професійно орієнтовані ЛО, пов'язані з певними галузями

знань. Зростає обсяг роботи з формування пасивного лексичного мінімуму, особливо через самостійне читання.

Формування англомовної лексичної компетентності (АЛК) у старшокласників залежить від регулярного та поетапного поповнення їхнього словникового запасу. Це передбачає комплексний та системний підхід до навчання загальноживаної лексики, а також оволодіння ідіоматичними виразами, сталими фразами, синонімічними та антонімічними парами.

Формування лексичних навичок у старшокласників відбувається поетапно. Спочатку учні засвоюють лексичні знання, що є основою для формування лексичних навичок. Коли ці навички набувають стабільності, навчання переходить на новий етап – передкомунікативний. На цьому етапі акцент робиться на активній навчально-мовленнєвій діяльності, яка включає тренування в аудіюванні, читанні, письмі та говорінні на основі мовленнєвих зразків.

Передкомунікативний етап є основою для реалізації процесу англомовного спілкування на комунікативному етапі, який передбачає активне спілкування старшокласників на основі набутого мовленнєвого досвіду. Цей етап має творчий характер, оскільки вибір лексики, логічне і послідовне оформлення висловлювання, а також його повнота у кожного учня є індивідуальними. Становлення всіх зазначених компонентів, що стосуються розширення словникового запасу старшокласників для реалізації англомовного спілкування, відбувається поступово: від сприйняття лексичного матеріалу, його усвідомлення та запам'ятовування – до опанування, яке дозволяє учням самостійно використовувати цей матеріал. Ці розумові операції відповідають різним видам мовленнєвої активності школярів – від рецептивних (сприймання і розуміння) до продуктивних (створення власних висловлювань) [34, с. 424].

Основною метою формування ЛК учнів у галузі іноземної мови є розвиток як продуктивних, так і рецептивних лексичних навичок. Успішність оволодіння цими навичками залежить від здатності учня спостерігати, порівнювати та аналізувати мовні явища, працювати з різними словниками, а

також здогадуватися про значення слова з контексту. Для ефективного формування лексичних навичок учитель має чітко визначати етапи роботи з лексичним матеріалом. Процес введення лексики починається з подачі нового словникового елемента та його пояснення, що створює основу для подальшої роботи з ним у різних контекстах.

Послідовний процес засвоєння нового слова передбачає проходження через шість стадій: сприйняття слова в контексті, пояснення його значення, імітативне використання, самостійне використання у обмеженому контексті, комбінування та вживання слова.

Існують підходи до навчання лексичних одиниць, які склались історично: інтуїтивний, свідомо-зіставний, функціональний.

Інтуїтивний підхід до семантизації ЛО передбачає встановлення зв'язку «слово-значення» безпосередньо, без перекладу на рідну мову. Це означає, що учні сприймають значення слів через контекст, асоціації або зображення. Автоматизація лексики відбувається шляхом багаторазового повторення, активізація ж ЛО здійснюється в умовах, наближених до реальних комунікативних ситуацій.

Свідомо-зіставний підхід до семантизації ЛО передбачає розкриття значення та форми слова через його зіставлення з елементами рідної мови. Це означає, що учні вивчають нові слова шляхом перекладу, порівняння з відповідними виразами рідної мови. Такий підхід дозволяє створити чітке уявлення про значення ЛО через аналогії з уже знайомими мовними елементами. Автоматизація лексики в рамках цього підходу здійснюється через некомунікативні вправи, які можуть включати переклад, заповнення пропусків або відповіді на запитання, що стимулюють вивчення лексичного матеріалу.

Функціональний підхід до навчання лексики орієнтований на розкриття функцій і значень ЛО через їх використання в контексті. Автоматизація ЛО відбувається через самостійний вибір і комбінування під час формулювання думок. Типовою рисою функціонального підходу є використання умовно-комунікативних вправ [52, с. 24].

Формування АЛК у старшокласників є ключовим етапом їхнього мовного розвитку, адже саме на цьому рівні учні мають здобути не лише базовий словниковий запас, а й опанувати більш складні ЛО. Це дозволить їм ефективно комунікувати англійською мовою в різноманітних життєвих ситуаціях, а також у академічних та професійних сферах. Англomовна лексична компетентність охоплює не лише знання ЛО, але й уміння адекватно застосовувати їх залежно від конкретного контексту, стилю спілкування та комунікативної ситуації.

Розвиток іншомовної лексичної компетентності надає учневі можливість:

- удосконалювати свої вміння в читанні, аудіюванні, письмі та говорінні, що є необхідним для вироблення навичок роботи з інформацією з різних джерел.

- вилучати, аналізувати і систематизувати, добирати та передавати інформацію;

- на основі здобутої інформації формувати власну думку, обґрунтовувати її та надавати необхідні пояснення;

- розпізнавати наміри повідомлення, які відповідають певним різновидам текстів з їх граматичними структурами і правилами, що дозволяє учневі правильно інтерпретувати повідомлення та переносити їх на відповідні комунікативні ситуації [33, с. 21].

Отже, формування англomовної лексичної компетентності учнів старших класів базується на таких психолого-педагогічних принципах:

1. Активна взаємодія: створення навчальних ситуацій, які сприяють активній участі учнів у процесі вивчення нових слів та їх застосування у практичних завданнях. Взаємодія може включати групову роботу, рольові ігри, дискусії тощо.

2. Поступовість. Цей принцип навчання передбачає поетапне засвоєння лексичних знань і навичок. Спочатку учні освоюють основні лексичні одиниці та прості структури, після чого переходять до складніших концепцій та виразів.

3. Адаптовані методи навчання: використання різноманітних методів, які відповідають потребам та індивідуальним особливостям учнів, є важливою

складовою ефективного процесу навчання. Врахування індивідуальних характеристик учнів дозволяє створити умови для більш продуктивного і мотивованого засвоєння лексики.

4. Підтримка позитивного середовища: створення сприятливих умов для вивчення мови, де учні відчувають підтримку, не бояться робити помилки та мають можливість експериментувати з новими словами.

5. Систематичність: регулярність занять та повторення вивченого для закріплення матеріалу в пам'яті учнів.

6. Індивідуалізація навчання: врахування рівня знань та індивідуальних особливостей кожного учня для оптимального засвоєння лексики.

Ці психолого-педагогічні підходи допомагають створити оптимальні умови для ефективного формування англомовної лексичної компетентності.

Таким чином, формування ІЛК старшокласників є важливим компонентом навчання іноземної мови, що забезпечує розвиток мовленнєвих умінь у різних видах діяльності. Оволодіння лексикою сприяє не лише ефективному спілкуванню, а й формує основу для подальшого навчання, професійного зростання та міжкультурної взаємодії.

1.3. Особливості використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках англійської мови під час формування лексичної компетентності старшокласників: проблеми та переваги

У сучасних умовах освітнього процесу, де стрімкий розвиток інформаційних технологій та широкий доступ до цифрових ресурсів змінюють традиційні підходи до навчання, використання інноваційних засобів стає важливою складовою успішного викладання іноземних мов. Одним з найбільш перспективних напрямів є впровадження інформаційно-комунікативних технологій, які не лише трансформують традиційні методи навчання, а й надають нові можливості для індивідуалізації процесу навчання, а також створюють інтерактивне й мотивуюче середовище для здобуття знань.

Водночас використання таких платформ має як переваги, так і обмеження, які необхідно враховувати при плануванні та проведенні навчального процесу.

Процес вивчення іноземної мови – це, перш за все, взаємодія між вчителем і учнем. Саме вчитель обирає форми та методи навчання, що визначають хід навчального процесу. Однак, для того щоб цей процес був успішним, вчитель повинен враховувати численні фактори, які можуть як позитивно, так і негативно впливати на формування ЛК учнів.

Ступінь сформованості лексичної компетентності безпосередньо впливає на формування комунікативної компетентності, яка дозволяє учневі стати повноцінним учасником міжкультурної комунікації. Тому вчитель повинен обрати саме ті форми, методи роботи та засоби навчання, які максимально підвищують ефективність формування лексичної компетентності.

До інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) належать комп'ютери, мобільні пристрої, програмне забезпечення, Інтернет та різноманітні мультимедійні ресурси.

Інформаційно-комунікативні технології мають великий потенціал для покращення освітнього процесу, оскільки відкривають нові можливості для інтерактивного навчання, розвитку критичного мислення та підвищення мотивації учнів. Використання ІКТ при навчанні англійської мови надає широкий спектр форм роботи з лексичним матеріалом, що є важливим фактором у розвитку англомовної лексичної компетентності старшокласників.

Інформаційно-комунікативні технології, які застосовують під час навчання можна класифікувати так:

- системи управління навчанням і управління навчальним контентом (модульне середовище, електронні журнали);
- застосунки (Duolingo, DuoCards, Babbel);
- соціальні мережі (Instagram, Facebook, Twitter);
- веб-ресурси для створення власного контенту (Wordwall, Wixer, H5P, LearningEnglish);
- програмне забезпечення для відеоконференцій (Zoom, Google meet);

- онлайн-курси (Coursera, EnglishDom, Udemy) [50, с. 43].

Системи управління навчанням і управління навчальним контентом включають модульне середовище, де учні можуть знайти необхідні завдання, навчальні матеріали та інформацію, яка потрібна для навчання, а також особисті електронні журнали, де учні та їх батьки зможуть побачити оцінки та перевірити відвідуваність.

Особливої уваги заслуговують застосунки, які дозволяють проводити текстові опитування та мобільне голосування через смартфони, наприклад, Kahoot!. Цей застосунок дає змогу вчителям мотивувати учнів висловлювати свої думки з актуальних тем, а також швидко і інтерактивно оцінювати їхні знання. Миттєвий зворотний зв'язок, який з'являється на екрані після виконання завдання, дозволяє учням отримати інформацію про свої результати та дає можливість або закріпити досягнуті знання, або покращити їх.

До цієї категорії також належать застосунки, які сприяють розвитку навичок англійської мови, таких як говоріння, читання та письмо. Застосунки, як Duolingo, Memrise, LingoDeer, DuoCards, Babbel, надають можливість учням вивчати лексику, сформовану за різними темами, а також тренувати граматичні навички. Вони є надзвичайно корисними інструментами, які доповнюють навчальний процес та допомагають учням покращувати рівень володіння англійською мовою.

Варто зазначити, що соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, Instagram і LinkedIn, можуть стати потужними інструментами для залучення учнів до навчального процесу. Ці платформи дозволяють учням обмінюватися думками на популярні теми, дискутувати з однолітками та професіоналами, а також знаходити корисні доповіді, конференції та семінари для покращення навичок аудіювання та читання. Крім того, відео-хостингові платформи, як-от Vimeo, TED Talks і YouTube, надають безліч можливостей для вивчення мови, дозволяючи учням слухати правильну вимову носіїв мови, а також тренувати свої навички говоріння, повторюючи за спікерами.

На онлайн-платформах представлено широкий спектр навчальних матеріалів, включно з текстами, відео, вправами та тестами, що дозволяє урізноманітнити навчальний процес і застосовувати різні методики. Деякі з них пропонують відеоуроки за участю носіїв мови, а також чати для комунікації між студентами, окремі платформи застосовують технології штучного інтелекту для адаптації навчального контенту до рівня знань користувача, що забезпечує можливість навчання у темпі, відповідному індивідуальним потребам.

Використання ІКТ для формування лексичної компетентності на уроках англійської мови в старшій школі має бути обґрунтованим і систематичним. Це означає, що технології повинні використовуватися з урахуванням основних принципів та підходів до іншомовного навчання, які визначаються як науковими дослідженнями, так і нормативними документами. Принципи навчання вказують на вимоги, яким має відповідати процес вивчення мови, а підходи визначають особливості взаємодії учнів і вчителя, орієнтуючи їх на ефективне використання ЛО у різноманітних мовних ситуаціях. Лише за умови правильного застосування ІКТ можна забезпечити максимально ефективне формування лексичної компетентності старшокласників, що дозволить їм успішно використовувати англійську мову в реальних комунікативних ситуаціях [28, с. 229].

Дійсно, питання визначення принципів іншомовного навчання залишається дискусійним серед науковців, однак більшість з них погоджуються з тим, що існують базові принципи, які є ключовими для ефективного навчального процесу. Ці принципи можна поділити на дидактичні та методичні. До дидактичних принципів навчання відносять: принцип наочності, посиленості, міцності, свідомості, науковості, принцип активності, принцип індивідуалізації. До методичних принципів: принцип комунікативності, домінуючої ролі вправ, взємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності, урахування рідної мови.

Важливо, що використання онлайн платформ відповідають майже всім дидактичним та методичним принципам, адже це дозволяє організувати вивчення лексики:

- з використанням наочних матеріалів (принцип наочності);
- в залежності від підготовки учнів (принцип посиленості);
- за допомогою створення живих образів, асоціацій, своєрідних «гачків» у пам'яті (принцип міцності);
- із залученням матеріалу, який забезпечує розвиток пізнавальних здібностей учнів (принцип свідомості);
- як активний процес з позиції учня: учень здобуває знання та формує свої навички шляхом виконання завдань, а не є пасивним слухачем, який отримує готові знання (принцип активності);
- з використанням тих методів та прийомів навчання, які сприяють їх гармонійному розвитку, дозволяють учням проявити свою індивідуальність, особистісні якості (принцип виховуючого навчання);
- з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей (принцип індивідуалізації);
- як модель процесу реальної комунікації (принцип комунікативності);
- за допомогою вправ, покликаних сформувати навички та вміння іншомовного мовлення (принцип домінуючої ролі вправ);
- як процес формування всіх видів мовленнєвої діяльності (принцип взаємопов'язаного навчання).

Дотримання принципу науковості забезпечує сам вчитель, підбираючи лише той матеріал, який йому відповідає [2, с. 36].

Використання інноваційних та нестандартних навчальних сайтів і застосунків за активної участі вчителя може стати потужним інструментом для розвитку мовних, мовленнєвих та соціокультурних навичок учнів у цікавій та інтерактивній формі. Інтернет-ресурси можуть стати основою для уроків, у яких вони використовуються для розв'язання конкретних комунікативних ситуацій і як джерело додаткових вправ.

Учні старших класів неохоче виконують завдання тренувального характеру з лексики. Однак із цікавістю ставляться до творчого вивчення іноземної мови, виконання проблемних завдань з використання інформаційних технологій навчання, що, безумовно, пов'язано з рівнем їхнього психічного розвитку. Тому важливо створювати такі умови навчання, які б стимулювали пошукову діяльність учнів та відповідали їхнім інтелектуальним запитам. Це може включати використання завдань із рефлексивним характером – порівняння, аналіз, узагальнення та систематизація навчальної інформації, що сприяє розвитку критичного мислення і глибшому розумінню лексичних одиниць. Окрім того, необхідно впроваджувати продуктивні форми навчальної діяльності, орієнтовані на розвиток креативності та самостійності учнів.

Існує велика кількість способів застосування цифрових інтерактивних технологій, що можуть значно полегшити та покращити процес опанування нової лексики:

- Створення інтерактивних завдань на основі онлайн-ресурсів. Використання цифрових платформ дозволяє вчителям розробляти різноманітні ігрові вправи, кросворди, головоломки, завдання на заповнення пропусків та інші інтерактивні завдання, що сприяють активному засвоєнню нової лексики та виразів. Багато з цих інструментів забезпечують миттєвий зворотний зв'язок, що дозволяє учням одразу дізнаватися про правильність своїх відповідей і таким чином оперативно коригувати свої помилки.
- Створення словникового контексту. Окрім простого перекладу слів чи словосполучень, вчитель може запропонувати учням створити контекст для кожної нової ЛО. За допомогою онлайн-дошки учні можуть скласти та презентувати речення, використовуючи нові слова. Такий підхід дозволяє засвоїти слово в його природному контексті та зрозуміти, як його використовувати.
- Використання інтерактивних технологій для творчого застосування лексики. Вчителі можуть розробляти завдання, що стимулюють учнів до

створення власних текстів, діалогів, презентацій або відео з використанням нових ЛО та виразів. Такі завдання сприяють розвитку творчих здібностей, комунікативних і медійних навичок учнів, що робить процес навчання більш інтерактивним і цікавим.

- Створення інтерактивних завдань на основі відео та аудіо матеріалів. Після перегляду відео чи прослуховування аудіо, вчителі можуть розробити завдання, в яких учні повинні відповісти на питання, пов'язані з лексикою, що використовувалась у матеріалі. Це дозволяє учням працювати з автентичними мовними джерелами, покращуючи їхні навички аудіювання, а також дає змогу практикувати розуміння і застосування нових лексичних одиниць у контексті реального мовлення.
- Створення інтерактивних завдань на основі текстів. Це ефективний спосіб застосування вивченої лексики в реальних комунікативних ситуаціях. Завдання, такі як доповнення речень, відповіді на запитання, групові дискусії чи творчі завдання, дозволяють учням активно використовувати слова та вирази з тексту. Такі вправи не тільки допомагають учням глибше розуміти значення ЛО в контексті, але й розвивають їхні комунікативні та мовленнєві навички, сприяючи кращому засвоєнню матеріалу.
- Створення ментальних карт. Цифрові інструменти для їх створення можуть допомогти учням візуалізувати нову лексику. Вони можуть створювати діаграми, дерева слів або концептуальні карти, що допомагають зрозуміти зв'язки між словами та розширити свої асоціації [10].

У процесі інтеграції онлайн-платформ у навчальну програму важливо враховувати кілька ключових аспектів, які забезпечують їхню ефективність і доступність для всіх учнів.

Перш за все, під час вибору платформи необхідно звертати увагу на змістовне наповнення, яке має включати комплексні лексичні вправи, такі як ігри, кросворди, тести та сценарії для активного застосування нових слів. Це

сприятиме кращому засвоєнню матеріалу через різноманітність та інтерактивність задач, які підтримують залученість та інтерес учнів.

Другий важливий аспект – адаптація платформ до різних рівнів складності. Платформа повинна мати можливість забезпечити індивідуалізовані навчальні шляхи, що дозволяють кожному учневі просуватися у вивченні мови згідно з власним темпом і здібностями.

Третім важливим фактором є інтуїтивно зрозумілий та доступний інтерфейс. Учні повинні мати можливість легко користуватись платформою без необхідності часткої допомоги вчителів.

Доступність платформи з різних пристроїв, включаючи смартфони, планшети та настільні комп'ютери, забезпечує, що учні можуть використовувати ресурси вдома, у школі чи в дорозі.

Наостанок, методична підтримка від розробників платформи має стати невід'ємною частиною сервісу. Вчителям потрібні зрозумілі інструкції для того, щоб вони могли легко інтегрувати платформу у свої уроки, розробляти ефективні заняття та використовувати цифрові інструменти для досягнення освітніх цілей. Така підтримка може включати навчальні вебінари, зразки уроків і навіть пряму підтримку від технічної служби платформи.

У роботі з онлайн-платформами для їх ефективного впровадження в освітній процес важливо правильно організувати підготовчий етап, щоб забезпечити їх органічне інтегрування в урок. Це важливо, оскільки від вибору вчителем відповідної онлайн-платформи залежить успішність та ефективність навчання в подальшому. Підготовчий етап включає в себе підбір оптимальних форм і методів навчання, що найкраще відповідають можливостям платформи та потребам учнів.

Розділяємо позицію педагогів-дослідників Ю. Лісової та О. Клименко, які пропонують дотримуватися таких критеріїв в процесі відбору:

- економія тимчасових витрат;
- надійність передачі всього необхідного обсягу змісту;
- комфортність умов сприйняття нової навчальної інформації;

- можливості для активізації пізнавальної діяльності учнів: підвищення пізнавального інтересу для формування самостійності особистості в пізнанні;
- можливості для індивідуалізації педагогічного керівництва інтелектуальним розвитком особистості тощо [31, с. 405].

Після підготовчого етапу настає етап безпосереднього використання онлайн-платформи, який є ключовим для ефективного навчального процесу. Організація цього етапу залежить від конкретної мети використання платформи, а також від її функціональних можливостей.

Не менш важливим є заключний етап, метою якого є оцінка ефективності використаної онлайн платформи. Цей етап дозволяє виявити можливі помилки та недоліки в процесі їх використання, а також визначити, що потребує коригування або покращення. Аналіз результатів дає змогу вчителю отримати зворотний зв'язок від учнів, оцінити їхній прогрес і мотивацію, а також на основі отриманих даних оптимізувати методи та підходи до подальшого використання онлайн платформ у навчанні [2, с. 41].

Мета вивчення англійської мови у старших класах полягає в подальшому розвитку мовленнєвих навичок та вмінь, а також у забезпеченні лексичної компетентності на рівні володіння мовою B1 і вище. Сучасні ІКТ відіграють важливу роль у цьому процесі, оскільки дозволяють учням значно розширити свій словниковий запас. Завдяки ІКТ учні можуть слухати радіопередачі, переглядати навчальні відео чи фільми, що сприяє зануренню у мовне середовище. Це дає можливість покращити АЛК, одночасно вдосконалюючи навички слухання, читання, говоріння та письма.

Однією з основних переваг ІКТ є можливість розвитку комунікативних навичок учнів, оскільки технології забезпечують взаємодію з носіями мови та іншими учнями по всьому світу. Такі інструменти, як відеоконференції, електронна пошта та соціальні мережі, дозволяють удосконалювати навички говоріння та письма, а також дають змогу учням отримувати зворотний зв'язок у реальному часі.

ІКТ також сприяють розвитку самостійності учнів, оскільки вони можуть безпосередньо знаходити інформацію та відповіді на свої запитання в Інтернеті, використовуючи електронні словники, онлайн-курси, мобільні застосунки тощо.

Популярність подкастів серед старшокласників є ще одним прикладом використання ІКТ у навчанні. Подкасти ефективно допомагають у збагаченні лексичного запасу, особливо коли йдеться про ситуативну лексику. Це дозволяє учням працювати з автентичним матеріалом, що підвищує рівень їхньої АЛК, а також створює додаткові можливості для інтерактивного навчання [21].

Однією з основних переваг онлайн-платформ є їхня доступність для широкої аудиторії. У сучасному світі, де глобалізація та цифрові технології відкривають нові горизонти для комунікації та обміну інформацією, доступ до навчальних матеріалів став передумовою успішного навчання. Завдяки таким платформам користувачі мають можливість отримувати знання з іноземних мов без необхідності виходити з дому.

Крім того, багато онлайн-платформ пропонують безкоштовний доступ до курсів, що робить їх доступними для більшої кількості людей, незалежно від їх фінансових можливостей.

На онлайн-платформах доступна велика кількість навчальних матеріалів. Різноманітний контент дозволяє учням не тільки засвоювати нову інформацію, але й активно практикувати мовні навички у інтерактивному форматі.

Деякі застосунки також дозволяють учням працювати самостійно, виконуючи завдання або вправи на своїх гаджетах, вивчаючи матеріал вдома. Це створює можливість для навчання, яке легко інтегрується в повсякденне життя учнів і допомагає їм вивчати мову в зручному для себе темпі, одночасно отримуючи зворотний зв'язок щодо своїх досягнень.

Попри численні переваги онлайн-платформ, вони мають і суттєві недоліки, які можуть негативно впливати на ефективність навчального процесу. Одним із основних недоліків є обмежена можливість безпосередньої взаємодії з викладачем. У багатьох випадках учні не мають змоги отримати швидкий

зворотний зв'язок чи індивідуальні консультації, що може ускладнити процес засвоєння матеріалу особливо для тих учнів, які потребують більше уваги.

Заміна пояснень викладача інформацією, яку студенти самостійно сприймають з екрана монітора, відчутно зменшує якість сприйняття та засвоєння навчального матеріалу, адже їхня увага при цьому розпорошується. Якщо кваліфікований викладач у процесі лекції «бачить» аудиторію, контролює її, може в потрібний момент активізувати увагу студентів, змінити темп подачі матеріалу чи повторити його іншим способом, то комп'ютер на це ще не здатен [38, с. 174].

Іншим важливим аспектом є технічні вимоги, які ставляться перед користувачами онлайн-платформ. Для ефективного навчання в онлайн-форматі необхідно мати стабільне інтернет-з'єднання та доступ до сучасних технічних засобів.

Наприклад, платформи, такі як Zoom або Kahoot, потребують якісного інтернет-з'єднання для проведення інтерактивних занять або вікторин у реальному часі. У випадках, коли з'єднання нестабільне, процес навчання може перериватися, що суттєво впливає на загальну ефективність навчання.

Ще одним значним недоліком онлайн-навчання є те, що не всі учні мають однакову мотивацію до самоосвіти. Без належної підтримки з боку викладача, а також без достатньої самодисципліни, ефективність онлайн-навчання може знижуватися.

Часто учні стикаються з відволіканням уваги через постійну наявність сповіщень від соціальних мереж та інших застосунків, що значно знижує рівень концентрації та погіршує якість виконання завдань. Окрім того, мобільні пристрої мають обмежений розмір екрану, що може бути незручним при роботі з завданнями, що включають графічні зображення чи великі тексти, ускладнюючи сприйняття та інтерпретацію навчального матеріалу.

Робота з комп'ютером зменшує живе спілкування викладача та студентів, під час якого викладач може реагувати та впливати на стан студента, його настрій та поведінку. В результаті, учні, опанувавши інформаційні технології,

не мають належного рівня навичок роботи в колективі, під час якої потрібно активно спілкуватися з іншими людьми, брати участь у дискусіях, висловлювати свої думки та аргументи.

Для оцінки сильних і слабких сторін використання онлайн-платформ у навчальному процесі проведено SWOT-аналіз, результати якого наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 SWOT – аналіз використання онлайн-платформ

Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
Доступність навчальних матеріалів для широкої аудиторії	Обмежена взаємодія з викладачем	Розширення доступу до курсів провідних університетів	Ризик втрати особистих даних або кібербезпеки
Гнучкість у часі та місці для навчання	Вимоги до технічного забезпечення	Впровадження штучного інтелекту	Конкуренція з боку нових платформ
Інтерактивність, мультимедійні можливості	Зниження мотивації, відволікання уваги під час роботи онлайн.	Інтеграція з іншими освітніми ресурсами	Застарілий контент
Індивідуалізація навчального процесу	Недоліки в системі автоматизованого оцінювання	Співпраця з освітніми закладами та мовними школами	Ментальне перевантаження користувачів

Проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок, що діджиталізація є невід'ємною частиною сучасного навчального процесу. Впровадження цифрових технологій суттєво поглиблює та урізноманітнює навчання, надаючи нові можливості для учнів та викладачів. Однак для досягнення максимального ефекту необхідно враховувати не лише технічні можливості, але й педагогічні стратегії, що дозволяють органічно інтегрувати технології в процес навчання, зберігаючи баланс між традиційними методами та новітніми інструментами.

Попри широке використання ІКТ у сучасному навчальному процесі, значна частина педагогів все ще не здатна повною мірою скористатися всіма можливостями, що надають комп'ютерні мережі. Основною причиною цього є низький рівень інформаційно-медійної грамотності. Недостатня комп'ютерна

підготовка вчителів, відсутність впевненості в своїх силах та бажання адаптувати освітній процес за допомогою ІКТ є чинниками, що перешкоджають розвитку освіти у напрямку, продиктованому вимогами сучасного інформаційного суспільства. Тому надання вчителям підтримки у здобутті навичок ефективного використання ІКТ є необхідним кроком до впровадження інноваційних підходів у навчальний процес.

Цифрові технології не є універсальним засобом вирішення всіх освітніх завдань, але за умови їх раціонального використання, методичної обґрунтованості та регулярного оновлення змісту навчання вони можуть значно підвищити ефективність засвоєння лексичного матеріалу і загальний рівень іншомовної підготовки учнів. Використання ІКТ має бути інтегроване в педагогічний процес таким чином, щоб підтримувати та доповнювати традиційні методи навчання, зберігаючи баланс між технологіями та особистісною взаємодією між учителем і учнем.

Роль ІКТ у навчанні полягає не в тому, щоб повністю замінити традиційний процес, а в тому, щоб удосконалити та підтримати його. Використання інформаційних технологій повинно бути чітко визначеним і обмеженим, оскільки сучасні технології виступають лише як допоміжний інструмент для передачі знань. Тільки у цьому випадку ІКТ сприяють полегшенню процесу осмислення та засвоєння навчального матеріалу, а також підвищують ефективність навчання мови, надаючи учням додаткові можливості для практики та інтерактивного взаємодії з навчальними ресурсами.

Науковці та педагоги наголошують на необхідності поєднання традиційних та інформаційно-комунікативних засобів навчання. За словами науковиці О. Гудиревої, ІКТ – «...новий вимір у просторі навчання. Це необхідний помічник учителя, інструмент для досягнення ним педагогічних цілей, але не панацея від усього традиційного. Комп'ютер ні в якому разі не замінить живого спілкування з учителем, впливу особистості вчителя. Комп'ютер – це знаряддя, яке покращує роботу вчителя, але спочатку вчителю треба докласти чимало зусиль для опанування знаряддям, необхідно творчо

проводити підбір матеріалу до уроків, переглянути методику викладання з погляду застосування ІКТ на уроці» [11, с. 28].

Перехід до комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, створення умов для їх розробки, апробації та впровадження, а також раціональне поєднання сучасних засобів навчання з традиційними – завдання, що вимагає вирішення комплексного кола психолого-педагогічних, організаційних, навчально-методичних, матеріально-технічних та інших питань. Серед них особливо важливими є розробка відповідного навчально-методичного забезпечення для використання інформаційно-пошукових систем, мультимедійних, телекомунікаційних та мережевих технологій; формування інформаційної культури вчителів, учнів та їх підготовка до практичного застосування засобів ІКТ у професійній діяльності.

Попри наявні труднощі, пов'язані з технічними обмеженнями, відволіканням уваги або недостатньою методичною базою окремих ресурсів, потенціал цифрових технологій у сфері мовної освіти залишається значним. Раціональне та педагогічно обґрунтоване їх застосування може не лише підвищити якість викладання, а й надати учням старшої школи нові можливості для ефективного та глибокого опанування іноземної мови, зокрема у контексті засвоєння лексичного матеріалу.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що використання сучасних ІКТ, зокрема мобільних застосунків та онлайн-платформ, стало важливим фактором трансформації процесу вивчення іноземних мов. Ці технології значно розширюють доступ до навчальних матеріалів, сприяють розвитку лексичної компетентності, підвищують мотивацію учнів та стимулюють їхню активну пошукову діяльність. Вони також сприяють розвитку творчих здібностей учнів, та адаптують навчання до індивідуальних потреб кожного. Однак, ефективність використання таких інструментів залежить від кількох факторів: наявності відповідного технічного забезпечення, рівня цифрової грамотності як учнів, так і вчителів, рівня самодисципліни учнів та здатності фільтрувати інформаційні впливи.

2 АКТИВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 11 КЛАСУ ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1 Застосування інтерактивних платформ та мобільних застосунків як засобу розвитку лексичної компетентності старшокласників у процесі навчання іноземної мови

В епоху технологічних інновацій учителеві стає дедалі складніше зацікавити молодь у вивченні мови, оскільки їм нецікаво виконувати одноманітні завдання з підручників і робочих зошитів. Тому впровадження цифрових освітніх ресурсів на уроках англійської мови є невід'ємним компонентом для залучення уваги учнів, підвищення їх мотивації до вивчення мови, розвитку пізнавального інтересу та активізації раніше здобутих знань.

Використання ІКТ сприяє ефективному формуванню лексичної компетентності учнів. Сучасні підходи до навчання не лише пропонують захоплюючі методи подачі матеріалу, а й сприяють розвитку пізнавальних навичок. У підсумку, процес вивчення іноземної мови стає більш мотивуючим та результативним.

Використання різноманітних засобів цифрових інтерактивних технологій дозволяє урізноманітнити навчальний процес, а правильна методична організація роботи з ними сприяє ефективному формуванню лексичної компетентності учнів. Науковиця Нежива О. пропонує класифікацію сучасних цифрових технологій, що застосовуються на уроках іноземної мови, на такі категорії: онлайн-інструменти для створення тестів, вікторин та ігрових вправ; програми для розробки презентацій та інфографіки; інтерактивні онлайн-дошки для виконання завдань та групові проєкти [39, с. 160].

Розглянемо кожен із груп детальніше:

1. Онлайн-інструменти для створення тестів, вікторин та ігрових вправ дозволяють викладачеві розробляти різноманітні завдання, які не тільки

зацікавлюють учнів, але й полегшують сприйняття навчального матеріалу. Завдяки цим інструментам можна перевірити рівень знань учнів. До таких ресурсів належать, зокрема:

Quizlet – це ресурс для вивчення слів, словосполучень та термінів, який дозволяє користувачам створювати власні набори карток зі словами та їх визначеннями. Ці картки можна використовувати для виконання вправ, повторення матеріалу та перевірки знань. Quizlet є корисним як для індивідуального навчання, так і для застосування на уроках. Його можна беззаперечно вважати одним із найефективніших онлайн-інструментів для вивчення лексики англійської мови. Цей ресурс сприяє легкому запам'ятовуванню великої кількості нових ЛО і робить процес навчання інтерактивним та захоплюючим. Quizlet пропонує різноманітні режими для вивчення та практики лексики, що забезпечує широкий вибір підходів до освоєння матеріалу (рис. 2.1.1).

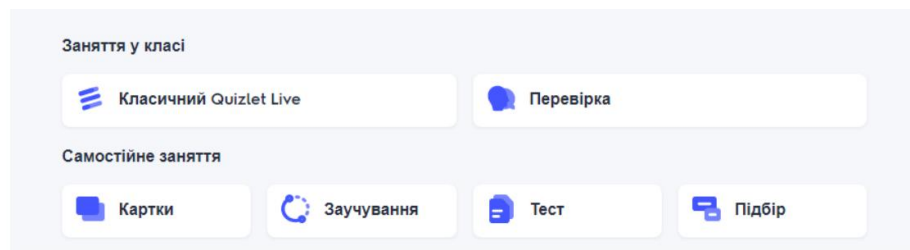

Рисунок 2.1.1 – Застосунок Quizlet

Режим «Картки» підходить для ознайомлення з новою лексикою, він дозволяє переглядати слова або словосполучення та їх переклад або визначення, а також надає можливість прослухати вимову.

Режим «Заучування» говорить сам за себе – він дозволяє учням вивчати та запам'ятовувати нові ЛО. Цей режим включає тестові завдання, в яких учні вибирають найбільш влучний переклад або визначення ЛО з кількох варіантів. Також передбачено режим правопису, у якому учням пропонується самостійно написати слово, що сприяє закріпленню навичок правильного написання.

Режим «Тестування» найкраще використовувати, коли основний обсяг лексики вже вивчено, і учням потрібно підготуватися до самостійної чи

контрольної роботи або до словникового диктанту. Іншими словами, цей режим краще застосовувати для самостійної підготовки вдома, оскільки він дає змогу учням оцінити, наскільки добре вони засвоїли матеріал. Питання в режимі тестування можуть бути у вигляді множинного вибору або вимагати написання слова чи словосполучення. Хоча режим тестування як інструмент оцінювання може не забезпечити повної об'єктивності у визначенні реальних знань учнів, його можна використовувати в класі як метод стимулювання активності та заохочення до навчальної діяльності учнів.

Найефективніше використання програми Quizlet у класній кімнаті відбувається через режим Quizlet Live, який представляє собою колективну гру для учнів. Кожен учень отримує код для участі в грі, після чого програма випадковим чином розподіляє їх на команди. Команди сідають разом і змагаються одна з одною. У грі важливі не лише швидкість, але й правильність відповідей, оскільки помилка змушує команду починати гру знову. Вчитель може спостерігати за прогресом команд на своєму комп'ютері або вивести результат на проектор для аудиторії.

Цей режим сприяє активній взаємодії та спілкуванню між учнями, при цьому ніхто не залишається осторонь. Quizlet Live не тільки допомагає закріпити лексичний матеріал, але й дає можливість учням налагодити взаємодію між собою. Завдяки цьому режиму звичайний урок англійської мови перетворюється на захоплюючу гру, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Інформацію про режими навчання подано у таблиці нижче.

Таблиця 2.1.1 – Опис режимів навчання/вправ в програмі «Quizlet»

Режим навчання	Опис	Комп'ютер	Мобільний застосунок
Вивчення лексики	Ознайомлення зі словами та їх вивчення: множинний вибір, письмові запитання (подаються від легкого до складного рівня)	Доступно	Доступно

Продовження таблиці 2.1.1

Флеш-картки	Цифрові картки на яких зображено лексику, яку учні можуть гортати, клацаючи мишею або торкаючись екрана, щоб продемонструвати визначення або зображення, що пояснюють цю лексику	Доступно	Доступно
Письмо	Учням пропонується написати визначення слова або зображення	Доступно	Доступно
Говоріння	Учням пропонується ввести те, що вони чують із звукової підказки. Якщо вони напишуть слово з орфографічною помилкою, вони почують, як воно диктується по літерам, поки на екрані вводиться правильна відповідь	Доступно	Доступно
Тести	Тест містить чотири типи запитань: письмовий: кілька варіантів відповідей, на відповідність і з відповідями «True» чи «False»	Доступно	Доступно
Підбери пару	Гра, у якій учням пропонується якомога швидше зіставити терміни з їхніми визначеннями (або відповідними малюнками)	Доступно	Доступно
Сила тяжіння	У цій грі учні повинні ввести термін, який відповідає його визначенню до того, як астероїд впаде на планету	Доступно	Недоступно

Отже, основні риси та можливості Quizlet включають: створення карток, тести та ігри, навчання з використанням звуків (Quizlet підтримує додавання аудіо до термінів та визначень, що полегшує аудіотренування), онлайн та офлайн доступ (Quizlet доступний як через веб-версію, так і через мобільні застосунки для Android та iOS, що дає змогу вчитися в будь-якому місці), технологію «Learn» (інтерактивний режим, який використовує алгоритми повторення для ефективного вивчення матеріалу), відстеження учителями прогресу учнів.

Переваги використання цього онлайн-інструменту є очевидними: Quizlet допомагає вчителям внести новизну в навчальний процес, застосовуючи сучасні методи навчання на уроках англійської мови, а учням – з легкістю засвоювати новий лексичний матеріал. Залежно від обраного режиму, цей застосунок можна використовувати на різних етапах формування лексичних

навичок під час уроку. Quizlet є універсальним інструментом, який підходить як для роботи в класній кімнаті, так і для самостійного вивчення лексики вдома [73].

Одним із яскравих прикладів ефективної інтеграції ІКТ у навчальний процес є платформа Kahoot!. Вона дає змогу чітко та структуровано перевіряти знання учнів та забезпечує своєчасний зворотний зв'язок, що сприяє оперативній оцінці власного рівня засвоєння лексичного матеріалу учнями.

Платформа надає різноманітні режими, які підходять як для самостійного вивчення лексичного матеріалу та його відпрацювання, так і для групових ігор та змагань. Вона може бути використана як у режимі дистанційного навчання, так і під час очних занять. Вікторини на Kahoot! зазвичай включають тести з множинним вибором відповідей, де зазвичай є чотири варіанти, хоча також можливі питання з двома варіантами відповідей (наприклад, «правда чи брехня»). Крім того, учитель може доповнити створені ним кахути зображеннями.

У Kahoot! існують два основні режими вікторин. Перший – класична вікторина, яка є грою-змаганням між учнями індивідуально. Учитель запускає вікторину на комп'ютері, натискає кнопку «Start», після чого учні відкривають програму Kahoot! на своїх смартфонах, вводять PIN-код вікторини, і гра починається. Учні бачать питання та варіанти відповідей, на які вони відповідають, використовуючи свої смартфони (рис. 2.1.2). Після кожного питання та наприкінці тесту учні можуть побачити свої результати на проекторі або моніторі комп'ютера. Цей режим є чудовим інструментом для перевірки засвоєного матеріалу або для повторення раніше вивченого. Він дає вчителю можливість оцінити, наскільки добре учні орієнтуються в матеріалі, і допомагає коригувати подальший навчальний процес.

Create

Creating a learning game of Kahoot! only takes minutes. You can create a kahoot from scratch, use our question bank to mix and match existing questions, edit a template, or customize existing kahoots created by other users.

Host live

Host a kahoot live in class or via a video conferencing tool to connect students virtually! Questions and answers are displayed on a shared screen while students answer on their devices but you can choose to display questions on their devices, too!

Рисунок 2.1.2 – Платформа Kahoot!

Виділяють наступні шаблони вправи з веб-ресурсу Kahoot! для розвитку лексичних навичок (табл. 2.1.2).

Таблиця 2.1.2 – Вправи з веб-ресурсу Kahoot! для розвитку лексичних навичок в усному мовленні

Назва вправи	Опис
Так або Ні	Учням ставиться питання, на яке потрібно відповісти «Так» або «Ні», аргументувавши правильність своєї думки
Мозковий штурм	Учні обмінюються ідеями, які потім обговорюються в класі. Згодом проводиться голосування за найкращу ідею.
Постав мітку	Учні ставлять мітку на картинці, що стосується вивченої теми, далі вони розповідають усно коротку інформацію про відмічену деталь на фото

Основні риси Kahoot! включають: створення тестів (квізів), проведення гри за допомогою унікального коду, конкуритивний елемент (гравці можуть брати участь у змаганнях та переглядати результати після завершення гри), доступ до бібліотеки готових квізів, можливість використання на різних пристроях: Kahoot! працює на багатьох платформах, включаючи комп'ютери, планшети та смартфони [12, с. 38].

Wordwall – це ресурс, який дозволяє створювати різноманітні інтерактивні вправи. Платформа пропонує широкий спектр завдань, таких як співставлення слів, доповнення речень, кросворди, пазли та інші, кожне з яких можна налаштовувати відповідно до конкретних навчальних цілей та потреб учнів.

Wordwall також підтримує додавання зображень та аудіо до вправ, що підвищує їх ефективність і робить навчальний процес більш привабливим для учнів. Платформа підходить як для дистанційного, так і для очного навчання.

Інструменти Wordwall сприяють відпрацюванню та повторенню лексичного матеріалу у формі гри та розважального процесу, що полегшує запам'ятовування та засвоєння нових слів і фраз. Завдяки цьому ресурс є чудовим засобом для введення, закріплення та повторення лексики.

Перевага платформи Wordwall полягає в тому, що вона дозволяє вчителю подавати навчальний матеріал у зрозумілій та наочній формі, завдяки чому учням легше усвідомити контекст вправ і зрозуміти, що від них очікується. Крім того, Wordwall робить навчальний процес більш захоплюючим завдяки інтерактивним елементам гри. Платформа відзначається простотою у використанні як для вчителів, так і для учнів, і може застосовуватися на всіх рівнях розвитку англomовної лексичної компетентності.

На рисунку 2.1.3 зображені режими створення завдань, які можна використовувати у ресурсі Wordwall. Кожен режим по-різному стає у пригоді при вивченні нової лексики.

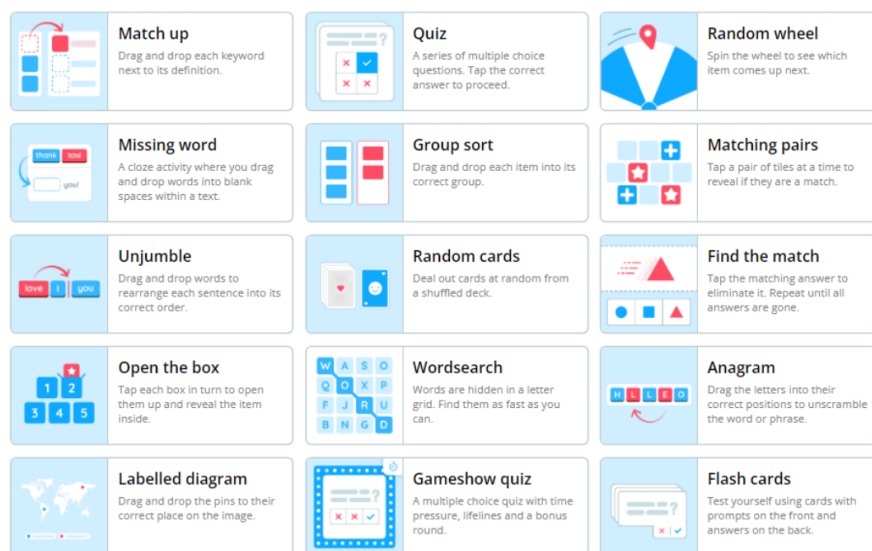

Рисунок 2.1.3 – Платформа Wordwall

Розглянемо деякі з них (табл. 2.1.3).

Таблиця 2.1.3. – Вправи з веб-ресурсу WordWall для розвитку лексичних навичок в усному мовленні

Назва вправи	Опис	Тип
Відкрий коробочку	Учні по черзі натискають на коробку і їм випадає зображення/текст, про який їм потрібно розповісти чи описати, або скласти діалог за вмістом фото.	Безкоштовна
Крути барабан	Учні крутять барабан, їм випадає запитання, на яке вони повинні відповісти. Учень якому попадається порожнє поле, звільнений від усної відповіді.	Безкоштовна
Випадкові карти	Учні витягують карти, в яких може міститись аудіо, зображення, текст. Вчитель сам визначає мету та основне спрямування завдання. Обов'язковим є те, що учень відповідає усно	Безкоштовна
Флеш-карти	На картах містяться запитання, на які учень дає усно розгорнуту відповідь	Платна
Конвеєрна стрічка	Спочатку учням демонструють низку предметів, далі вони повинні усно відтворити їх, не забувши жодного слова	Платна

Режим «Match up» доцільно використовувати на етапі знайомства з новими ЛО. Це вправа на відповідники, яка передбачає, що учні поєднують слово з його визначенням, що сприяє кращому розумінню значення ЛО.

Режим «Missing word» дозволяє практикувати нову лексику в контексті. У цій вправі учні доповнюють речення або навіть цілий текст відповідними словами чи словосполученнями. Такий тип завдання допомагає учням краще розуміти значення слів та їхнє використання в контексті, сприяє запам'ятовуванню лексики та розвиває навички побудови речень із новими словами.

Режими «Random cards», «Random wheel» та «Open the box» мають схожий принцип роботи, проте їх можна застосовувати по-різному. Наприклад, режим «Random cards» можна використовувати на уроці подібно до популярної гри «Alias»: учні поділяються на команди, де кожен учасник пояснює слово або словосполучення, використовуючи визначення, яке він вже попередньо вивчив.

У режимі «Random wheel» вчитель може запропонувати учням скласти речення або поставити питання зі словом, яке випало на колесі. Натомість у режимі «Open the box» учні практикують активну лексику, відповідаючи на розгорнуті запитання, намагаючись використати якомога більше нових слів.

З наведеного вище можна зробити висновок, що Wordwall є багатофункціональною платформою, придатною не лише для вивчення лексики на уроках англійської мови, а й для вивчення інших мовних аспектів. Платформа пропонує широкий набір онлайн-інструментів, які можна адаптувати залежно від навчальних цілей та завдань конкретного уроку [23, с. 43-45].

LearningApps – це веб-платформа, яка підтримує освітній процес через створення інтерактивних вправ для навчання та перевірки знань. Вона пропонує різноманітні шаблони, такі як вікторини, кросворди, картки для запам'ятовування, вправи на впорядкування елементів та інші, які можна адаптувати під конкретні навчальні потреби. Платформа дає вчителям змогу створювати, ділитися та використовувати різноманітні інтерактивні вправи та завдання для навчання й оцінювання учнів (табл. 2.1.4, рис. 2.1.4).

Таблиця 2.1.4 – Вправи на веб-ресурсі LearningApps для розвитку лексичних навичок

Назва вправи	Опис
Вікторина	Вчитель створює запитання з різною кількістю варіантів відповіді. Питання можуть бути у текстовому, аудіо- чи відеоформаті. Вчитель сам визначає кількість запитань. Учні відповідають усно або надсилають в особистий кабінет вчителя
Заповни пропуски	Учням пропонується певна частина тексту з пропусками, які треба заповнити, обравши із запропонованих варіантів. Учні мають кілька хвилин на підготовку та відповідають усно по черзі.

Продовження таблиці 2.1.4

Знайди слова	Вправа використовується як навчальна гра. Учні пропонується список запитань, на які потрібно відповісти, і знайти їх на дошці для пошуку слів одне поруч з одним. Програма сама створює панель пошуку слів, де слова розташовані по горизонталі, вертикалі та діагоналі.
Крокодил	Учні діляться на 2 команди та з кожної по черзі виходить гравець, якому випадає слово. Учень повинен описати це слово, не називаючи та використовуючи якомога більше вивченої лексики. Іншим учням, як підказка, висвітлюються різні літери, що можуть бути в цьому слові
Опис фото	Учням потрібно усно описати, що відбувається на фото
Перший мільйон	Учні відповідають на запитання в ігровій формі, що нагадує гру «Мільйонер»
Скачки	Учні діляться на команди/пари та відповідають на запитання. Чия команда виграє, той кінь наближається до фінішу ближче

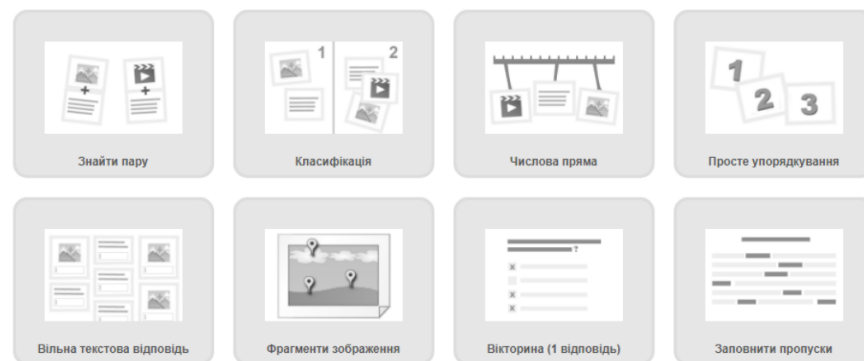

Рисунок 2.1.4 – Платформа LearningApps

Шаблон «Класифікація» у ресурсі LearningApps є ефективним інструментом для тренування лексики на уроках англійської мови. Учні розподіляють слова або терміни на категорії чи групи відповідно до певних ознак або критеріїв. Такий тип завдання сприяє систематизації та класифікації лексики, розвиває навички розуміння та використання слів у різних контекстах, а також створює можливості для обговорення та вивчення тематичних категорій слів на уроці.

Завдання шаблону «Просте упорядкування» передбачає розташування слова або фрази у правильному порядку чи послідовності. Воно спрямоване на

відпрацювання лексики та вивчення нових термінів у контексті, а також розвиває логічне мислення.

Шаблон «Вільна текстова відповідь» дозволяє учням відповідати на запитання або виконувати завдання, вводючи власні відповіді у вільній формі. Цей режим підходить для тренування лексики та практики використання слів у реченнях. Після подання відповідей учитель має можливість їх переглянути та обговорити у класі.

Кожна із вищезгаданих вправ надає можливості для креативного та інтерактивного вивчення лексики в англійській мові, допомагаючи учням покращити свої навички мовлення.

Таким чином, ключові особливості LearningApps включають: безкоштовний доступ до функцій платформи, інтерактивність, можливість використання та адаптації вже створених навчальних матеріалів, багатомовність (підтримка декількох мов робить платформу доступною для широкого кола користувачів) та мультипредметність (можливість застосування у різних предметних галузях і на різних освітніх рівнях, що робить LearningApps універсальним інструментом для підтримки навчального процесу) [32, с. 93].

Загалом, LearningApps та Wordwall мають багато схожих функцій, оскільки обидва ресурси орієнтовані на створення інтерактивних вправ для навчання та перевірки знань. Однак, для забезпечення різноманітності та більш ефективного навчального процесу, можна чергувати та експериментувати з завданнями з обох платформ, що дозволяє використовувати їх сильні сторони в різних цілях.

Wizer.me – це веб-ресурс, який дозволяє вчителям створювати інтерактивні робочі аркуші для учнів. Ці аркуші дають вчителям і батькам можливість відслідковувати прогрес учнів. Платформа забезпечує миттєвий зворотний зв'язок у разі виникнення запитань та заохочення для учнів, що покращує їхню мотивацію. Учня можна надсилати посилання на Wizer одним із трьох способів: через Google Classroom, у вигляді посилання або у вигляді

пін-коду. У першому варіанті учні автоматично входять у систему та отримують доступ до робочого аркуша. У другому випадку, застосунок Wizer.me створює завдання для учнів, а вони просто натискають на посилання. Якщо обрати третій варіант то учні переходять просто на сайт, де кожне завдання має свій унікальний пін-код.

На веб-ресурсі Wizer.me є багато цікавих засобів для практики лексичних навичок в усному мовленні:

1. Запитання з множинним вибором відповідей – це не новий метод, але він є основною частиною багатьох стандартних тестів. Для того, щоб зробити ці завдання більш захоплюючими та інтерактивними, є можливість додавати аудіозапитання та отримувати аудіовідповіді, а також завантажувати зображення, що дозволяє візуалізувати інформацію.

2. Заповнення бланка аудіовідповіддю – ще один простий інструмент, який Wizer оновив своїми цифровими робочими аркушами. Можна вставляти текст та заповнювати пропуски аудіо.

3. Веб-інструменти. Веб-інструменти на Wizer дозволяють завантажувати веб-сторінки та відео з YouTube на робочий аркуш, що є чудовим способом додати до завдань додатковий вміст.

4. Спільнота робочих аркушів – це ще одна перевага Wizer. Викладачам не потрібно створювати завдання з нуля, оскільки на платформі є велика кількість вже готових робочих аркушів, які створили інші вчителі. Це дозволяє заощаджувати час і використовувати перевірені завдання, адаптуючи їх до своїх потреб. Крім того, основною перевагою цього ресурсу є можливість створювати робочі аркуші з різним наповненням, включаючи інтерактивні елементи, такі як голосові повідомлення в чаті при спілкуванні або завдання формату запитання-відповідь за допомогою аудіо повідомлень, що ще більше збагачує процес навчання.

Google Форми – це зручний сервіс для створення тестів, анкет або проведення опитувань онлайн. Він надає можливість створення питань, збору відповідей і аналізу результатів. Цей ресурс можна ефективно використовувати

для навчання лексики, створюючи, наприклад, тести, де учні повинні вибрати правильне значення слова чи фрази зі списку варіантів. Google Форми дозволяють вчителю не лише перевірити знання учнів, але й отримати детальну аналітику для подальшої корекції навчального процесу.

Google Форми можуть застосовуватися на різних етапах дистанційного і очного занять: перевірка домашнього завдання, виконання завдань на закріплення і перевірку засвоєння нового матеріалу, рефлексія тощо. Цей сервіс містить готові шаблони для освітніх проєктів, таких як: - анкета для збирання будь-якої необхідної інформації; - тестування для перевірки рівня знань у процесі навчання; - оцінка курсу для збору зворотного зв'язку від учнів.

Під час створення тестових завдань можна застосовувати різні типи запитань: із вибором однієї правильної відповіді, кількох правильних варіантів, із розгорнутою відповіддю, на встановлення послідовності об'єктів, на розпізнавання об'єкта за фотозображенням, а також на його ідентифікацію за картою чи схемою тощо. Для опрацювання лексичного матеріалу на уроці англійської мови за допомогою Google Форми вчитель може створити завдання, у яких учні дають відповіді на запитання до попередньо прочитаного тексту (рис. 2.1.5)

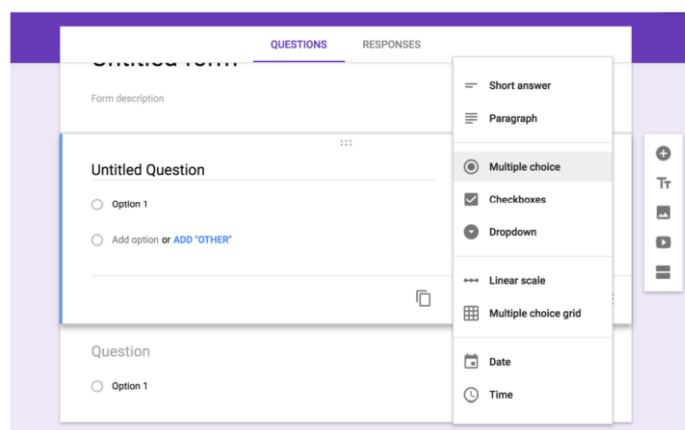

Рисунок 2.1.5 – Онлайн-сервіс Google Forms

Крім того, під час розроблення запитань можна встановлювати конкретні критерії оцінювання для кожного з них, зокрема визначати кількість балів. Залежно від налаштувань, Google Форми дають змогу учням переглянути результати одразу після проходження тесту або отримати їх на електронну

пошту пізніше – після ручної перевірки. Цей інструмент є зручним для вчителя під час збору статистичних даних та проведення аналізу, оскільки надає можливість відстежувати розподіл відповідей за різними параметрами, створювати графіки й діаграми для глибшого розуміння результатів. Усі ці функції сприяють ефективнішому засвоєнню, відпрацюванню й повторенню лексичного матеріалу учнями за допомогою інтерактивних завдань та оцінювання, а також забезпечують педагогів інструментами для моніторингу навчальних досягнень учнів, роблячи процес навчання більш зручним і доступним для всіх його учасників.

Наступною групою сучасних цифрових технологій, що використовуються на занятті з англійської мови, є:

2. Програми для створення презентацій та інфографіки. Ці інструменти допоможуть цікаво та компактно продемонструвати великий обсяг інформації. Презентації та інфографіки можуть служити як засіб підтримки та покращення процесу навчання, сприяючи візуалізації, зацікавленню та взаємодії учнів.

Візуальні матеріали значно ефективніші за текстову інформацію в контексті запам'ятовування та розуміння нового лексичного матеріалу. Платформи, такі як Canva та Google Slides, дають змогу вчителям створювати яскраві, анімовані та інтерактивні презентації, що значно покращує візуальне сприйняття та стимулює інтерес учнів. Такий підхід допомагає учням краще засвоювати інформацію, забезпечуючи більш глибоке і стійке її розуміння через інтерактивні елементи та візуальне враження [12, с. 44].

Canva – це веб-платформа, яка пропонує широкі можливості для створення інфографіки, презентацій, постерів та інших графічних матеріалів. Вона має велику бібліотеку шаблонів, графічних елементів і зображень, а також інструменти для дизайну та редагування, що дозволяє вчителям проявити свою креативність у створенні навчальних матеріалів. Використовуючи готові шаблони анімованих презентацій на платформі Canva, вчитель може легко адаптувати їх, додаючи нові слова чи фрази для вивчення. Кожен елемент слайду можна анімувати, що робить процес вивчення лексики більш цікавим.

Основні функції Canva включають: наявність великої кількості готових шаблонів для різноманітних матеріалів, таких як презентації, постери, логотипи, контент для соціальних мереж тощо; зручний інтерфейс редактора та елементи дизайну, що охоплюють різні сфери – бізнес, освіту, маркетинг, соціальні мережі та інші; можливість спільної роботи над проектами з іншими користувачами, надаючи їм доступ для редагування або перегляду; широкий вибір шрифтів і кольорових палітр, а також інструменти для створення графіків; опцію експорту готових матеріалів у різних форматах [12, с. 34].

Остання група сучасних цифрових інтерактивних технологій, що стане у пригоді на уроці англійської передбачає:

3. Інтерактивні онлайн-дошки для виконання завдань та групових проєктів. Вони сприяють ефективному навчанню, поліпшують співпрацю між учнями та забезпечують наочну візуалізацію навчального матеріалу.

Дошка є незамінним елементом будь-якої класної кімнати, адже саме за її допомогою найзручніше презентувати новий матеріал всьому класу. Досвід дистанційного навчання показав, що онлайн-урок важко уявити без використання дошки. Альтернативою традиційним крейдяним і маркерним дошкам стали інтерактивні онлайн-дошки, які набули значної популярності порівняно нещодавно. Платформи, такі як Miro, Jamboard, Padlet, дозволяють створювати інтерактивні дошки для спільної роботи, обміну ідеями та співпраці між учнями.

На віртуальних дошках можна розміщувати тексти, зображення, відео, посилання та інші медіафайли. Користувачі мають змогу залишати коментарі, обмінюватися повідомленнями, обговорювати ідеї та реалізовувати групові проєкти. Такі платформи надають учням можливість проявити творчість через малювання, письмо та створення інтерактивних елементів, що робить навчальний процес більш динамічним.

Інтерактивні дошки надають можливість створювати концептуальні карти (Mind maps), що дозволяє вчителям візуалізувати структуру та взаємозв'язки між поняттями під час уроку. Це значно полегшує розуміння складних тем і

сприяє кращій організації інформації. Крім того, цей інструмент можна використовувати для подання лексичного матеріалу, де учні можуть додавати лексичні одиниці до концептуальної карти, що сприяє кращому запам'ятовуванню нових слів.

Інтерактивні дошки дозволяють розміщувати у собі різні ресурси, такі як тексти, посилання, зображення, презентації нового лексичного матеріалу та інші файли. Вчитель також може організувати ці ресурси на дошці для подальшого використання на уроках.

Інтерактивні дошки дають змогу створювати спільні проєкти та завдання для групової роботи, де учні можуть спільно планувати, розробляти і виконувати завдання на одній дошці. Використовуючи різноманітні інструменти для надання відповідей, вони активно взаємодіють, що сприяє розвитку навичок співпраці та командної роботи.

У сучасному світі користувачі різних операційних систем мають доступ до різних застосунків, що полегшують вивчення мови і підвищують до неї інтерес. Наведемо приклади найпопулярніших застосунків для вивчення англійської мови, зокрема для ефективного формування лексичної компетентності.

Duolingo побудований за принципом дерева досягнень (рис. 2.1.6). Для переходу на наступний рівень користувачеві необхідно набрати певну кількість балів. Застосунок охоплює усі необхідні аспекти вивчення англійської мови: граматику, лексику, фонетику. Окрім англійської, користувачі можуть обирати ще п'ять додаткових мов. Заняття проводяться здебільшого в ігровій формі, що передбачає виконання завдань на переклад слів або вимову слів у мікрофон.

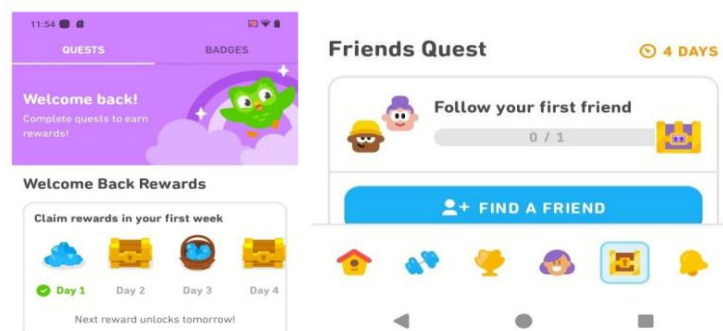

Рисунок 2.1.6 – Застосунок Duolingo

Особливість програми полягає в тому, що сова – символ Duolingo – надокучлива. Якщо забути пройти урок, сповіщення з програми показуватиме, що шлях з навчального шляху збитий. Таким чином, програма формує корисну звичку вивчати іноземну мову щодня. Основний принцип програми полягає в запам'ятовуванні фраз. Застосунок чудово підходить для вивчення ЛО. Перевагою є те, що базові функції застосунку доступні безкоштовно.

Основний недолік полягає у відсутності теоретичного матеріалу, тому застосунок підходить лише користувачам з базовим рівнем мови.

Memrise – це повністю безкоштовна програма (рис. 2.1.7), що використовує навчальні картки на різні теми як основний інструмент засвоєння матеріалу. Головна функція застосунку полягає у вивченні іноземних мов за допомогою різнопланового контенту.

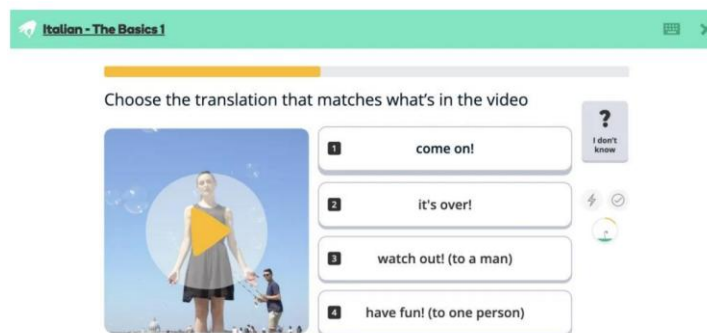

Рисунок 2.1.7 – Застосунок Memrise

Картки сприяють повторенню ЛО, а час, відведений на їх засвоєння, – чималий. Більшість карток створюють самі користувачі, що забезпечує широкий вибір тем для повторення. Ця програма не дозволяє вільно оволодіти мовою, проте призначена для розширення словникового запасу. Для деяких користувачів, у преміум-версії програми доступна функція розпізнавання мови, що покращує вимову шляхом повторення слів за носіями мови [73].

Babbel пропонує 14 мов для вивчення та орієнтована на розвиток розмовних навичок. Кожен урок має чітку структуру: спочатку вивчається базова лексика, потім розділ граматики, який тренує вимову та правопис, а наприкінці проводиться практика говоріння. Крім уроків для початківців,

застосунок надає спеціалізовані навчальні пакети, що дозволяють удосконалювати окремі мовні навички відповідно до потреб користувача. Додатково передбачено можливість участі в онлайн-уроках із викладачами та спільну роботу в групах. Основними недоліками програми є її платність, обмежена кількість ігрових елементів та відсутність зручного українського інтерфейсу, що ускладнює її використання для більшості користувачів.

Busuu – мобільний застосунок, що пропонує завдання для розвитку всіх мовленнєвих компетентностей: говоріння, читання, аудіювання та письма, у різноманітних форматах, від лексичних карток до науково-популярних статей. Користувачі можуть відстежувати власний прогрес, створюючи індивідуальний навчальний план (рис. 2.1.8). Для закріплення вивченого матеріалу передбачено виконання тестових завдань. Програма надає можливість вивчення 12 мов. Базові функції застосунку безкоштовні, але мають обмеження, а деякі опції є платними [18, с. 23].

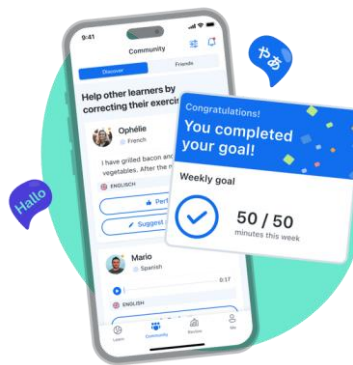

Рисунок 2.1.8 – Застосунок Busuu

Easy Ten – мобільний застосунок, орієнтований на вивчення лексики та поступове збагачення словникового запасу на 10 нових одиниць щодня. Опанувавши найчастіше вживані слова, користувач може вільно спілкуватися англійською мовою. Кожен урок триває близько 20 хвилин, що дозволяє займатися у будь-який зручний час. Заняття включають цікаві лексичні матеріали та тренування вимови шляхом повторення за носіями мови. ЛО структуровані за тематикою, а прогрес користувача відстежується за допомогою календаря (рис. 2.1.9). Важливою перевагою програми є те, що вона

повністю безкоштовна для всіх операційних систем. Застосунок розрахований лише на формування та вдосконалення лексичних навичок.

Рисунок 2.1.9 – Застосунок Easy Ten

Hello English – застосунок від Microsoft, який надає можливість практикувати лексику та граматику разом із розмовною англійською мовою. Програма містить необмежений доступ до 475 уроків, які можна завантажувати для використання в офлайн-режимі. Крім того, застосунок включає словник, інтерактивні ігри та чати з викладачами англійської мови.

Lingua.ly – застосунок, орієнтований на вивчення мови, зокрема на розвиток лексичної компетентності через роботу з автентичними текстами, які супроводжуються тестами для перевірки засвоєного лексичного матеріалу, при цьому навчальний контент підбирається з урахуванням інтересів користувачів, зокрема школярів.

MyWordBook 2 – це застосунок у вигляді інтерактивного записника, який дозволяє вивчати нові слова за допомогою картинок, постерів, речень та звукових записів, що сприяють їх кращому запам'ятовуванню. Крім того, користувачі можуть створювати власні постери для навчання (рис. 2.1.10).

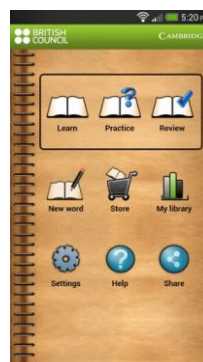

Рисунок 2.1.10 – Застосунок MyWordbook 2

Fun Easy Learn English – це словниковий застосунок, що містить більш ніж 6000 слів у відповідній інформаційній базі. Програма не вимагає підключення до Інтернету. Користувачі можуть вдосконалювати знання словника через тренування вимови, ілюстрації та інтерактивні ігри.

Lingua Leo пропонує перелік безкоштовних мобільних застосунків для вивчення англійської мови, сумісних із платформами Android та iOS. Програма включає чотири типи тренувань: конструктор слів, аудіювання, переклад-слово та слово-переклад. Крім того, доступно понад п'ятдесят тематичних наборів слів із картинками та озвученням, англомовні тексти, фразовий конструктор та словник, що працює в офлайн-режимі, а також можливість створення персонального словника з транскрипцією та озвученням слів. Особливою увагою користувачів користується режим «Конструктор», у якому потрібно скласти слово з наданих літер, знаючи його переклад. Режими переклад-слово та слово-переклад передбачають вибір одного правильного варіанту перекладу серед запропонованих. Застосунок ефективний для тренувального етапу вивчення лексики, оскільки вправи спрямовані на закріплення лексичних одиниць та визначення їх основного значення [56, с. 194].

Кожен із розглянутих мобільних застосунків орієнтований на певний аспект вивчення мови та має власні переваги й обмеження. До основних переваг належать різноманітність функцій для опанування мовних навичок, ігрові елементи, зручність використання та цілодобовий доступ до навчальних матеріалів. Серед недоліків можна виділити обмеженість програм у покритті всіх аспектів мовної компетенції, а також обмежений доступ до деяких функцій через платну версію використання.

Мобільні застосунки для вивчення англійської мови надають різноманітні функціональні можливості, які слід обирати відповідно до освітніх потреб. Вони розроблені з урахуванням конкретних потреб користувачів, що опановують мову. Ефективність їх використання визначається навчальними цілями, оскільки завдання різного рівня складності сприяють досягненню

поставлених результатів та дозволяють відстежувати навчальний прогрес. Інтерактивні елементи та візуалізація навчального матеріалу сприяють покращенню процесу навчання, роблячи його більш доступним і цікавим.

Як бачимо, у сучасному світі не доцільно витратити значний час на вивчення англійської мови за допомогою друкованих матеріалів, оскільки технологічний прогрес дозволяє ефективно опановувати мову через зручні онлайн-платформи або мобільні застосунки, що дає змогу розвивати лексичну компетентність у будь-який час та в будь-якому місці.

2.2 Система вправ для формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-го класу засобами ІКТ

У процесі експерименту, метою якого є дослідження впливу інформаційно-комунікативних технологій на формування англомовної лексичної компетентності учнів 11 класів, з урахуванням сучасних освітніх вимог, вікових особливостей старшокласників та рівня їхніх мовленнєвих компетентностей нами була розроблена система вправ, в основі якої лежить використання інтерактивних онлайн-технологій. Цей комплекс спрямований на надання учням старшої школи можливості не лише повноцінно засвоювати нові ЛО і розширювати їхнє вживання у різноманітних ситуаціях мовленнєвої практики, а й отримувати задоволення від процесу навчання завдяки динамічній, інтерактивній формі його організації, що дозволяє поєднати навчальну та розважальну складові.

Що стосується використання цифрових інтерактивних технологій у процесі навчання іноземної мови, то варто пригадати, що науковиця Нежива О. виділяла різні групи цифрових інтерактивних технологій, які можна успішно використовувати під час навчання. Ми спробуємо зосередитися саме на онлайн-інструментах для створення тестів, вікторин та ігрових вправ, таких як: Kahoot!, Wordwall, LearningApps, Quizizz, Google Форми. Вправи створювалися у межах теми «Eating Out», яка вивчається в 11 класі. Створення системи вправ

вимагало врахування основних підходів до їхньої типології у методиці навчання іноземних мов.

Типологія вправ базується на певних критеріях, зокрема:

- спрямованість на прийом або видачу інформації (рецептивні, репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, продуктивні);
- рівень керування (з повним, частковим, мінімальним керуванням);
- наявність/відсутність ігрового компонента;
- спосіб виконання вправи (індивідуальні, парні, у групах);
- характер виконання (усні, письмові);
- комунікативність (комунікативні, некомунікативні, умовно комунікативні) [6, с. 228].

Зважаючи на ці критерії, особливої актуальності набуває вибір інструментів, які дозволяють варіювати типи вправ відповідно до конкретної мети уроку та етапу навчального процесу. У цьому контексті застосування вищезгаданих онлайн-ресурсів є особливо доречним на різних етапах навчання лексичного матеріалу, зокрема на етапі семантизації.

1. Етап семантизації - це початковий етап роботи з новою лексикою, що включає ознайомлення учнів із новими мовними одиницями, розкриття їхнього значення, формування правильного фонетичного образу слова (вимови), а також закладання основ для подальшого усвідомленого та цілеспрямованого використання лексем у мовленні.

На цьому етапі доцільно використовувати завдання, які знайомлять учнів із новими словами, сприяють формуванню асоціативних зв'язків, розвитку розуміння значень через зображення. Нижче подано вправи, які відповідають цьому етапу:

Вправа 1

Мета: ознайомитися з новими лексичними одиницями шляхом створення візуально-лексичних асоціацій на основі зображення, що дозволяє зрозуміти значення слова, запам'ятати його написання та переклад.

Спосіб виконання: весь клас.

Інструкція: Look at the picture, flip the card, and read the word. Try to remember its spelling and meaning.

Ресурс: Wordwall – шаблон «Флеш-картки» (рис. 2.2.1)

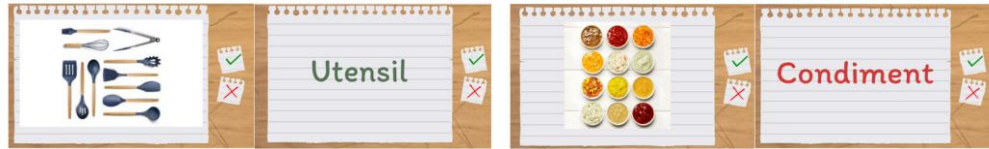

Рисунок 2.2.1 – Платформа Wordwall, шаблон «Флеш-картки»

Вправа 2

Мета: пригадати лексику, пов'язану з традиційними українськими стравами та продуктами, шляхом встановлення відповідності між назвою страви та її описом. Вправа сприяє глибшому розумінню значення лексичних одиниць і формуванню лексико-семантичних асоціацій.

Спосіб виконання: індивідуально/весь клас.

Інструкція: Match the name of the traditional Ukrainian dish with its correct description.

Ресурс: Wordwall – шаблон «Знайдіть відповідність» (рис. 2.2.2)

		☐	A dish is made of meat broth, frozen to a jelly-like state, with pieces of meat inside.	☐	A cabbage roll stuffed with minced meat and rice, and braised in tomato sauce.
		☐	Dumplings made with fillings such as mashed potatoes and fried onions, cherries etc.	☐	A dish made of boiled dough without filling.
		☐	A traditional soup made with beetroot.	☐	A delicious drink made of dried fruit, often served at Christmas dinner.
		☐	White fat from pigs.	☐	Potato pancakes, usually served with rich servings of sour cream.

Рисунок 2.2.2 – Платформа Wordwall, шаблон «Знайдіть відповідність»

Вправа 3

Мета: ознайомити учнів з новими лексичними одиницями (назвами традиційних українських страв) шляхом їхнього впізнавання у філворді.

Спосіб виконання: індивідуально/у парях/весь клас.

Інструкція: Find the names of traditional Ukrainian dishes hidden in the crossword puzzle. Circle or highlight each word when you find it. Try to remember how each dish is spelled.

Ресурс: Wordwall – шаблон «Відповідники» (рис. 2.2.3)

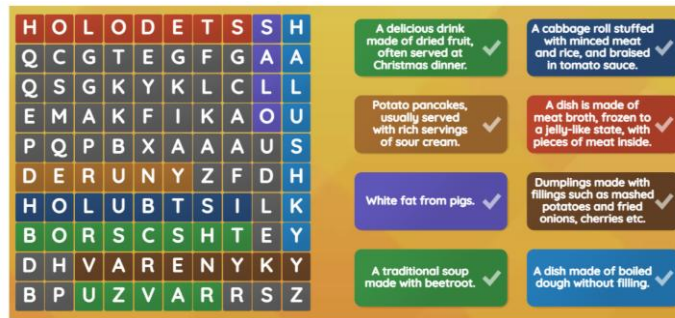

Рисунок 2.2.3 – Платформа Wordwall, шаблон «Відповідники»

Ця вправа активізує асоціативне мислення і передбачає роботу з визначеннями нових лексем. Учні, аналізуючи опис, мають впізнати страву, що йому відповідає. Це дозволяє створити первинну асоціацію між новою лексемою та її значенням. Оскільки учні тільки ознайомлюються зі словами, вправа відповідає саме етапу семантизації. Вправа надає можливість застосовувати інтерактивний підхід до вивчення матеріалу. Завдяки цьому учні активно взаємодіють із завданнями, а не просто сприймають інформацію пасивно.

Вправа 4

Мета: ознайомити учнів з новими лексичними одиницями шляхом встановлення зв'язку між англomовним визначенням та перекладом рідною мовою.

Спосіб виконання: індивідуально або в парах.

Інструкція: Look at the definition on one side of the flashcard and try to guess or recall the word in your native language written on the other side. Then check if your answer is correct.

Ресурс: Quizizz – шаблон «Flashcards» (рис. 2.2.4)

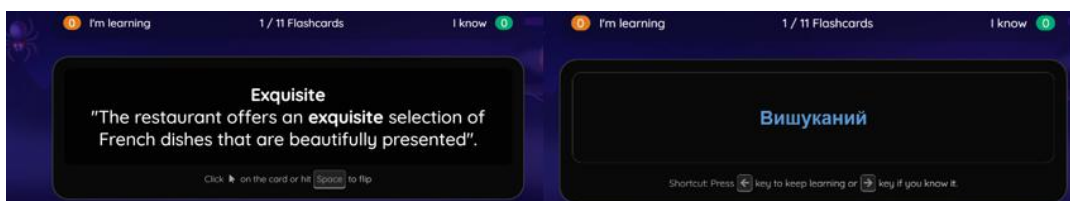

Рисунок 2.2.4 – Платформа Quizizz, шаблон «Flashcards»

Ця вправа сприяє активному засвоєнню нової лексики, дозволяє розвивати асоціативне мислення та покращує запам'ятовування слів.

2. Етап автоматизації – це етап навчального процесу, на якому відбувається активне використання нових лексичних одиниць у говорінні з метою їх швидкого і стійкого засвоєння. Головне завдання цього етапу полягає в формуванні навички автоматичного застосування лексичного матеріалу в різноманітних мовленнєвих ситуаціях і видах мовленнєвої діяльності. В результаті учні переходять від усвідомленого розуміння до вільного та швидкого використання нових слів у спілкуванні.

Вправи цього етапу мають бути спрямовані на закріплення лексичних одиниць шляхом багаторазового використання, що допомагає формувати швидку та правильну мовленнєву реакцію. Наведені нижче вправи відповідають цим завданням:

Вправа 1

Мета: розвинути навички розпізнавання і розрізнення лексичних одиниць зі схожим значенням у контексті, а також закріпити їх правильне використання шляхом виконання завдань на заповнення пропусків.

Спосіб виконання: індивідуально/у парах

Інструкція: explain the difference between the following words and complete the sentences below

Ресурс: Learning Apps, шаблон: «Заповнити пропуски» (рис. 2.2.5).

Рисунок 2.2.5 – Платформа Learning Apps, шаблон: «Заповнити пропуски»

Вправа 2

Мета: розвинути навички правильного вживання сталих словосполучень та фразових дієслів, що стосуються теми готування, шляхом зіставлення початку та кінця виразів.

Спосіб виконання: індивідуально/у парах

Інструкція: Match the verbs with the phrases

Ресурс: Learning Apps, шаблон: «Знайти пару» (рис. 2.2.6).

Рисунок 2.2.6 – Платформа Learning Apps, шаблон: «Знайти пару»

Ця вправа сприяє формуванню та закріпленню навичок правильного вживання стійких лексичних одиниць, зокрема фразових дієслів і словосполучень. Учні тренуються впізнавати лексичні конструкції як єдине ціле, а не як окремі слова, що є важливим кроком у засвоєнні лексики на етапі автоматизації. Завдяки цій вправі відбувається тренування мовленнєвих шаблонів, які згодом легко відтворюються у спонтанному мовленні.

Вправа 3

Мета: розвинути навички розпізнавання та вибору правильної лексичної одиниці у контексті, сприяти закріпленню знань шляхом вибору єдиної правильної відповіді серед трьох поданих варіантів, які є подібними за значенням.

Спосіб виконання: індивідуально

Інструкція: Choose the correct item for the definitions below

Ресурс: Google Forms (рис. 2.2.7)

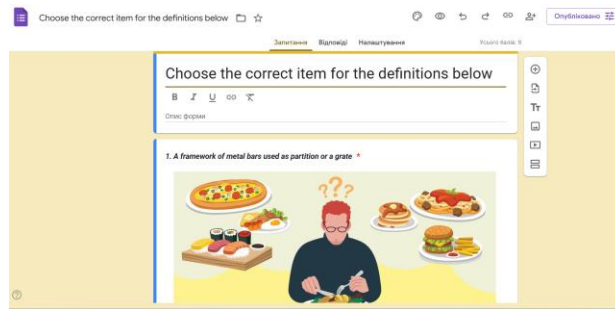

Рисунок 2.2.7 – Ресурс Google Forms

Вправа дозволяє актуалізувати лексичні одиниці, розрізняти семантичні відтінки, а також уникати типових помилок у вживанні тієї чи іншої лексичної одиниці.

Вправа 4

Мета: розвинути навички розпізнавання та вибору правильної лексичної одиниці у контексті, сприяти закріпленню знань шляхом вибору єдиної правильної відповіді серед двох поданих варіантів, які є подібними за значенням.

Спосіб виконання: індивідуально

Інструкція: Fill in the blanks in the sentences

Ресурс: Learning Apps, шаблон: «Заповнити пропуски» (рис. 2.2.8).

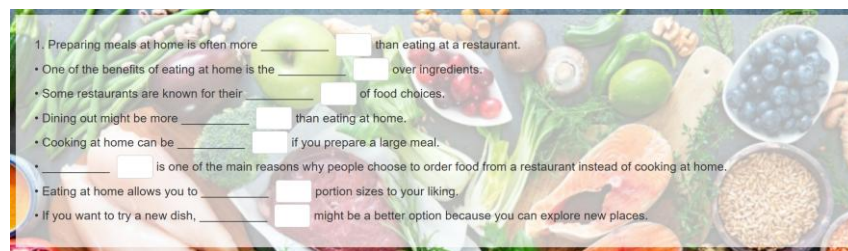

Рисунок 2.2.8 – Платформа Learning Apps, шаблон: «Заповнити пропуски»

Вправа спрямована на розвиток вмінь учнів розрізняти семантичні відтінки, а також уникати типових помилок у вживанні тієї чи іншої лексичної одиниці.

Вправа 5

Мета: закріпити та перевірити знання учнів через інтерактивне виконання завдань вікторини.

Спосіб виконання: індивідуально

Інструкція: This is a quiz for you. Choose one correct answer.

Ресурс: Learning Apps – шаблон «Вікторина» (рис. 2.2.9).

Рисунок 2.2.9 – Платформа Learning Apps, шаблон «Вікторина»

Вікторина сприяє закріпленню та перевірці знань учнів у динамічному та інтерактивному форматі, мотивує до вивчення лексичного матеріалу.

3. Етап вживання – це стадія навчального процесу, на якій учні практично застосовують засвоєну лексику у різноманітних комунікативних ситуаціях навчального характеру. На цьому етапі доцільно використовувати завдання, які створюють умови для практичного застосування вивченої лексики в мовленні, закріпленню лексичних навичок та їх перенесенню у реальні або змодельовані ситуації.

Вправа 1

Мета: розвинути навички міжмовної лексичної компетентності, зокрема уміння працювати з культурними та мовними особливостями англійської та української мов через зіставлення прислів'їв і їхніх відповідників.

Спосіб виконання: індивідуально/у парах

Інструкція: match the proverbs about food with their translations

Ресурс: Learning Apps, шаблон: «Знайти пару» (рис. 2.2.10)

Рисунок 2.2.10 – Платформа Learning Apps, шаблон: «Знайти пару»

Зіставлення прислів'їв і їхніх перекладів допомагає учням зрозуміти, як змінюється значення в обох мовах та вчить точності у перекладі. Учні не тільки вивчають окремі слова, а й запам'ятовують стійкі словосполучення, які важливо знати для вільного володіння мовою. Це покращує їх здатність виражати думки більш природно та впевнено.

Вправа 2

Мета: сприяти розумінню та закріпленню значення ідіоматичних виразів шляхом вибору правильного тлумачення в контексті, що розвиває вміння використовувати лексику у практичних комунікативних ситуаціях.

Спосіб виконання: індивідуально/весь клас

Інструкція: choose the most suitable options to replace the food idioms

Ресурс: Kahoot! (рис. 2.2.11).

Рисунок 2.2.11 – Платформа Kahoot!

Це завдання допомагає учням краще зрозуміти та закріпити використання лексичних одиниць у контексті. Такий тип вправ характерний для етапу вживання, оскільки передбачає застосування лексики в умовно-комунікативних завданнях та перенос знань у практичну площину.

Вправа 3

Мета: розвивати навички усного мовлення та застосування тематичної лексики в різних комунікативних ситуаціях шляхом формування зв'язного висловлювання з використанням не менше трьох лексичних одиниць з теми «Їжа, харчування».

Спосіб виконання: у парах/весь клас

Інструкція: take turns spinning the virtual wheel to randomly select a communicative situation related to food and nutrition. After the situation is chosen, construct a spoken response using at least three vocabulary items from the lesson topic. Speak clearly and try to express your thoughts as fully as possible. Listen carefully to your classmates' answers and be ready to ask questions or give feedback.

Ресурс: Wordwall, шаблон «Випадкове колесо» (рис. 2.2.12).

Рисунок 2.2.12 – Платформа Wordwall, шаблон «Випадкове колесо»

Вправа реалізує завдання етапу вживання, оскільки спонукає учнів самостійно використовувати засвоєну лексику в умовах наближених до реального спілкування. Учні не лише відтворюють слова, а інтегрують їх у розгорнуті висловлювання, пов'язані з темою харчування.

Онлайн-формат у вигляді «колеса фортуни» створює елемент несподіваності, що стимулює спонтанне мовлення, а також підвищує інтерес і мотивацію до виконання завдання. Обов'язкова умова використання лексики з теми уроку забезпечує цілеспрямовану мовленнєву практику й активізацію тематичного словника.

Усі запропоновані вправи спрямовані на формування та розвиток англomовної лексичної компетентності учнів старших класів. Вони охоплюють три етапи роботи з лексичним матеріалом – семантизацію, автоматизацію та вживання, – що забезпечує послідовне засвоєння лексичних одиниць і їх усвідомлене використання у мовленнєвій діяльності. Завдяки поєднанню візуальних, інтерактивних і комунікативних завдань учні не лише збагачують словниковий запас, а й розвивають уміння використовувати лексику відповідно

до мовленнєвої ситуації, що є важливою умовою для формування лексичної компетентності.

Вправи, що увійшли до авторської системи, були розроблені на основі чинної навчальної програми з англійської мови для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів, а також із врахуванням змісту й структури сучасних підручників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України. Це забезпечує відповідність запропонованих завдань віковим та мовленнєвим можливостям учнів, а також актуальність лексичного наповнення, яке відображає тематику, передбачену шкільним курсом. Ці та інші вправи, спрямовані на розвиток лексичної компетентності старшокласників з використанням ІКТ були запропоновані учням під час експериментального навчання на уроках англійської мови в 11 класі (додаток В).

2.3. Дослідно-експериментальне дослідження ефективності використання ІКТ для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів

Провідне місце серед методів дослідження у навчанні іноземної мови посідає експеримент. Задля дослідження ефективності використання ІКТ для навчання лексики на уроках англійської мови в 11-му класі було проведено педагогічний експеримент, який відбувався на базі Хмельницького ліцею Хмельницької обласної ради протягом трьох наступних етапів:

1. Організаційний – аналіз рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів 11-го класу на початку експерименту, підбір матеріалів та створення системи вправ з використанням онлайн-ресурсів;

2. Реалізаційний – впровадження системи вправ у навчальний процес для покращення результатів здобувачів освіти (поступове введення комплексу вправ з використанням ІКТ на різних етапах уроку (початок уроку, основна частина, завершення або виконання домашнього завдання)).

3. Констатувальний – аналіз рівня сформованості іншомовної лексичної компетентності після впровадження системи вправ, підбиття підсумків, аналіз результатів дослідження.

На організаційному етапі було сформульовано гіпотезу – формування англomовної лексичної компетентності учнів 11 класів в процесі навчання буде ефективним за умови використання комплексу вправ на основі ІКТ. Метою проведення експериментального дослідження є вияв впливу запропонованих вправ на формування англomовної лексичної компетентності учнів 11 класів в процесі навчання. Завданням є застосування на практиці запропонованої системи вправ та доведення їхнього позитивного впливу на формування ЛК здобувачів освіти.

При організації дослідно-експериментальної роботи ми опиралися на такі положення:

1. Дослідно-експериментальна робота проводилася в природних умовах відповідно до затвердженої навчальної програми вивчення дисципліни «Англійська мова» у старшій школі.

2. Дослідження передбачало навмисне внесення змін до процесу навчання відповідно до поставленої мети та висунутої гіпотези.

3. Дослідно-експериментальна робота полягала у доведенні ефективності розробленого нами комплексу завдань з метою формування англomовної ЛК.

Експеримент був проведений серед двох груп учнів старших класів середньої школи: експериментальної та контрольної. Учні експериментальної групи працювали з онлайн вправами, а контрольна група продовжувала вивчати лексичний матеріал за традиційною методикою.

У експерименті взяли участь 12 учнів I групи 11-Б та 12 учнів I групи 11-М класів Хмельницького ліцею Хмельницької обласної ради, котрі вивчають англійську мову на непрофільному рівні. Експериментальною групою (ЕГ), де проводилася апробація авторської розробки, обраний 11-Б клас. Контрольною групою (КГ) стали учні 11-М класу, котрі навчалися за звичною програмою.

На організаційному етапі експерименту було проведено відбір респондентів-учасників експериментального дослідження. Їм було запропоновано пройти анкетування на предмет використання онлайн-ресурсів вчителями під час проведення уроків, вподобань та уявлень про ефективність вивчення англійської мови за допомогою цифрових інтерактивних технологій. Заповнення анкет відбувалось в дистанційному режимі, за допомогою GoogleForms (додаток Г).

Більшість учнів (62,5%) підтвердили, що на уроках англійської мови активно використовуються онлайн-платформи та цифрові інструменти. Ще 37,5% респондентів зазначили, що такі ресурси застосовуються, але не систематично. Відсутність відповіді «Ні» (0%) свідчить про те, що цифрові технології вже стали невід’ємним елементом навчального процесу в опитаних класах (рис. 2.3.1).

3. Чи використовувалися онлайн-платформи / цифрові інструменти на уроках англійської у вашому класі?

24 відповіді

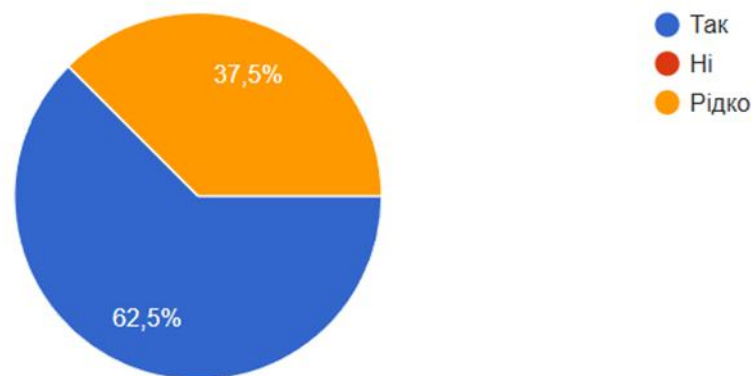

Рисунок 2.3.1 – Результати опитувальника

Найчастіше згадуваними платформами стали Learning Apps (70,8%) та Wordwall (66,7%), що свідчить про їхню популярність у навчанні через інтерактивні завдання. Трохи менше використовуються Google Classroom (58,3%) як основний організаційний інструмент. Менше третини респондентів (33,3%) згадали Kahoot, а ресурси British Council (25%) та Quizlet (4,2%) залишаються менш поширеними (рис. 2.3.2).

4. Які саме ресурси або платформи ти пам'ятаєш?

24 відповіді

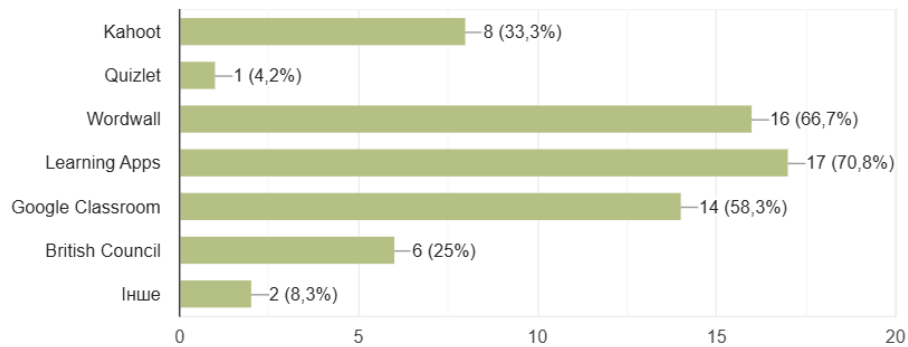

Рисунок 2.3.2 – Результати опитувальника

Найбільша частина опитаних (41,7%) переконана, що онлайн-платформи значно підвищують ефективність і цікавість занять. Ще 20,8% вважають, що вони частково сприяють навчанню. Водночас 20,8% не помічають суттєвих змін у результатах, а 8,3% респондентів зазначили, що їм незручно працювати в цифровому форматі або що вони все ж таки віддають перевагу класичним методам навчання. Загалом, понад 60% учнів оцінюють вплив онлайн-платформ позитивно (рис. 2.3.3).

5. Як ти вважаєш, чи допомагають онлайн-платформи краще вивчати англійську мову?

24 відповіді

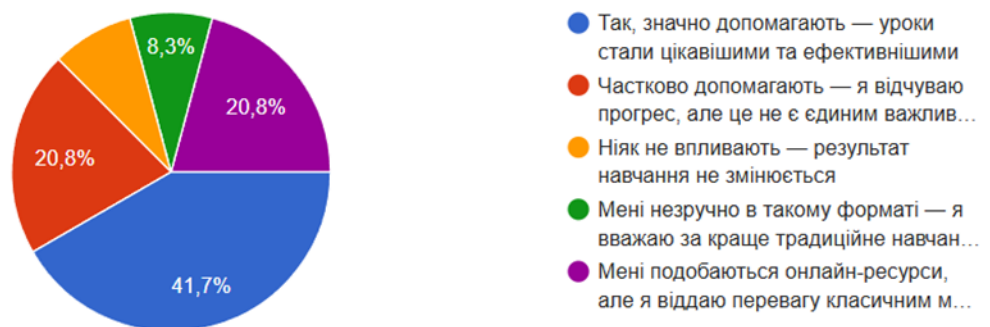

Рисунок 2.3.3 – Результати опитувальника

Щодо використання онлайн-ресурсів поза межами навчальних занять, то більшість учнів (45,8 %) зазначили, що роблять це регулярно, тоді як інша частина користується ними епізодично – у процесі підготовки до іспитів або за потреби (рис. 2.3.4).

6. Чи використовуєш ти онлайн-ресурси для самостійного вивчення англійської мови поза уроками?

24 відповіді

Рис. 2.3.4 – Результати опитувальника

З результатів аналізу опитування можна побачити, що учні виявили зацікавленість у розширенні свого словникового запасу, виражену особливим бажанням використовувати цифрові інтерактивні технології у цьому процесі. Рисунок 2.3.5 свідчить про готовність учнів вивчати новий лексичний матеріал за допомогою цифрових технологій, а саме, 66,7 % бажають виконувати інтерактивні ігрові завдання; 41,7 % хочуть більше аудіо та відеоматеріалів на уроках; проте, щодо групових проєктів, то цей варіант обрали тільки 25 %.

8. Чи маєш ти побажання щодо того, як вивчати нову лексику з використанням цифрових інтерактивних технологій?

24 відповіді

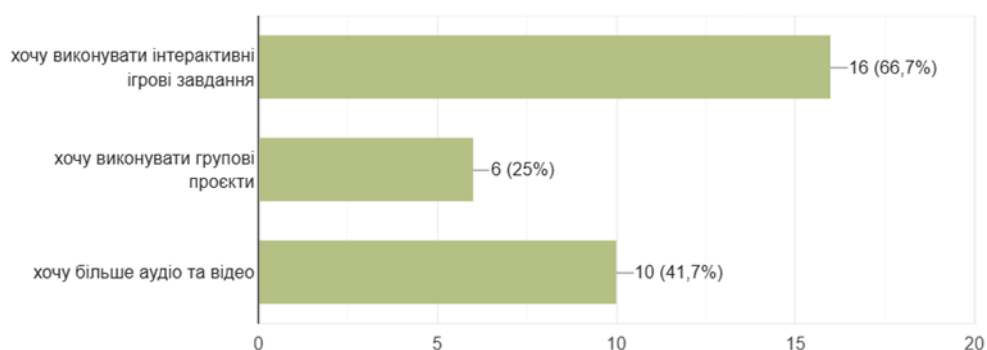

Рисунок 2.3.5 – Результати опитувальника

Протягом усього навчального періоду ми запропонували учням низку розроблених нами вправ з опорою на онлайн-ресурси, які спрямовані на формування іншомовної лексичної компетентності в учнів старшої школи.

Це включало різні типи завдань,:

- Співставлення визначень з поняттями: учні повинні були правильно підібрати слова до їх визначень.
- Тестові запитання: учні вибирали правильні відповіді на питання, що стосуються значень слів та їх вживання.
- Флеш-картки: онлайн картки для вивчення нових слів.
- Вікторини: інтерактивні вікторини, де учні відповідали на питання та отримували бали за правильні відповіді.
- Продовження речень: завдання, у якому учні мали продовжити незакінчені речення з новими словами.
- «Колесо фортуни»: гра, у якій учні мали вибрати одну з категорій і виконати завдання, пов'язане з лексикою.
- Філворд: пошук слів у кросвордах для практики активної лексики.
- Зіставлення англомовних висловів з українськими еквівалентами: учні мають з'єднати англомовні фрази з їх перекладами на українську.
- Заповнення пропусків: завдання на заповнення пропусків у текстах, де потрібно правильно вставити слова в контекст.

За основу встановлення рівня сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11-го класу обрано критерії оцінювання системи ECTS, яка є обов'язковим стандартом освітнього процесу Болонської системи. Відповідно до неї, рівні сформованості лексичної компетентності поділяються на:

- високий рівень – характеризується високим рівнем досягнень у засвоєнні АЛК, учні вживають правильні лексичні одиниці з доречним значенням у 90-100 % випадків, розуміють особливості словотворення, розпізнають ЛО серед інших ЛО у реченнях та текстах; здатні розуміти та активно використовувати ідіоми, фразеологізми, вільно орієнтуються у розвиненому лексичному діапазоні; мають здатність до ситуативної й коректної емоційної оцінки лексики.

- достатній рівень - учні мають задовільне розуміння ЛО та їх використання, розпізнають ЛО на рівні фраз та вищих мовних одиниць, і хоча

Не завжди здатні усвідомлювати роль лексичної одиниці у тексті, проте коректно й доцільно вживають слова й речення для створення власних висловлювань відповідно до ситуації. Мають труднощі у розумінні слів із переносним значенням. Емоційно-оцінна лексика не вживається, проте доречно використовуються фразеологізми, ідіоми, мають здатність вільно орієнтуватись у широкому діапазоні лексики.

- середній рівень – учні мають проблеми у підборі коректної лексичної одиниці відповідно до ситуації мовлення. Фразеологізми та ідіоми вживають у недоречному контексті, проте здатні частково користуватись ними, разом з стилістично-забарвленими словами, синонімами та антонімами. Слабо знайомі з процесом словотворення. Як пасивний, так і активний словникові запаси є недостатніми для вільного орієнтування в широкому діапазоні лексики.

- початковий рівень – учні не здатні сприймати значення окремих слів у тексті, не здатні розуміти доречне визначення слів з більш ніж одним значенням. Не здатні добирати лексичні одиниці відповідно до контексту мовлення, як і надавати оцінку своєму та чужому мовленню. Вживання фразеологізмів та ідіом відсутнє, як і застосування узагальнювальних слів. Здатні до поодинокого вживання слів синонімічного ряду. Не орієнтується в лексичному діапазоні.

Визначення рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності створює підґрунтя для подальшого дослідження динаміки їх розвитку в умовах експериментального навчання.

Головна фаза педагогічного експерименту присвячена практичному навчанню, під час якого проводяться організаційні та методичні заходи для перевірки рівня засвоєння лексичних знань на різних етапах експериментального навчання. Порівняння результатів цих заходів дозволяє об'єктивно оцінити ефективність використовуваної методики, тому важливе значення мають передекспериментальна та післяекспериментальна оцінки.

Для оцінювання сформованості іншомовної лексичної компетентності учнів 11-го класу було проведено початковий зріз знань, який був створений та

проведений за допомогою кількох онлайн-ресурсів, і включав у себе 24 тестові запитання (додаток Б). Таким самим чином було проведено кінцевий зріз знань для аналізу прогресу та засвоєння пройденого матеріалу, який також містив 24 запитання на поточну тему пройдену з учнями 11-го класу.

Для проведення початкового та контрольного зрізу знань використовувався метод тестування у різних варіаціях завдань, а саме: multiple choice, fill in the blank, matching.

Максимально можлива кількість балів, отриманих учнями за виконання усіх контрольних завдань – 24. Отже, початковий рівень сформованості АЛК мав бути зафіксований в учнів, які отримали 1-6 балів, середній рівень – в учнів, які отримали 7-12 балів, достатній рівень – в учнів, які набрали 13-18 балів, високий рівень – в учнів, які набрали 19-24 бали (табл. 2.3.1). У випадку неправильної відповіді учні не отримували балів.

Таблиця 2.3.1 – Шкала співвіднесення балів за виконані завдання із дванадцятибальною шкалою

Рівень	Бали
Початковий рівень (1-3 бали)	1-6
Середній рівень (4-6 балів)	7-12
Достатній рівень (7-9 балів)	13-18
Високий рівень (10-12 балів)	19-24

Далі зосередимо увагу на критеріях, які застосуємо для оцінювання рівня англomовної лексичної компетентності учнів. До них належать: лексична правильність, сполучуваність лексичних одиниць та вміння застосовувати нові ЛО у мовленні (табл. 2.3.2-2.3.4).

Таблиця 2.3.2 – Критерії оцінювання сформованості іншомовної лексичної компетентності. Критерій лексичної правильності

Рівні	Показники
Початковий	<ul style="list-style-type: none"> Учень неправильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць Учень вживає спільнокореневі слова та міжмовні омоніми у неправильному значенні. Учень не володіє знаннями з тематичної лексики
Середній	<ul style="list-style-type: none"> Учень частково правильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць. Учень практично не допускає помилок у вживанні спільнокореневих слів та міжмовних омонімів. Учень намагається використовувати тематичну лексику, що вивчається, але іноді не може підібрати потрібного слова
Достатній	<ul style="list-style-type: none"> Учень здебільшого правильно підбирає синоніми та антоніми, іноді допускає незначні помилки Учень вживає спільнокореневі слова та міжмовні омоніми здебільшого у правильному значенні Учень володіє тематичною лексикою, і застосовує її з переважно правильним значенням, іноді потребує уточнення
Високий	<ul style="list-style-type: none"> Учень правильно підбирає синоніми та антоніми до лексичних одиниць. Учень вживає спільнокореневі слова та міжмовні омоніми у правильному значенні. Учень використовує тематичну лексику у правильному значенні.

Таблиця 2.3.3 – Критерії оцінювання сформованості іншомовної лексичної компетентності. Критерій лексичної сполучуваності

Рівні	Показники
Початковий	<ul style="list-style-type: none"> Учень неправильно поєднує лексичні одиниці на рівні понадфразової єдності та тексту. Учень неправильно створює визначені комбінації слів та не використовує їх в мовленні.
Середній	<ul style="list-style-type: none"> Учень допускає незначні помилки у сполученні слів на рівні понадфразової єдності та тексту. Учень частково правильно створює визначені комбінації слів та з помилками використовує їх в мовленні.
Достатній	<ul style="list-style-type: none"> Учень переважно правильно поєднує лексичні одиниці на рівні понадфразової єдності та тексту, хоча іноді допускає помилки у складніших випадках Створює визначені комбінації слів, але з деякими помилками
Високий	<ul style="list-style-type: none"> Учень правильно поєднує лексичні одиниці на рівні понадфразової єдності та тексту. Учень правильно створює визначені комбінації слів, з урахуванням синтагматичних характеристик та використовує їх в мовленні.

Таблиця 2.3.4 – Критерії оцінювання сформованості іншомовної лексичної компетентності. Критерій вживання нових лексичних одиниць у мовленні

Рівні	Показники
Початковий	<ul style="list-style-type: none"> • Учень допускає помилки у вживанні нових лексичних одиниць відповідно до контексту висловлювання. • Учень не використовує тематичну лексику у писемному мовленні.
Середній	<ul style="list-style-type: none"> • Учень частково правильно вживає нові лексичні одиниці, загалом відповідно до контексту висловлювання. • Учень робить незначні помилки у використанні тематичної лексики у писемному мовленні.
Достатній	<ul style="list-style-type: none"> • Учень здебільшого правильно вживає нові лексичні одиниці відповідно до контексту, іноді допускає помилки у складних випадках • Використовує тематичну лексику переважно коректно з незначними похибками
Високий	<ul style="list-style-type: none"> • Учень правильно вживає нові лексичні одиниці відповідно до контексту висловлювання. • Учень правильно використовує тематичну лексику у писемному мовленні.

Проаналізувавши результати передекспериментальної перевірки (табл. 2.3.5), ми дійшли висновку, що в КГ 17% одинадятикласників та в ЕГ 25% одинадятикласників володіли АЛК на високому рівні, у КГ 50 % та в ЕГ 42,5% одинадятикласників володіли АЛК на достатньому рівні, 33 % одинадятикласників в КГ та в ЕГ володіли АЛК на середньому рівні, початкового рівня не виявлено в обох групах (табл. 2.3.6).

Таблиця 2.3.5 – Рівні сформованості англомовної лексичної компетентності учнів до експерименту

Критерії	Групи	Рівні сформованості та кількість учнів (КУ)					
		Високий (10-12 балів)		Середній (4-6 балів)		Достатній (7-9 балів)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
Лексична правильність	КГ (12)	3	25	3	25	6	50
	ЕГ (12)	4	33	2	17	6	50
Сполучуваність лексичних одиниць	КГ (12)	2	17	4	33	6	50
	ЕГ (12)	3	25	5	42	4	33
Вживання нових лексичних одиниць у мовленні	КГ (12)	2	17	5	41,5	5	41,5
	ЕГ (12)	2	17	5	41,5	5	41,5

Таблиця 2.3.6 – Результати передекспериментальної перевірки рівня сформованості лексичної компетентності в контрольній та експериментальній групах

Рівні сформованості АЛК	Кількість балів	Кількість учнів в ЕГ	Кількість учнів в КГ	Кількість учнів в ЕГ у %	Кількість учнів в КГ у %
Початковий	1-6	-	-	0	0
Середній	7-12	4	4	33	33
Достатній	13-18	5	6	42	50
Високий	19-24	3	2	25	17
Разом		12	12	100%	100%

Для об'єктивності оцінювання рівня сформованості англомовної ЛК учасників експерименту було вирішено використати середній коефіцієнт навченості (К), за В. Беспальком [4]. $K = Q/N$, у якій К – коефіцієнт навченості, Q – кількість балів за правильно виконані завдання, N – максимальна кількість балів, отримана за увесь комплекс завдань (табл. 2.3.7).

Таблиця 2.3.7 – Коефіцієнт рівня сформованості АЛК в одинадцятикласників до початку експерименту

Група	Коефіцієнт передекспериментального зрізу
ЕГ	$N=24*12 = 288$ $K = \frac{Q}{N} = \frac{197}{288} = 0,68$
КГ	$N=24*12 = 288$ $K = \frac{Q}{N} = \frac{185}{288} = 0,64$

Аналіз передекспериментального зрізу показує, що рівень володіння АЛК як в експериментальній групі (ЕГ), так і в контрольній групі (КГ) майже однаковий – ЕГ – 0,68, КГ – 0,64. Такий рівень вважаємо недостатнім, тому проводимо наш експеримент за допомогою запропонованого комплексу вправ.

Упродовж всього періоду педагогічного експерименту, а саме уроків в межах теми Eating out («Англійська мова (11-й рік навчання, рівень стандарту)» підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / Карп'юк О.Д. – Тернопіль: Астон, 2019. 256 с.) в ЕГ було використану запропоновану нами систему вправ, що базувалася на застосуванні ІКТ та сприяла активізації навчально-пізнавальної діяльності одинадцятикласників. У КГ освітній процес відбувався традиційно.

Завдяки використанню різноманітних інструментів, таких як Kahoot!, Wordwall, LearningApps, Quizizz, LiveWorksheets, Google Форми та ін., учні вивчали лексичні одиниці у цікавій та інтерактивній формі, що покращувало їх мотивацію та сприяло активному залученню до процесу навчання. А різноманіття форматів вправ дозволяло учасникам експерименту отримати комплексне розуміння та навички використання лексичних структур у різних контекстах.

Організація та проведення експериментального навчання на уроках в школі з використанням онлайн-ресурсів проходила у декілька етапів. Першим етапом був вибір необхідного матеріалу з онлайн-ресурсу або його розробка. Він обирався залежно від теми уроку та рівня складності для учнів. Другим етапом було створення плану уроку на основі вибраного матеріалу. Ми

використовували різні методики та форми роботи з учнями, зокрема, роботу в парах, групах, індивідуальну роботу та роботу з цілим класом. Третім етапом було проведення самого заняття із використанням вправ на основі обраного нами матеріалу. Під час уроку ми застосовували різні матеріали з онлайн-ресурсів, зокрема, аудіо та відео матеріали, тексти, ігри, набори слів, вправи та тестування. Учні працювали з матеріалами як в класі, так і вдома.

На останньому етапі педагогічного експерименту ми провели післяекспериментальну перевірку рівня сформованості АЛК одинадцятикласників у межах контрольної та експериментальної груп. Був застосований такий самий алгоритм дій, як і під час передекспериментальної перевірки. Завдання були схожого зразка, як і в передекспериментальному зрізі, оцінювання відбувалось за такими ж критеріями. Перевірка проводилася за допомогою виконання завдань, схожих за тематикою до тих, які використовувались на проведених уроках.

Результати зрізу в КГ та ЕГ подано у вигляді табл. 2.3.8-2.3.9.

Таблиця 2.3.8 – Рівні сформованості англomовної лексичної компетентності учнів після експерименту

Критерії	Групи	Рівні сформованості та кількість учнів (КУ)					
		Високий (10-12 балів)		Середній (4-6 балів)		Достатній (7-9 балів)	
		КУ абс.	%	КУ абс.	%	КУ абс.	%
Лексична правильність	КГ (12)	4	33,2	4	33,2	4	33,2
	ЕГ (12)	5	42	4	33	3	25
Сполучуваність лексичних одиниць	КГ (12)	3	25	4	33	5	42
	ЕГ (12)	5	41,5	2	17	5	41,5
Вживання нових лексичних одиниць у мовленні	КГ (12)	4	33	6	50	2	17
	ЕГ (12)	5	41,5	2	17	5	41,5

Таблиця 2.3.9 – Результати післяекспериментальної перевірки рівня сформованості лексичної компетентності в контрольній та експериментальній

групах

Рівні сформованості АЛК	Кількість балів	Кількість учнів в ЕГ	Кількість учнів в КГ	Кількість учнів в ЕГ у %	Кількість учнів в КГ у %
Початковий	1-6	-	-	0	0
Середній	7-12	3	4	25	33,2
Достатній	13-18	4	4	33	33,2
Високий	19-24	5	4	42	33,2
Разом		12	12	100%	100%

За результатами післяекспериментальної перевірки рівня сформованості лексичної компетентності учнів можемо визначити коефіцієнт його сформованості (табл. 2.3.10).

Таблиця 2.3.10 – Коефіцієнт рівня сформованості АЛК в одинадцятикласників після експерименту

Група	Коефіцієнт післяекспериментального зрізу
ЕГ	$N=24*12 = 288$ $K = \frac{Q}{N} = \frac{210}{288} = 0,73$
КГ	$N=24*12 = 288$ $K = \frac{Q}{N} = \frac{185}{288} = 0,66$

Порівнюємо результати доекспериментальної та післяекспериментальної перевірок рівня сформованості АЛК у одинадцятикласників (табл. 2.3.11).

Таблиця 2.3.11 – Результати доекспериментальної та післяекспериментальної перевірок рівня сформованості лексичної компетентності в контрольній та експериментальній групах

Рівні сформованості АЛК	КГ				ЕГ			
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Початок експерименту		Кінець експерименту	
	Абс.од.	у %	Абс.од.	у %	Абс.од.	у %	Абс.од.	у %
Початковий	-	-	-	-	-	-	-	-
Середній	4	33	4	33,2	4	33	3	25

Достатній	6	50	4	33,2	5	42,5	4	33
Високий	2	17	4	33,2	3	25	5	42
Разом	12	100%	12	100%	12	100%	12	100%

Порівнявши коефіцієнти експериментальної (0,73) та контрольної (0,66) груп по завершенню експерименту, можемо стверджувати, що розроблений комплекс вправ є ефективним для процесу формування АЛК в учнів 11 класів в процесі навчання. Приріст експериментальної групи становить 0,05, а контрольної групи – 0,02 (табл. 2.3.12).

Таблиця 2.3.12 – Динаміка коефіцієнтів сформованості англomовної лексичної компетентності учнів ЕГ і КГ до та після експерименту

Група	Коефіцієнт передекспериментального зрізу	Коефіцієнт післяекспериментального зрізу	Приріст
ЕГ	0,68	0,73	0,05
КГ	0,64	0,66	0,02

Побудуємо діаграму, що відображає результати нашого педагогічного експерименту за рівнями сформованості АЛК у одинадятикласників (рис. 2.3.6; рис. 2.3.7).

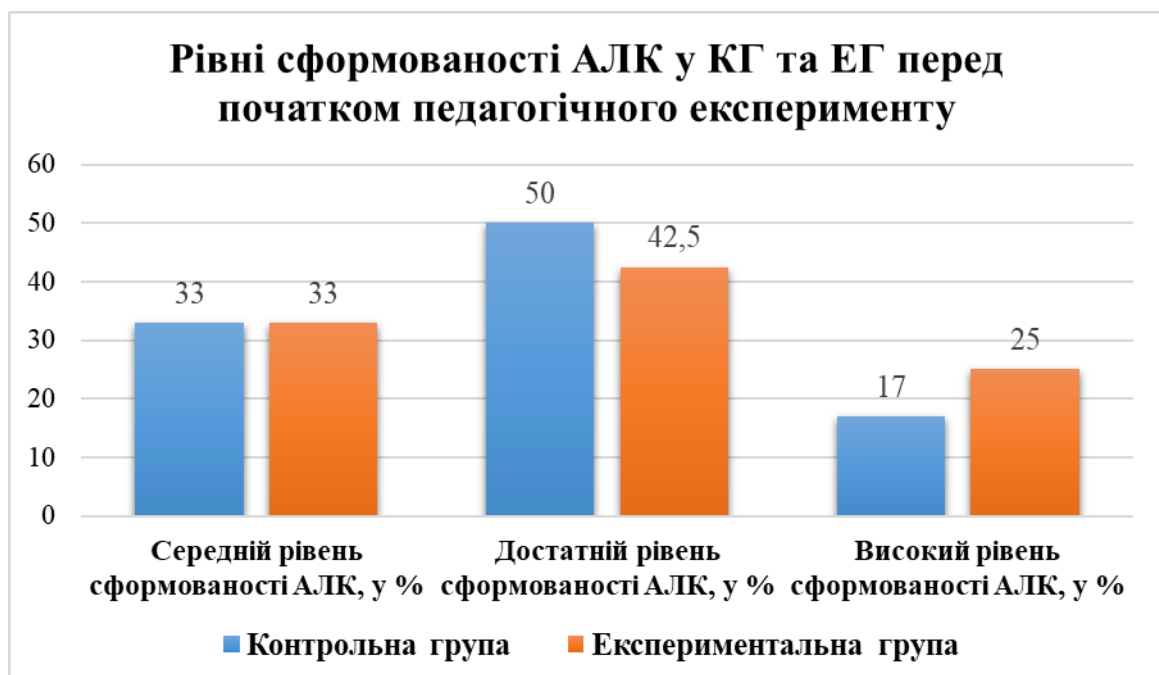

Рисунок 2.3.6 – Рівні сформованості АЛК перед початком експерименту

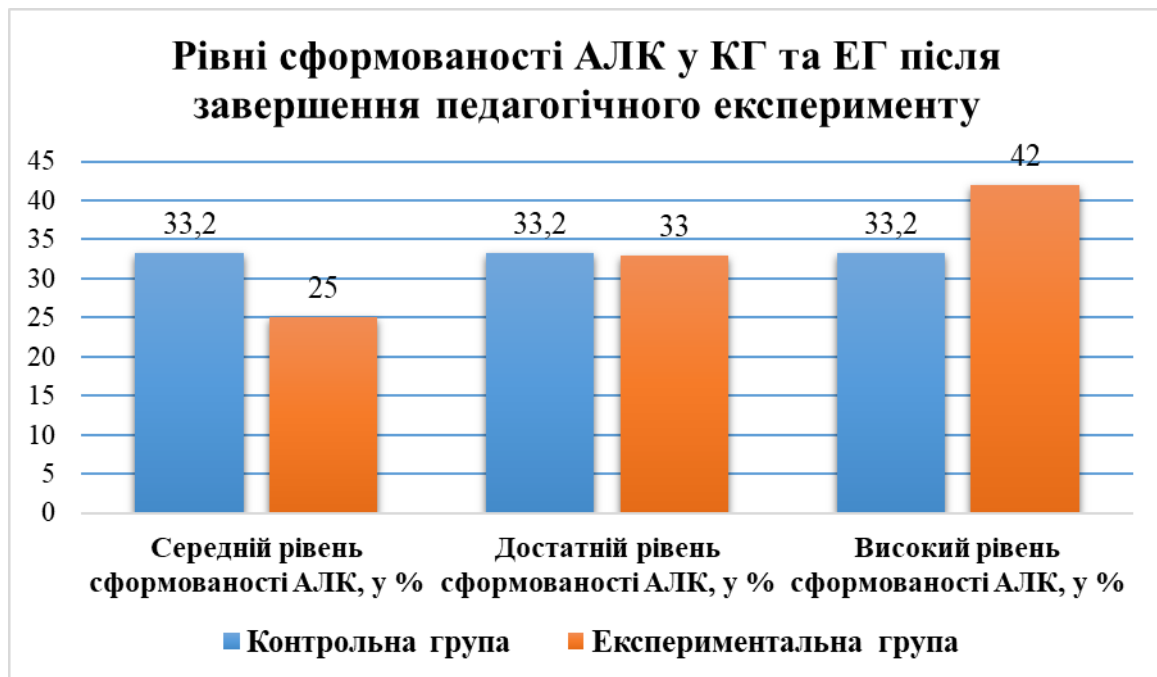

Рисунок 2.3.7 – Рівні сформованості АЛК після завершення експерименту

Справді, під час післяекспериментальної перевірки значна частина учнів 11 класу експериментальної групи успішно виконали завдання, що підтвердило належний рівень сформованості лексичної компетентності, відповідний вимогам завершального етапу базової середньої освіти. Старшокласники продемонстрували вміння впізнавати, розрізняти та доречно використовувати ЛО відповідно до контексту, володіння синонімічними рядами, ідіомами, сталими виразами, а також здатність продуктивно працювати з лексичним матеріалом різного формату. Учні демонстрували впевненість у вживанні нової лексики у власних усних та письмових висловленнях, активно долучалися до комунікативних видів діяльності. Одинадятикласники з експериментальної групи почувалися впевненіше на уроках англійської мови, охоче виконували самостійну роботу, застосовуючи набуті знання в нових мовленнєвих ситуаціях.

Водночас, учні контрольної групи показали слабші результати, що підтверджує важливість додаткових інтерактивних елементів у навчальному процесі. Хоча традиційні методи також приносять результати, онлайн вправи

створюють більш персоналізований підхід до вивчення лексики, що, у свою чергу, сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Треба зауважити, що використання розроблених завдань за допомогою онлайн ресурсів це не тільки вивчення та закріплення нових ЛО, але й здійснення зворотного зв'язку, самоконтроль та самооцінка своїх знань, можливість багаторазового виконання чіткої послідовності операцій з ЛО; покращення умов для запам'ятовування матеріалу кожним учнем завдяки використанню різних видів наочності одночасно.

Отже, використання ІКТ має значний потенціал для поліпшення якості навчання та збільшення мотивації учнів до вивчення іноземної мови, зокрема в контексті розвитку ІЛК. Однак важливо враховувати особливості учнів та підбирати відповідні інструменти для досягнення максимального результату.

Зробивши висновки, стверджуємо, що поданий комплексний аналіз результатів експериментального навчання лексичного матеріалу, а також висновки, зроблені у процесі його перебігу на основі спостереження, доводять той факт, що запропонована нами система вправ на основі використання ІКТ може бути впроваджена в освітній процес на уроках англійської мови у 11-му класі.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження дозволило сформулювати такі висновки відповідно до поставлених у роботі завдань:

1. Досліджено особливості засвоєння лексики старшокласниками та визначено етапи формування їхньої лексичної компетентності на уроках англійської мови. У ході роботи з'ясовано, що формування лексичної компетентності проходить три ключові етапи: семантизація, автоматизація та самостійне використання лексики. Перший етап – семантизація – полягає в засвоєнні значень слів і розумінні їхнього контексту. На другому етапі, автоматизації, учні закріплюють вивчену лексику, що дозволяє швидко і точно застосовувати слова в мовленнєвих ситуаціях. Останній етап, самостійне використання лексики, передбачає здатність без помилок і труднощів використовувати нові слова в реальних комунікативних контекстах. Отже, формування лексичної компетентності відбувається поступово, переходячи від одного етапу до іншого, що забезпечує глибоке засвоєння лексики та розвиток уміння її ефективно застосовувати. Вивчення особливостей засвоєння лексики учнями старших класів під час вивчення англійської мови демонструє важливість врахування вікових, когнітивних та психоемоційних характеристик учнів на цьому етапі навчання. У старшій школі учні вже мають сформовані навички абстрактного мислення, що дозволяє їм усвідомлено оперувати лексичним матеріалом. У старших класах важливо враховувати зміну мотивації учнів. Вони стають більш самостійними, здатними до рефлексії та самоконтролю, що є основою для глибшого засвоєння мовного матеріалу. Крім того, учні цього віку зазвичай виявляють інтерес до вивчення іноземної мови через потребу у професійному самовизначенні або прагненні до вступу в навчальні заклади. Методика викладання лексики повинна включати різноманітні підходи, орієнтовані на розвиток як рецептивних, так і продуктивних лексичних навичок. Загалом, процес формування лексичної компетентності у старших класах потребує індивідуального підходу,

орієнтованого на розвиток самостійності, мотивації, креативності, аналітичного мислення учнів, що формує їх зацікавленість у розвитку власної лексичної компетентності.

2. Проаналізовано переваги та проблеми використання інформаційно-комунікативних технологій у процесі формування англомовної лексичної компетентності старшокласників та встановлено, що цифрові інструменти суттєво підвищують ефективність опрацювання й засвоєння лексичного матеріалу за умови їх систематичного, педагогічно обґрунтованого й цілеспрямованого використання. Доведено, що ІКТ значно розширюють можливості для активного й інтерактивного вивчення лексики: мобільні застосунки, онлайн-платформи та інші цифрові інструменти забезпечують різноманітні формати роботи з лексичними одиницями та сприяють розвитку комунікативних умінь учнів. ІКТ відкривають можливості для індивідуалізації навчання, створюючи інтерактивне середовище, що мотивує учнів до активної участі у навчальному процесі та самостійної роботи. Використання мобільних застосунків, онлайн-платформ і ресурсів на кшталт Kahoot!, Duolingo, Learning Apps, а також соціальних мереж і відео-платформ, забезпечує різноманітні формати роботи з лексикою та доступ до автентичних джерел, що підвищує мотивацію учнів і дозволяє отримувати оперативний зворотний зв'язок. Водночас виявлено низку проблем, серед яких обмежені можливості безпосередньої взаємодії учнів із викладачем, технічні вимоги до користувачів, потреба у високому рівні самоорганізації та мотивації учнів, а також ризик відволікання під час використання мобільних пристроїв. Ці фактори можуть знижувати ефективність навчального процесу, особливо для тих учнів, які потребують індивідуального підходу та оперативного коригування помилок.

Отже, незважаючи на численні переваги, використання ІКТ в процесі вдосконалення англомовної лексичної компетентності учнів супроводжується й низкою проблем. Для максимального ефекту від онлайн інструментів необхідно поєднувати їх з традиційними методами навчання, зберігаючи баланс між технологіями та безпосередньою взаємодією між учнем і викладачем.

Важливим є також підвищення рівня цифрової грамотності як учнів, так і вчителів, що забезпечить оптимальне використання ІКТ для досягнення високих результатів у навчанні іноземної мови та лексичного матеріалу зокрема.

3. Розглянуто доцільність застосування інтерактивних платформ та мобільних застосунків як засобу формування лексичної компетентності старшокласників у процесі навчання іноземної мови. Практичні аспекти застосування інтерактивних платформ, онлайн-інструментів та мобільних застосунків свідчать про високий рівень ефективності цих технологій у збагаченні лексичного запасу учнів, розвитку їхніх мовних навичок та забезпеченні більш гнучкого й індивідуалізованого підходу до навчання. Ефективність їх застосування залежить від правильного підбору ресурсів, інтеграції з традиційними методами навчання, доступності інтерфейсу та методичної підтримки вчителя. У ході дослідження визначено, що онлайн-платформи та мобільні застосунки відповідають ключовим дидактичним і методичним принципам навчання, зокрема принципам наочності, активності, індивідуалізації та комунікативності. Інтерактивні платформи та мобільні застосунки дозволяють учням взаємодіяти з навчальним матеріалом у різних формах, таких як ігри, тести, вікторини, вправи, створення, що сприяє більш активному та ефективному засвоєнню лексики. Вони надають можливість повторювати нові слова та фрази у контексті реальних ситуацій, занурюючись у мовне середовище, а використання елементів гейміфікації робить процес навчання більш привабливим, менш стресовим і підвищує мотивацію учнів до регулярних занять. Мобільні застосунки, у свою чергу, забезпечують навчання в будь-якому місці та в будь-який час, адаптуючи процес до індивідуальних потреб і темпу учнів, а також надають функції моніторингу прогресу для оцінки досягнень та планування подальшої роботи. Таким чином, інтерактивні платформи та мобільні застосунки створюють умови для активного й самостійного навчання, сприяють розвитку лексичної компетентності, покращують мовні навички та підвищують мотивацію до навчання.

4. Розроблено та експериментально перевірено ефективність запропонованої системи вправ та завдань для активізації процесу формування англomовної лексичної компетентності учнів старших класів за допомогою використання інформаційно-комунікативних технологій. Дослідно-експериментальне вивчення ефективності застосування інформаційно-комунікативних технологій у навчанні лексики на уроках англійської мови в 11 класі показало значні переваги їх інтеграції у навчальний процес. Результати експерименту доводять, що використання онлайн-платформ та інтерактивних онлайн-вправ сприяє суттєвому покращенню рівня сформованості лексичної компетентності учнів. У порівнянні з учнями контрольної групи, які працювали за традиційними методами, учні експериментальної групи, які працювали з ІКТ, продемонстрували вищі результати у засвоєнні нових лексичних одиниць: успішно впізнавали їх, а також активно застосовували у своєму мовленні. Використання онлайн-завдань дозволило учням краще запам'ятовувати лексичний матеріал завдяки різноманітним форматам вправ, зворотному зв'язку та можливості самоконтролю. Результати дослідження підтвердили гіпотезу про ефективність застосування ІКТ у формуванні лексичної компетентності учнів 11-го класу. Поданий комплекс вправ на основі онлайн-ресурсів може бути використаний як ефективний метод навчання, що стимулює інтерес до вивчення мови та забезпечує глибше засвоєння лексичного матеріалу учнями 11 класу.

Застосування інформаційно-комунікативних технологій в навчанні лексики є ефективним інструментом, який не лише покращує рівень засвоєння лексичних одиниць, але й сприяє розвитку комунікативної компетентності учнів. ІКТ не тільки розширюють доступ до автентичних джерел інформації, мультимедійних ресурсів і сучасних словників, але й створюють умови для ефективної організації як самостійної, так і колективної роботи, що сприяє підвищенню мотивації учнів і активності в навчальному процесі. Це підтверджує необхідність інтеграції ІКТ в навчальний процес з метою підвищення якості освіти у навчальних закладах.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Амеліна С. Методика формування лексичної компетентності майбутніх філологів. *Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*, 2014. № 2(8). С. 131-135.
2. Антонюк В. Формування лексичної компетентності на уроках англійської мови в основній школі з використанням сучасних онлайн платформ: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». *Криворізький державний педагогічний університет*, 2023. 69 с.
3. Бахов І. Міжкультурні аспекти інтеграції Інтернету у навчання іноземної мови. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, 2016. № 2. С. 97–104.
4. Беспалько В. Досвід розробки та використання критеріїв якості засвоєння знань. *Радянська педагогіка*, 1968. № 4. С. 52–69.
5. Биків В. Класифікація засобів навчання. У: Інформаційні технології і засоби навчання / за ред. В. Бикова, Ю. Жука. Київ: Атіка, 2005. 272 с.
6. Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. та ін. / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. *Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів*. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
7. Білостегнюк Ю. Використання електронних засобів навчання у процесі вивчення англійської мови. *Вісник Донецького національного університету. Гуманітарні науки*, 2015. С. 30-36.
8. Бондар Г. Іншомовна професійна компетентність майбутніх фахівців педагогічного профілю як теоретична проблема. *Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Педагогічні науки*. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. С.58-61.
9. Бондарчук В. Формування іншомовної лексичної компетентності майбутніх учителів. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*, 2017. № 4(32). С. 24–30.

10. Гулян Б., Януш Х., Зубрицький Р. Використання інтерактивних технологій у викладанні іноземної мови. *Закарпатські філологічні студії Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 87-90.*
11. Гудирева О. Використання сучасних інформаційних технологій в освітній програмі “Intel Навчання для майбутнього”. *Комп’ютер в школі та сім’ї, 2006. № 5. С. 27–29.*
12. Землянська О.Формування лексичної компетентності учнів старшої школи засобами цифрових інтерактивних технологій: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 2023. 91 с.
13. Давидов В. Теорія навчання. Київ: Педагогіка, 1996. 356 с.
14. Канюк, О., Кіш, Н. Цифрова компетентність викладача іноземних мов у закладі вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота, 2025. Вип. 57, том 2. С. 52–55.*
15. Капінус О. Інтернет-ресурси у навчанні вокабуляру англійської мови. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN19/12kolvam.pdf> (дата звернення 18.09.2025)
16. Карпа І. Переваги застосування інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення англомовної компетентності студентів. *Актуальні питання гуманітарних наук, 2016. Вип. 16. С. 322–327.*
17. Киналь А. Шляхи формування англомовної лексичної компетенції в учнів основної школи з використанням мультимедійних засобів. Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ: матеріали конф., Вінниця, 2014. С. 113–119.
18. Коваль Б. Використання мобільних додатків у формуванні англомовної лексичної компетентності учнів основної школи: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 53 с.
19. Козак М. Формування лексичної компетенції у процесі професійної підготовки майбутніх економістів. *Науковий вісник Ужгородського*

- університету. *Педагогіка. Соціальна робота*, 2016. Вип. 1 (38). С. 146–149.
20. Коломінова О. Формування англомовної лексичної компетентності. *Іноземні мови*, 2005. № 2. С. 48–51.
21. Конєва М. Використання інформаційних технологій у процесі навчання англійської мови студентами. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*, 2022. Вип. 57, том 1. С. 303–308.
22. Косован В. Роль ІКТ у формуванні лексичної компетентності учнів середньої школи на уроках англійської мови (на матеріалі онлайн-ресурсів Wordwall, Bamboozle та BBC learning English): кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». Чернівецький нац. університет ім. Юрія Федьковича, 2023. 105 с.
23. Костик Є. Вивчення англомовної професійної лексики за допомогою онлайн-платформи WordWall. *Теоретична і дидактична філологія*, 2025. Вип. 39. С. 35–51.
24. Костікова І., Безбавна Г. Використання інтернет-ресурсів на заняттях з іноземної мови. *Педагогіка та психологія*, 2018. № 59. С. 76–83.
25. Красуля А., Лоян К. Переваги та недоліки мобільних інформаційно-комунікативних технологій навчання англійської мови студентів вищих навчальних закладів. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали V Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників, м. Суми, 19–20 квітня 2018 року. – Суми: Сумський державний університет, 2018.
26. Красуля А., Кримова А., Шумило А. Застосування мобільних технологій з метою розвитку іншомовної лексичної компетентності студентів при вивченні англійської мови. *Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць. Серія «Філологія»*. ДВНЗ 78 «ПереяславХмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я. М. Вип. 32. 2020.

27. Кумпан М. Система вправ з формування англомовної лексичної компетенції в учнів старших класів гімназій у театралізованій діяльності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2013. Вип. 2.
URL:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vnadps_2013_2_12 (дата звернення: 01.10.2025)
28. Куца В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні іноземної мови у ВНЗ: переваги та виклики. *Наукові записки. Педагогічні науки*, 2023. Вип. 209. С. 227-231.
29. Кучерук О. Формування лексичної компетентності учнів у процесі навчання української мови з використанням методу проєктів. *Українська мова і література в школах України*. № 1. С. 26–31.
30. Лещенко Т. Інтерактивні методи навчання іноземних мов на основі сучасних технологій. *Іноземні мови*, 2016. № 4. С. 14–17.
31. Лісова Ю., Клименко О. Рекомендації з використання інтерактивних ігрових платформ у навчанні англійської мови у середній школі. *Science and education: problems, prospects and innovations : Proceedings of IX International Scientific and Practical Conference*, 26-28 травня 2021. Kyoto. С. 403-409.
32. Ліхошерстова В. Використання онлайн-платформи Learningapps на заняттях з англійської мови для студентів морського профілю. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*, 2021. Вип. 42, том 3. С.90-96.
33. Лящук Т. Використання інтерактивних онлайн-платформ для формування англомовної лексичної компетентності учнів старшої школи: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 91 с.

34. Матюха Г., Азарова Є. Методика навчання старшокласників самостійного розширення словникового запасу для реалізації англomовного спілкування. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2015. Вип.40 (93). С. 421-427.
35. Михайленко Т. Інноваційні технології у вивченні англійської мови. Київ: Шкільний світ, 2008. 128 с.
36. Морська Л. Змістове наповнення моделі підготовки майбутнього вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності. *Іноземні мови*, 2007. № 3. С. 33–38.
37. Муқан Н., Горохівська Т., Ієвлєв О., Чубінська Н., Кобрин, В. Іношомовна комунікативна компетентність: поняттєво-категорійний дискурс. *Академічні візії*, 2023. № 15.
URL: <https://academyvision.org/index.php/av/arti> (дата звернення: 24.09.2025)
38. М'ястковська М., Кобилянська І., Васаженко Н. Аналіз недоліків використання інформаційно-комунікаційних технологій у закладах вищої освіти. *Педагогіка безпеки*, 2019. №2. С. 173-179.
39. Нежива О. Сучасні цифрові інструменти для викладання іноземної мови. *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії* : матеріали VI Інтернет-конф. Кропивницький, РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. С. 159-163.
40. Нестеряк О. Засоби контролю та оцінювання англomовної лексичної компетентності учнів старших класів у ЗЗСО: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». Чернівецький нац. університет ім. Юрія Федьковича, 2023. 87 с.
URL:<https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10587/%D0%9D%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%8F%D0%BA%20%D0%9E.%D0%A1..pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 23.09.2025)

41. Ніколаєва С. Методика навчання іноземних мов в середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 1999. 320 с.
42. Осіпа Р. Інформаційно-комп'ютерні технології в освіті: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2005. 77 с.
43. Паращенко Л. Технологія формування ключових компетентностей у старшокласників: практичні підходи. У: Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Київ: К.І.С. 2004. С. 71–84.
44. Полонська Т. Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи: метод. рек. К.: Педагогічна думка, 2014. 80 с.
45. Попенко Ю., Павліщук О. Лексична компетентність студентів на початковому етапі вивчення англійської мови як об'єкт формування при використанні ІКТ. *International Science Group. Pedagogy Theory: Monograph*. Boston, 2020. С. 261-269.
46. Потюк І. Формування англомовної лексичної компетентності у майбутніх фахівців сфери туризму на засадах навчальних стратегій. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Педагогіка*, 2014. № 3. С. 111–116.
47. Присяник О. П. Інтерактивне онлайн-викладання іноземної мови. Харків: НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», 2013. 88 с.
48. Рогова Г. Підвищення ефективності навчання іноземним мовам за рахунок покращення психологічного клімату на уроці. *Іноземні мови у школі*, 1977. № 5. С. 42-48.
49. Рожкова Н. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій як інноваційного методу в навчанні іноземних мов. *Наукові записки КДПУ*, 2014. Вип. 132. С. 121–125.
50. Рудяк А. Етап семантизації у формуванні іншомовної лексичної компетентності. Матеріали тез доп. XI міжнар. наук.-методол. Інтернет-семінару (19 трав. 2022 р.) / Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України; Хмельницький національний

університет ; за заг. ред Н. М. Бідюк. Київ – Хмельницький: «Термінова поліграфія», 2022. 133 с.

URL: https://lib.khmnu.edu.ua/konfer_HNU/2022/konf_19_05_2022.pdf (дата звернення: 25.09.2025)

51. Рускуліс Л. Лінгвістичні основи формування лексичної компетентності учнів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2021. № 2(77). С.109-112.

52. Сай К. Формування англomовної лексичної компетентності учнів 10 класів закладів загальної середньої освіти у процесі змішаного навчання: кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр». НУ «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2023. 93 с.

URL:

<https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10252/1/%D0%A1%D0%B0%D0%B9.%20%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97.pdf> (дата звернення: 21.09.2025)

53. Смоліна С. Методика формування іншомовної лексичної компетентності. *Іноземні мови*. Київ: Ленвіт, 2010. № 4. С. 16–23.

54. Томчук М. Впровадження Інтернет-ресурсів під час навчання англійської мови

URL: <http://conf.vntu.edu.ua/eiron/2013/pdf/6.pdf> (дата звернення: 27.09.2025)

55. Шевчук А. Використання мобільних технологій у навчанні іноземної мови. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*, 2018. Вип.6. С. 192-195.

56. Шумило А. Розвиток іншомовної лексичної компетентності учнів (із використанням мобільних додатків): бакалаврська робота на здобуття

- ступеня вищої освіти «бакалавр». Сумський державний університет, 2020. 36 с.
57. Ярема М. Використання онлайн-ресурсів для формування іншомовної лексичної компетентності учнів. *Мова, освіта, наука*. Тернопіль, 2022. С. 181–183.
58. Aldrich C. *Simulations and the Future of E-learning*. San Francisco: Pfeiffer, 2004. 282 p.
URL:
https://www.researchgate.net/publication/220374238_Simulations_and_the_Future_of_Learning_An_Innovative_and_Perhaps_Revolutionary_Approach_to_e-Learning (дата звернення: 21.09.2025)
59. Baker R., D’Mello S., Rodrigo M., Graesser A. Better to be frustrated than bored. *International Journal of Human-Computer Studies*, 2010. 241 p.
URL:
https://www.researchgate.net/publication/220107226_Better_to_be_frustrated_than_bored_The_incidence_persistence_and_impact_of_learners'_cognitive_affective_states_during_interactions_with_three_different_computer-based_learning_environments (дата звернення: 28.09.2025)
60. Caro K., Rosado N. Lexis, lexical competence and lexical knowledge: a review. *Journal of Language Teaching and Research*, 2017, 8(2), p. 205–213.
URL:
https://www.researchgate.net/publication/314294628_Lexis_Lexical_Competence_and_Lexical_Knowledge_A_Review (дата звернення: 21.09.2025)
61. Chapelle C. *English Language Learning and Technology*. Amsterdam: John Benjamins, 2003. 76 p.
62. Chase C. *Blended learning combining online technology with classroom instruction*, 2012.
63. Cheng, G. Design and analysis of bring your own device (BYOD) pedagogies in higher education. Paper presented at the 2017 3rd International Conference

on Learning and Teaching (ICLT 2017), Hotel Regent Marine the Blue, Jeju Island, South Korea. April, 2017.

64. Chinnery G. Emerging Technologies: Going to the MALL. Language Learning & Technology, 2006. 10(1). P. 9–16.

URL:

https://www.researchgate.net/publication/228389166_Emerging_technologies_going_to_the_MALL_mobile_assisted_language_learning (дата звернення:

01.10.2025)

65. Clark M. The use of technology to support vocabulary development of English language learners. Master's thesis. Pittsford, NY: St. John Fisher University, 2013. 85 p.

66. Horbatiuk L., Kravchenko N., Lipych V. Use of Mobile Applications for Foreign Language Lexical Competence Formation.

URL:

https://www.researchgate.net/publication/336209006_Use_of_Mobile_Applications_for_Foreign_Language_Lexical_Competence_Formation (дата

звернення: 01.10.2025)

67. Krasulia A. Students' perceptions of educational value and effectiveness of integrating electronic gadgets, 2018. 65 p.

URL: <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/ae771e51-a0ba-4752-936d-0d7efd9950e4/content> (дата звернення: 01.10.2025)

68. Lewis, M. The Lexical Approach: The State of ELT and a Way Forward. Language Teaching Publications, 1993. P. 95-97.

69. Long, M. H. The Role of the Linguistic Environment in Second Language Acquisition. Handbook of Second Language Acquisition, 1996. P. 417-420.

70. Mackenzie J., Lachlan M. Developing lexical competence: a computer-assisted, text-based approach. Revista de filología y su didáctica, 2001. № 24, P. 541–564.

URL: https://cvc.cervantes.es/literatura/cauce/pdf/cauce24/cauce24_33.pdf

(дата звернення: 01.10.2025)

71. Nalliveetil M. The impact of mobile phones on English language learning, 2016. P. 264–272.
URL:
https://www.researchgate.net/publication/297894725_The_Impact_of_Mobile_Phones_on_English_Language_Learning_Perceptions_of_EFL_Undergraduates (дата звернення: 01.10.2025)
72. Nation I. S. P. Teaching and Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge: CUP, 2001. 477 p.
URL:
https://www.researchgate.net/publication/310835078_ISP_Nation_Learning_Vocabulary_in_Another_Language_Cambridge_CUP_2001_417p (дата звернення: 01.10.2025)
73. Ramya Sri Mediseti, Pujitha Krishna Naga Satya Durga Nagireddy, Dr. Eswara Rao Majji. A Comparative Study of Mobile Apps for Vocabulary Building Among ESL Learners. International Journal of Research Publication and Reviews, 2025. Vol (6), Issue (4). P.13280-13285.
74. Solomko Z. The receptive lexical competence of professional foreign language communicative competence. Teaching science: realities and prospects, 2018. vol. 60. P. 137–141.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рівні володіння іноземною мовою

Рівень	Характеристика
A1	Здатність розуміти і вживати загальновідомі побутові вислови і прості речення, спрямовані на задоволення конкретних потреб. Уміння представити себе й інших, поставити питання іншим людям щодо особистих даних (наприклад, де людина живе, кого вона знає або які речі має) і відповідати на подібні запитання такого типу. Також це вміння ефективно комунікувати в простих ситуаціях, коли співрозмовник говорить повільно й чітко, і готовий допомогти або підлаштуватися під рівень розуміння.
A2	Це здатність розуміти речення та часто вживані вирази, що стосуються знайомих сфер життя, таких як інформація про особу, сім'ю, покупки, роботу та близьке оточення. Вміння комунікувати у простих, рутинних ситуаціях, де йдеться про простий і прямий обмін інформацією про відомі речі. Вміння простими мовними засобами описати власне походження, освіту, безпосереднє оточення і речі першої необхідності.
B1	Здатність розуміти основний зміст, коли використовується зрозуміла загальноживана лексика і йдеться про знайомі поняття з роботи, школи, дозвілля тощо. Уміння просто і логічно висловлюватися щодо знайомих тем та сфер особистих зацікавлень. Вміння давати короткі пояснення й обґрунтування щодо планів і намірів, мрій.
B2	Це здатність розуміти основний зміст

	складних текстів, що охоплюють як конкретні, так і абстрактні теми, а також розуміти професійні дискусії в своїй галузі. Уміння комунікувати в спонтанних ситуаціях настільки вільно, що вести звичайну розмову з носіями мови не становить труднощів для жодної зі сторін. Уміння чітко й деталізовано висловлюватися щодо широкого спектра тем, обговорювати актуальні питання, а також обґрунтовувати недоліки й переваги різних можливостей.
C1	Здатність розуміти широкий спектр складних великих текстів, виявляючи також прихований зміст. Уміння висловлюватися спонтанно і вільно, не відчуваючи потреби в ретельному доборі слів. Уміння ефективно і різноманітно використовувати мову в суспільному і професійному житті, а також у навчанні. Уміння чітко, структуровано і вичерпно висловлюватися щодо складних ситуацій, застосовуючи при цьому відповідні синтаксичні засоби.
C2	Здатність без зусиль розуміти практично все, що прочитане або почуте. Уміння узагальнювати інформацію з різних письмових та усних джерел, надаючи при цьому чітке пояснення та обґрунтування у зв'язному викладі. Уміння спонтанно, вільно і точно висловлюватися, передаючи тонкі значеннєві відтінки у складних ситуаціях.

Додаток Б

Завдання передекспериментального контролю знань Критерій «Лексична правильність»

Exercise 1. Choose the word with the closest meaning to the underlined word

1. They ordered an **appetizer** before the main meal.

- a) starter
- b) dessert
- c) beverage
- d) snack

2. He prefers **vegetarian** meals without meat.

- a) plant-based dishes
- b) spicy dishes
- c) seafood dishes
- d) organic dairy

Exercise 2. Choose the word with the opposite meaning

1. The dish was **spicy**.

- a) mild
- b) sweet
- c) fresh
- d) sour

2. The bread is **freshly baked** this morning

- a) stale
- b) warm
- c) soft
- d) golden

Exercise 3. Choose the correct homophone

1. After the main course, we ordered a chocolate _____

- a) dessert
- b) desert

2. I know a fantastic _____ for mushroom soup.

- a) recipe
- b) receipt

Exercise 4. Match the words with their definitions.

1. Snack
2. Cuisine
3. Organic food
4. Fast food
5. Appetizer
6. Healthy diet

- a) A type of food prepared quickly, typically from a limited menu (often unhealthy).
- b) The food typical to a specific country or region

- c) Food produced without the use of artificial chemicals.
- d) A light meal eaten between main meals.
- f) A small dish served before the main course
- e) A balanced eating plan that includes a variety of nutritious foods

Критерій «Лексична сполучуваність»

Exercise 5. Match the word combinations

1. make | a) a table
2. order | b) a tip
3. book | c) a new dish
4. pay | d) a reservation
5. try | e) a meal
6. leave | f) the bill

Критерій «Вживання нових одиниць»

Exercise 6. Fill in the blanks using the words from the word bank.

In many countries, eating is not just about getting energy, but also about enjoying the experience of good food. When you go to a restaurant, the meal usually starts with an _____ (1), a small dish that prepares you for the _____ (2). After the main meal, it's common to order a _____ (3), which is a sweet dish like cake or fruit. For those who don't have time to sit down for a long meal, _____ (4) options like sandwiches or chips are a quick and easy solution. If you prefer healthier options, you can always choose a _____ (5) meal, which typically doesn't include meat. Finally, some dishes are considered _____ (6) dishes, passed down through generations.

Word bank:

- appetizer
- main course
- dessert
- snack
- vegetarian
- traditional

Додаток В

Конспект уроку у період експериментального навчання на тему: «Ukrainian cuisine»

Мета:

- **практична:** сприяти повторенню та активізації в усному мовленні лексичних одиниць та граматичних структур, необхідних для бесіди за темою; вдосконалювати лексичні навички й навички усного мовлення, читання, письма;
- **освітня:** систематизувати знання з вивченої теми ознайомити учнів з традиціями української кухні;
- **розвивальна:** розвивати мовні навички, інтелектуальні та пізнавальні здібності; сприяти розвитку мовної здогадки; формувати комунікативну компетенцію учнів; критичного мислення.
- **виховна:** виховувати інтерес до вивчення мови, виховувати поважне ставлення до національних звичаїв; естетичний смак

Обладнання: онлайн-ресурси для вправ (Wordwall, Kahoot; Learning Apps; Wayground; Liveworksheets), ноутбук, презентація, дошка, роздаткові матеріали; робочі листи для заповнення

ХІД УРОКУ

I. Вступна частина уроку

Етап 1. Організація класу

Мета: організувати клас, налаштувати його на продуктивну працю

Прийом: привітання, повідомлення теми та мети уроку

Вчитель: «*Good morning, pupils! I am glad to see you today. I believe you'll enjoy our today's lesson because the topic of it is «Ukrainian cuisine». There's no doubt that food is very important in our life. People can't live without eating. Each country has its own eating traditions. So, we are going to speak Ukrainian food, eating habits, our favourite dishes, likes and dislikes».*

Етап 2. Мовленнєва зарядка

Мета: ввести учнів в англomовну атмосферу

Прийом: відгадування загадок

<https://wayground.com/join?gc=56875634> - для ЕГ, роздатковий матеріал для КГ

Game «What am I»

1. This food is soft and it tastes sweet. It is made from cream, sugar and fruit or chocolate. It is eaten very cold, usually in summer.
2. This food is crunchy and it can be salty or sweet. It is often eaten in the cinema.
3. This food is hard on the outside, but usually soft in the middle. It is very versatile and is used to make lots of sweet and savoury dishes. In the UK, people also eat it on its own for breakfast or in a sandwich.
4. This food is usually hard and crunchy, and it is red or green in colour. People often use it to make desserts, pies.

5. Famous dessert in the country it comes from. Made of eggs, milk and sugar with coffee. The Italian name translates into English as ‘pull me up’, so you eat it when you are feeling down.

6. This dish is flat round bread topped with tomato sauce, cheese and various meat, vegetarian, seafood toppings, and baked in an oven. When ready it can be eaten whole at the table or cut into slices to takeaway.

7. A breakfast food prepared from grain.

Key: 1) ice cream; 2) popcorn; 3) egg; 4) apple; 5) tiramisu; 6) pizza; 7) cereal

II. Основна частина уроку

Етап 1. Розвиток навичок говоріння

Мета: тренувати навички діалогічного мовлення

Прийом: відповіді учнів на запитання вчителя

Для КГ: Вчитель: «*Do you like Ukrainian cuisine? What are your favourite dishes? What Ukrainian dishes do you like to cook?*

How often do you cook varenyky? What filling is your favourite?

When do Ukrainians prepare home-made sausage? Is it customary food in your family?

Which dish is a symbol of Ukrainian cuisine? Do you like it? Do you eat borscht with or without meat? And do you like borscht with beans?»

Для ЕГ: <https://wordwall.net/uk/resource/95633378>

Етап 2. Розвиток навичок читання

Мета: тренувати навички ознайомлювального читання

Прийом: читання та сприймання тексту

Pre-reading

Discuss the questions

1. Do you like cooking?
2. What is cooking for you: an art or a dull every day duty?
3. Who usually cooks in your family?
4. How do you treat your guests?
5. What are the popular dishes in your family?
6. Do you like to invite the guests?

Reading

1. Chicken Kyiv has been a calling card of the Ukrainian capital for many years. It is known and loved in all parts of the world. The peculiarity of the dish is that it is prepared not from minced meat, but from a whole piece of chicken fillet fried with a piece of butter. This dish is soft inside and a crunchy outside. Chicken Kyiv has brought fame to Ukraine as it continues to be served in fashionable restaurants across London, New York and other cities of the world. People in Kyiv say they invented Chicken Kiev. They believe chefs at the Continental, a fancy hotel that opened in 1897, made it first.

The story goes that the chefs wanted to make something special for rich people, so they came up with Chicken Kiev.

This isn't just a story; it's also about Ukrainian pride and culture. Chicken Kiev shows how creative cooks were in Kyiv .

2. Banosh is one of the most popular traditional Hutsul dishes in Ukraine. One of the legends tells, that there were times when Ukrainians lacked food, except for sour cream (as a cow was almost in each Ukrainian family) and a little cornmeal. That way the idea for cornmeal porridge was born. Banosh is a corn porridge, cooked in sour cream or cream, and usually served with cottage cheese and some roast. You may wonder how the name for this dish appeared. There was a goodman, and he had a name Banosh, and his wife often told “eat, Banosh, eat, Banosh.” Here where it comes from.
3. One of the most popular Ukrainian recipes is syrnyky. These are sweet little cheese pancakes usually served with jam, sauce, or syrup. As a traditional food you can find them in plenty of restaurants, although they always seem to taste better when grandma makes them. This is a simple dish which is usually cooked for breakfast or as a dessert. This meal soft inside and crispy outside. Original recipe contains cottage cheese, eggs, flour and spices, but you can also add raisins, apricots, and other dried fruits. If you have seasonal fruit, you can use cherries, , raspberry to make your dish more nutrient-enriched.
4. Deruny is a simple and delicious dish that is perfect for breakfast, lunch, or dinner. The grated potatoes and onions are mixed with flour and eggs to create a pancake batter, which is then fried until golden brown crust. The result is a crispy and savory pancake that is perfect for dipping in sour cream . Deruny has been a popular dish in Ukraine for centuries. It was originally made by farmers who used the ingredients they had on hand to create a nutritious meal. Today, Deruny is enjoyed all over the world and many households.
5. Holubtsi – is a dish of Ukrainian national cuisine. They are made from cabbage leafs. The most populat filling is rice, meat and stewed vegetables with tomato sauce. While fasting, meat may be substituted by mushrooms. The word “holubtsi” comes from the Ukrainian word for pigeon, “holub“. Some believe that the dish was originally made with pigeon meat, while others think the name refers to the shape of the rolled cabbage leaves, which resemble the wings of a bird. Cabbage rolls are a nutritious dish packed with vitamins and minerals. The filling is typically made with meat, rice, and vegetables, and the cabbage leaves provide a healthy dose of fiber.

Post-reading. Вправа на електронному ресурсі:

<https://wordwall.net/uk/resource/68299307/traditional-ukrainian-dishes>

Now your task is to find hidden words of dishes and their description

H	O	L	O	D	E	T	S	S	H
Q	C	G	T	E	G	F	G	A	A
Q	S	G	K	Y	K	L	C	L	L
E	M	A	K	F	I	K	A	O	U
P	Q	P	B	X	A	A	A	U	S
D	E	R	U	N	Y	Z	F	D	H
H	O	L	U	B	T	S	I	L	K
B	O	R	S	C	S	H	T	E	Y
D	H	V	A	R	E	N	Y	K	Y
B	P	U	Z	V	A	R	R	S	Z

A delicious drink made of dried fruit, often served at Christmas dinner. ✓

A cabbage roll stuffed with minced meat and rice, and braised in tomato sauce. ✓

Potato pancakes, usually served with rich servings of sour cream. ✓

A dish is made of meat broth, frozen to a jelly-like state, with pieces of meat inside. ✓

White fat from pigs. ✓

Dumplings made with fillings such as mashed potatoes and fried onions, cherries etc. ✓

A traditional soup made with beetroot. ✓

A dish made of boiled dough without filling. ✓

Етап 3. Розвиток навичок письма

Мета: тренувати вміння використати ЛО з теми у своєму мовленні та на письмі

Прийом: виконання тренувальної вправи (Filling gaps)

Вчитель: «*We have already read about history of Chicken Kyiv, now we will learn how to cook it correctly.*».

Read the recipe. Fill in the gaps using the verbs (роздаткове)

Chicken Kyiv

This tasty dish is named after Kyiv, the capital city of Ukraine. These stuffed chicken breasts are usually fried, but it is easier to cook them in the oven.

Ingredients: 3 tablespoons of butter, softened

2 teaspoons of fresh lemon juice

0.25 teaspoon of dried dill

0.25 teaspoon of salt

1 skinless, boneless chicken breast halves pounded thin

1 egg

seasons

Words from the box: cook, roll, mix, pre-heat, put, spread

<https://wayground.com/join?gc=61998706> - для ЕГ, роздатковий матеріал дл КГ

1) _____ oven to 220 C.

In small bowl 2) _____ butter, lemon juice, dill and salt until well blended.

3) _____ some butter mixture over each chicken cutlet.

From the short end, 4) _____ up, at the same time turning the long edges of the chicken toward the center and secure with a toothpick.

Lightly beat egg in a bowl.

5) _____ some seasoning in another bowl.

Dip the rolled chicken in egg, then roll in the seasoning to cover completely.

6) _____ for 30 minutes until the chicken is tender and golden.

To serve, carefully remove toothpicks from chicken rolls. Make 4 servings.

Key: 1) pre-heat, 2) mix, 3) spread, 4) roll, 5) put, 6)cook

Етап 4. Активізація лексичного матеріалу

Мета : перевірка засвоєних ЛО з теми

Прийом: виконання тренувальної вправи (food-quiz)

<https://learningapps.org/watch?v=p1efvrdq225> - для ЕГ, на слайді для КГ

Етап 5. Vocabulary practice

Мета : засвоєння нових ЛО

Прийом : тлумачення нових ЛО з теми в контексті ідіом

Вчитель: «*Now we will talk about English idioms related to food. I hope that you will use some of them in your speech*»

<https://wayground.com/join?gc=11355762> - для ЕГ, на слайді для КГ

Cup of tea – is something that someone likes or is good at

Eating someone’s words – means that people have to admit that they were wrong about something they said in the past

Have a cake and eat it too – to have or do two good things at the same time that are impossible to have or do at the same time

Full of beans – to have a lot of energy

Nuts about – to be enthusiastic, crazy about an object, activity, or person

With a pinch of salt – to not completely believe what someone tells you, because you know that they do not always tell the truth

A piece of cake – something that is very easy to do:

The cream of the crop – the best of a particular group of things or people

Chew the fat – to talk with someone in an informal and friendly way

Eating someone’s words – взяти слова назад, відповідати за слова

Have a cake and eat it too – робити якісь речі одночасно

Full of beans – бути енергійним

Nuts about – шаленіти

Pinch – дрібка; With a pinch of salt – скептично, сумнівно, з насмішкою

A piece of cake – дуже легко

The cream of the crop – найкращий

Chew the fat – багато говорити, базікати

Етап 6. Закріплення лексичного матеріалу

Мета: закріпити вивчений лексичний матеріал(ідіоми)

Прийом: виконання вправи

Вчитель: «*Now please do the exercise according to meanings of the idioms. Choose the most suitable options to replace the food idioms*».

https://kahoot.it/challenge/06089503?challenge-id=b50ea469-67c9-44b2-9a39-44146e925767_1759934212190 - для ЕГ, роздатковий матеріал для КГ

1) Going to restaurants is not **my cup of tea** so I think that I will stay home this evening.

a) idea

b) wish

c) lifestyle

2) I knew Monika told the lie that she would be **eating her words** later.

- a) admitting to her untrue claims b) talking in the canteen c) playing the piano
- 3) She doesn't want to work hard, but she wants a pay raise. You can't **have your cake and eat it too!**
- a) be a good worker b) eat a cake
c) have extra privileges at work without giving up anything in return
- 4) She is **full of beans** from the moment she gets up to the time she goes to sleep.
- a) energetic b) eating beans c) busy
- 5) I'm **nuts about** classical music these days.
- a) hate b) crazy c) prefer
- 6) Solving math problems is a **piece of cake** for him!
- a) nothing difficult b) a favourite thing c) a problem
- 7) The students at this university are the **cream of the crop**.
- a) the best of all b) full of energy c) good in sports
- 8) I love to sit around and **chew the fat** with old friends.
- a) eat food b) talk and joke c) play computer games

Key: 1 c; 2 a; 3 c, 4 a, 5 b; 6 a; 7 a; 8 b;

III. Заключна частина уроку

Етап 1. Домашнє завдання

Мета: закріпити навички вживання вивчених ЛО

Прийом: повторення слів, виконання вправи

Вчитель: «*Open your diary and put down homework. Have you been to a café or restaurant recently? Write a review about the place you have been to. You can include the information about the kind of food, the service, the prices, the atmosphere and the size of the portions. Say what you liked or disliked about the place and you would recommend it to other people to visit.*».

Етап 2. Підсумки уроку

Мета: оцінити роботу учнів на уроці, стимулювати до самостійної роботи, рефлексія вивченого

Прийом: оцінювання, виконання вправ навчально-розважального характеру

Match the proverbs about food with their translations.

<https://learningapps.org/watch?v=pc7dq7vg525> - для ЕГ, роздатковий матеріал для КГ

1. Appetite comes with eating	a. Кашу маслом не зіпсуєш
2. Taste differ	b. Апетит приходить під час їжі
3. Too much butter won't spoil the porridge	c. Сніданок з'їж сам, обідом поділись з другом, вечерю віддай ворогові
4. . Breakfast eat yourself, a dinner share with a	d. Про смаки не сперечаються

friend and supper give the enemy	
5. An apple a day keeps the doctor away	e. Яблуко в день з'їдай – про лікаря забувай
6. Quick at meat, quick at work	f. Хто не працює – той не їсть
7. No song, no supper	g. Їж вволю, а пий в міру
8. Every man to his taste	h. На колір та смак товариш не всяк
9. Eat at pleasure, drink with measure	i. Хто як їсть, той так працює

Вчитель: «*Dear students, you are clever. Thank you for your attention! I was glad to work with you, I hope you liked it! See you next time! The lesson is over. Good-bye!*»

Додаток Г

Анкетування на предмет використання онлайн-ресурсів вчителями під час проведення уроків, вподобань та уявлень про ефективність вивчення англійської мови за допомогою цифрових інтерактивних технологій

1. Оціни своє ставлення до уроків англійської мови від 1 до 5

2. Як ти оцінюєш свій рівень володіння англійською мовою?

А) високий

Б) середній

В) початковий

3. Чи використовувалися онлайн-платформи / цифрові інструменти на уроках англійської у вашому класі?

А) Так

Б) Ні

В) Рідко

4. Які саме ресурси або платформи ти пам'ятаєш?

- Kahoot

- Quizlet

- Wordwall

- Learning Apps

- Google Classroom

- British Council

5. Як ти вважаєш, чи допомагають онлайн-платформи краще вивчати англійську мову?

- Так, значно допомагають – уроки стали цікавішими та ефективнішими

- Частково допомагають – я відчуваю прогрес, але це не є єдиним важливим фактором

- Ніяк не впливають – результат навчання не змінюється

- Мені незручно в такому форматі – я вважаю за краще традиційне навчання

-Мені подобаються онлайн-ресурси, але я віддаю перевагу класичним методам вивчення

6. Чи використовуєш ти онлайн-ресурси для самостійного вивчення англійської мови поза уроками?

-Так, регулярно – це мій основний метод вивчення

-Іноді, коли є час або потрібно підготуватися до іспитів

-Рідко, лише за потребою

7. Які аспекти вивчення англійської мови тобі найбільше до вподоби?

Вивчення граматики

Вивчення нової лексики

Практика розмовних навичок

Читання текстів

8. Чи маєш ти побажання щодо того, як вивчати нову лексику з використанням цифрових інтерактивних технологій?

-хочу виконувати інтерактивні ігрові завдання

-хочу виконувати групові проекти

-хочу більше аудіо та відео

<https://forms.gle/ygMV4Qci5QWHcuEp7>

Додаток Д**Перелік посилань на онлайн-вправи, які були використані під час педагогічного експерименту**

1. <https://learningapps.org/watch?v=p43rh9opn25>
2. <https://to-teach.ai/share/2Lg3ZPeGVfqAwxEErTrR3s>
3. https://en.islcollective.com/english-esl-video-lessons/vocabulary-practice/general-vocabulary-practice/going-restaurant/friends-ordering-food/936114#google_vignette
4. <https://learningapps.org/watch?v=pav41cswj25>
5. <https://wayground.com/join?gc=06450290>
6. <https://www.liveworksheets.com/worksheet/en/english-second-language-esl/7593364>
7. <https://wbo.ophir.dev/boards/Pk7vIHXSgJvQrkxfWOkfr1W6Zol5mC9y7oV-7gKFTmk-#0,824,0.6>
8. <https://learningapps.org/watch?v=pe28g8jka25>
9. <https://wayground.com/join?gc=51780722>
10. https://kahoot.it/challenge/07278353?challenge-id=b50ea469-67c9-44b2-9a39-44146e925767_1759930705100
11. <https://wayground.com/join?gc=07602034>
12. <https://wayground.com/join?gc=56875634>
13. <https://wordwall.net/uk/resource/95633378>
14. <https://wordwall.net/uk/resource/68299307/traditional-ukrainian-dishes>
15. <https://wayground.com/join?gc=61998706>
16. <https://learningapps.org/watch?v=p1efvrdq225>
17. <https://wayground.com/join?gc=11355762>
18. https://kahoot.it/challenge/06089503?challenge-id=b50ea469-67c9-44b2-9a39-44146e925767_1759934212190
19. <https://learningapps.org/watch?v=pc7dq7vg525>
20. <https://wayground.com/join?gc=39036530>
21. https://kahoot.it/challenge/08486171?challenge-id=b50ea469-67c9-44b2-9a39-44146e925767_1759937241111
22. <https://wordwall.net/uk/resource/95116273>
23. <https://wayground.com/join?gc=40408690>
24. <https://learningapps.org/watch?v=pnzn4i8ya25>
25. <https://wayground.com/join?gc=41473650>
26. <https://en.islcollective.com/english-esl-video-lessons/vocabulary-practice/general-vocabulary-practice/comparison-comparative-and-superlative/food-and-culture-what-foods-are-eaten-where/448117>